

Sokea

individualismi

© Seppo Oikkonen 2016

HISTORIAN SYVEMPI YMMÄRTÄMINEN ... s. 2

PERUSIHMINEN, PERUSASIAS, PERUSOIKEUDET ... s. 15

SOKEA INDIVIDUALISMI . s. 23

ISLAM-KRITIIKIN LÄHTÖKOHDISTA s. 40

HAHMON- JA KÄSITTEENMUODOSTUS – AJATTELUN LOKATIIVI s. 52

RASISTIJAHDIN TODELLISET MOTIIVIT ... s. 71

Historian syvempi ymmärtäminen

1.

Loppiainen on lopun aikaa, juhlan loppu, lopun tunnelma. Palaamme tai pakenemme taas arkeen, työhön ja toimintaan. Elämällämme on alku, jossain jo kaukana, ja sen päälle olemme rakentaneet kaiken, onnistuen ja epäonnistuen, on ollut juhlaa ja pohjaa, ja elämämme on paljolti pakoa meitä jokaista odottavasta lopusta, kuolemasta. Elämä on kuin sarja syntymiä ja kuolemia, ja kokonaisuutena elämämme on historiallisesti ottaen suhteellisen lyhyt yhden ihmisen silmät auki vietetty hetki syntymän ja kuoleman välissä.

Elämä perustuu paljolti kuoleman aktiiviseen unohtamiseen. Tämä unohtaminen on meihin ohjelmoitu, se on terveyden merkki – jos kuolema alkaa pahemmin vaivata tai sairaasti kiinnostaa meitä ja vie elämänvoimiamme, silloin jokin on pielessä.

On oikein unohtaa kuolema. Kuolema ei ole elämäntapahtuma – se ei tapahdu eläessämme vaan kuollessamme. Elämässä tärkeää on vain elämä, kuolemaa ei kannata ajatella. Se ei ole taito jonka voisimme opetella. Itsemurha ja murha, itsensä tai toisiensa tappaminen ovat yhtä tarpeettomia, kuolemme kaikki aikanamme joka tapauksessa. Kukaan ei ole koskaan jäänyt henkiin.

2.

Jokin elämää tervehdyttävä rooli kuoleman ajatuksilla kuitenkin voi olla. Epikurolainen, elämän kanssa sovintoa rakentanut renessanssifilosofi Montaigne maisteli mietelmissään kuoleman ajatusta ja näki sen eräänlaisena suurena kosketus- tai koetuskivenä – kuoleman hetki punnitsee parhaiten onko ihminen elänyt oikein vai huijannut ja hukannut itsensä. Kuolema ei ole sovitus, vaan vaaka, joka punnitsee oletko todella sovussa itsesi kanssa vai oletko pitänyt yllä naamareita. Oletko piilottanut itsesi. Itsesi – itseltäsi. Itsepetos paljastuu, kun sen ylläpitäminen ei enää hyödytä. ¹⁾

Montaignen esikuva Epikuros oli myöhäinen kreikkalaisfilosofi, kohtuullisten elämäntuntien, sanoisimmeko *maallistumisen* kannattaja ja kivun ja kuoleman aktiivinen unohtaja. Hän perusti ajattelunsa avoimuuden ja spontaaniuden varaan ja tuomitsi pelon jolla hänen aikalaisensa suhtautuivat jumaliin. Hän luotti ihmisen luontaiseen oikeudentuntoon ja muotoili opillisestikin omantunnonetiikkaa, jolla vastusti ulkokohtaista normimoraalia ja esitti vaatimuksia *yksilöoikeuksista* – ja jos niin haluamme sanoa, hän oli kulttuurimme ensimmäisiä *ihmisoikeuksien* puolestapuhujia.

Hän edusti ei vain filosofista vaan tietyssä mielessä yleisinhimillistä näkemyksellistä elämänvalintaa, jossa korkeimpina arvoina tavoitellaan ja kunnioitetaan yksilön itsenäisyyttä, ryhmäsidonnaisuudesta vapaata autonomiaa, ja jossa ihmisoikeudet muotoillaan nimenomaan yksilöoikeuksina. Hän loi pohjat niille historiassa kertautuville opillisille käsityksille joiden mukaan yksilön sisältä löytyvät kaikki elämää kannattelevat voimat ja arvot, ja ne voivat parhaiten toteutua, jos yksilö yksilönä saa kasvaa täyteen mittaansa ilman että ulkopuoliset jumalat ja käskyt määräävät pelotevaikutuksellaan sitä mitä yksilö saa tai ei saa tehdä.

Epikurolaisuudelle vastakkainen oppi oli stoalaisuus. Se perustui ankariin asenteisiin ja itsekuriin, jumalanpelkoiseen normimoraaliin ja yhteiskunnan militaariseen järjestykseen. Se piti auktoriteetteja kunniaa, ja koki kunnian myös yksilön sisäistä ryhtiä luovana tekijänä – siten kuin ihmiset kautta historian ovat käskyvaltaisissa yhteisöissä kokeneet kunnian- ja häpeäntuntoja tosiasiallisesti ulkoisten ohjailevien normivaikutusten sisäistyminä. Yksilöllä ei tällaisessa yhteisössä ole yksilöoikeuksia – tai paremmin sanoen, yksilö ei tällaisessa yhteisössä edes koskaan kasva autonomiseksi eriytyneeksi yksilöksi.

Stoalaisuus teki totta siinä ikuisesta itsekurin kuvitelmaasta, jossa fasismin vitsakimppu alinomaa tuntuu selässä. Montaigne saattaisi sanoa, että stoalaisuus kasvatti yksilöstä ulkokuoren, naamarin. Stoalainen oli hyvä sotilas, ja taistelussa kuoleminen sopi hänelle. Sodan voittaa tai häviää aina valtio, yhteisö – tai uskonto tai aate – ei koskaan yksilö.

3.

Miltei mielipuolisuuden asteelle kasvanut puolueuskollisuus, jota esimerkiksi omaa presidenttikandidaattiaan jumaloivilla kannattajilla näyttävästi ilmenee, tuo historian uudelleen luoksemme ja muistuttaa tapaa, jolla haarniskan kovaan kuoreen sonnustautunut loppuun asti taisteleva ritari tai rivisotilas on uskollinen oikeauskoisen kuninkaan kruunulle ja uhraa henkensä sen puolesta. Aivan samalla tavalla on puolueuskollinen lojaali palvomalleen presidenttiehdokkaalle ja näkee tämän kuin todellisuutta supistavan putken läpi omassa suljetussa haarniskamaailmassaan.

Vastaavanlaiseen ansaan on jäänyt myös jonkun puolueen ja ehdokkaan fanaattinen vastustaja, joka tarvitsee päivittäisen narkästymisensä, mitätöinnin tai mielensäpahoittamisen, inho- ja suvaitsemattomuushekuman, annoksen omaa paatoksellista vihapuhettaan. Hänkin on sulkenut itsensä omaan astiaansa jossa lilluu omissa myrkkylieimissään.

Voisimme miettiä vähän enemmän näitä mekanismeja, joiden vaikutuksesta nimellisesti demokraattinen yhteiskunta taantuu aina vaalien lähestyessä ja tuntuu astuvan koko joukon kehitysaskelia taaksepäin. Ne ovat kuin takaperoisia marssiakeleita kohti sotatantereita, joilla kannattajajoukot järjestyvät omien lippujensa alle omia sotahuutojaan ja -torviaan toivottaen.

Kyseessä nimittäin on selvästi yhteisöllisen taantumisen, regression mekanismi. Siinä yksilöllinen järki häviää, ryhmäsidonnaisuuden rivit tiivistyvät, ajattelu muuttuu tunnustukselliseksi, ja "kenen joukoissa seisot" -henki läpäisee yhteiskuntaa.

Syy sille miksi nimenomaan suoran presidentinvaalin yhteydessä tällainen henki valtaa vaalikarjan juontuu suoraan tavasta jolla yhteisö ja yksilöt ryhmäpsykologisesti resonoivat keskenään. Kytkeä yhteisön ja yksilön välillä on lajihistoriallinen, ja yhteisön johtajalla on siinä keskeinen rooli.

Ihminen on lajityypillisesti sosiaalinen eläin, ja primitiivisissä alkulaumoissa elämämme oli täysin "käskyvaltaista". Yhteisön valta- ja sosiaalieriarquia oli selvä, ja lauman johtajan merkkisignaaleiden välitön ja kyseenalaistamaton seuraaminen oli lauman hengissä selviytymisen ehto. Silloin kukaan ei ollut sanan nykyisessä merkityksessä "yksilö", vaan kaikki nekin ominaisuudet, joita nykyisin pidämme yksilön kaikkein "individualistisimpina" määreinä – kuten yksilöllinen "vapaa" tahto – olivat olennaisesti *sosiaalisia muodosteita*.

Silloin koko laumaa saattoi läpäistä vain yksi "valta" tai yksi "tahto", joka personoitui lauman johtajassa. Jos johtaja kuoli, hänen tilalleen asettui seuraaja, eikä "vallan" tai "tahdon" määrä tässä sosiaalieriarquia muuttunut miksikään. Yksilön rooli ja ominaisuudet pääsivät kehittymään niissä rajoissa joissa lauma toteutti työnjakoa. Siinä suhteessa ihminen on lajihistoriallisesti ollut menestystarina – olemme aivan erinomaisen hyvin erilaisiin olosuhteisiin sopeutuvia olentoja, jotka ovat onnistuneet kääntämään vastoinkäymiset kehitysominaisuuksiksi ja nousseet lopulta luomakunnan kruunuiksi.

4.

Nämä kruunut elävät yhä lajimuistimme pohjimmaisissa sopukoissa, ja jokaisen individualistisen yksilöminuuden pohjalla on yhteisö. Synnymme itsekukin keskelle historiallisesti kehittynyttä elämänmuotoa, ja kaikki yksilöllisen kasvumme ja kehittymisemme kehysraamit ovat lajityypillistä historiallis-sosiaalista muodostetta. Sellaista ovat esimerkiksi kieli ja ajattelu – nämä kulttuurievoluution mahdollistaneet "ajatustyökalut". Ne ovat *joukko-ominaisuuksia*, tyypillisesti yhteistä "omaisuutta", ja esimerkiksi yksityinen kieli on mahdottomuus.²⁾

Kielen ja ajattelun intersubjektiivisen laadun ja luonteen voimme pienin ponnistuksin tajuta, mutta vaikeampaa on hahmottaa, miten esimerkiksi yksilöllinen "vapaa" tahto on alunperin ollut laumaominaisuus, jonkinlainen "yhteisöllinen tahtotoiminto". Yksilöllinen tahto palaa alkulaumassa vallinneeseen koko laumaa ohjanneeseen "valtaan" tai "tahtoon", ja nykyinen yksilöllinen tahto voidaan erityistä regressiivistä kanavaa, hypnoosia, käyttäen palauttaa alkuperäisen sosiaalisen tahtotoiminnon tasolle. Hypnotisoidun tahto siirtyy hypnotisoijalle, jonka suggestioita hypnotisoitu välittömästi ja kyseenalaistamatta tottelee.

Kaikki yhteiskunnallinen valta on yhä pohjimmiltaan hypnoositilan ja suggestioiden alkuperäistä "maagista" valtaa. Siellä missä valtahierarkiat korostuvat, siellä elpyy lajityypillinen alkulauman valtamagia.

Valtataistelut ovat aina luonteeltaan suggestiivisia, ne avaavat regressiivisiä kanavia ja merkitsevät taantumista kehityksellisesti varhaisempien reagoimis- ja käyttäytymismallien tasolle. Tämä taantuminen on aistittavissa nytkin, kun suorat presidentinvaalit lähestyvät. Mitä kiihkeämpää on vaaliväittely, sitä lapsenomaisemmaksi muuttuu sokea usko oman ehdokkaan johtaja- ja jumalaominaisuuksiin, ja sitä vakuuttuneempia ovat lojaalisuuden tunnustukset.

Ilmassa on totalitarismin oloa. Totalitarismi on sosiaalitila jossa yksilön oma ajattelu hukkuu joukkotietoisuuteen, ja yksilö saa identiteettinsä suoraan lauman johtajalta. Johtaja valistaa kasvonsa kansalleen ja on heille armollinen. Jos on.

Eikö olekin tavallaan irvokasta, että haluamme johtajaltamme nimenomaan "arvojohtajuutta"? Muistutan, että kaikkein korkeimmin kunnioittamamme arvot ovat kehityksellisesti kaikkein myöhäsyntyisimpiä ominaisuuksiamme – määrittelemme ihmisoikeudet nimenomaan yksilöoikeuksina ja -vapauksina. Demokraattisen yhteiskuntajärjestelmän koemme perustuvan nimenomaan yksilön oikeuksien ja vapauksien pohjalle. Kuitenkin odotamme "arvojohtajaltamme" vahvaa "johtajuutta" – vaikka siis korkeimmat "arvomme" sijaitsevat kehityksellisesti täysin päinvastaisessa suunnassa kuin vahvin "johtajuus".

Miten tällainen paradoksi on mahdollinen? Se voi olla mahdollista ainoastaan siksi, että siinä ilmenee jokin lajillemme aivan ominainen kehitystekijä. Tämä yksilöminuuden ja yhteisöpohjan resonanssi on meille ominainen rakenne, jossa mieleemme myöhäsyntyisimmätkin kerrokset tarvitsevat jatkuvasti kaikupohjaa kaikkein alkuperäisimmistä ominaisuuksistamme.

Kaikki "kehityksemme" on hyödyntänyt jatkuvasti myös kaikkein alkuperäisimpiä lajiominaisuuksiamme, ja vieläpä niin, ettei "kehittyneisyytemme" suinkaan tarkoita sitä että jokin koko kognitiota tai tajuntaamme huuhteleva "psykykinen vedenpinta" olisi meissä historian mittaan pelkästään kohonnut – vaan "kehittyneellekin" ajattelulle on ominaista nimenomaan sen jatkuva kytkeytyminen mieleemme pohjalla yhä vaikuttavaan alkuperäiseen magiaan.

5.

Ihmisen lajihistoria, jokaisen suuren kulttuurin historia, kaikkien yhteiskuntien ja yhteisöjen historia on aina kullakin aikalaistasolla vaikuttavan aikalaisajattelun tapa kytkeytyä koko lajille ominaisiin alkuperäisiin lajityypillisiin ominaisuuksiin.

Vaikka nykyisissä kehittyneissä länsimaisissa yhteisöissämme elää pelkästään yksilöllisyytensä läpituokemia ja omasta "vapaasta" tahdostaan täysin vakuuttuneita individualisteja, silti meissä itsekussakin vaikuttaa jokaiseen meistä istutettu yhteisöhistoriallinen perinne, joka hyvin erityisellä tavalla ohjaa ja määrääkin kaikkia kognitiomme kytkentöjä. Tämä perinne muodostaa rungon kognitiomme kokonaisuudelle – ja ihmisaivot toimivat aina kokonaisuutena, hahmottavat asioita kokonaisuuden puitteissa, jäsentävät yksityiskohtia kokonaishahmojen puitteissa.

Ihminen on aina oman kulttuurinsa historiallinen ja sosiaalinen tuote. Korostunut individualismimme sokaisee meitä niin, ettemme tätä historiallista kehityskytkentää selvästi ja pätevästi pysty itsessämme jäljittämään. Korkeimpien arvojemme – siis yksilöoikeuksina ja -vapauksina mieltämiemme ja määrittelemiemme ihmisoikeuksien – suhteen olemme tavallaan kaikkein sokeimpia. Uskomme, että nämä arvot voisivat toteutua pelkän "vapaan" tahdon vaikutuksesta, aivan kuin ne olisivat vain asenne- ja valintakysymyksiä vailla mitään yhteisöhistoriallisia kytkentöjä.

Se on suurta harhaa, omaa aikalaisharhaamme. Eri kulttuurien piirissä historiallisesti kehittyneet kognitiiviset kytkennät voivat olla huomattavan erilaisia ja rakentaa ratkaisevasti toisistaan eroavat tavat kytkeä yhteydet alkuperäisen lajityypillisen magian ja yhteisöhistoriallisen ajatteluperinteen välille. Nämä yhteydet vaikuttavat "ajattelussa" *paradigmaattisesti*. Ihminen on ratkaisevasti yhteisöolento, ja eri yhteisöissä kehittynyt ihmisuus on aina enemmän tai vähemmän eriviritteistä.

Koska oma eurooppalainen ajattelulaatumme on uudella ajalla kehittynyt individualistisen sokeuden asteelle, emme enää ymmärrä niitä yhteisöllisiä tekijöitä, jotka ovat historiallisesti tehneet meistä sellaisia kuin olemme. Emme ole siis menettäneet yhteyttä ja ymmärrystä vain suhteessa meille vieraampiin kulttuureihin, vaan samalla myös yhteyden omiin juuriimme.

6.

Se mitä meidän pitäisi kaikkein ensimmäiseksi perätä itseltämme on historiallinen ymmärrys. Tämä ymmärrys meiltä tuntuu totaalisesti puuttuvan. Historia on meille historiankirjoissa kerrottuja, valmiiksi "annettuina" tarjottuja tapahtumia, joiden syitä ja seurauksia jaksamme tosin vatvoa loputtomasti, mutta joiden todellinen ominaislaatu – tavat joilla ne asettuvat aikalaistason maailmankokemuksen ja aikalaisajattelun raameihin – jäävät tyystin käsittelyä vaille.³⁾

Voimme esimerkiksi käsitellä sotia kuin ne eivät olisikaan joukkomittaisia aggressioita joiden yhteydessä väistämättä toteutuu joukkomittainen regressio. Voimme puhua totalitarismeista ikään kuin niissä olisi kyse vain yhdensuuntaisesta, "ylhäältä alaspäin", diktaattorista alamaisiin suuntautuvasta vallasta – vaikka tuollainen valta saattaa toteutua vain valtapiirejä ja jossain mitassa kaikkia kansalaisia koskevan joukkomittaisen psyykkisen taantumana kautta.⁴⁾

Historiankirjoituksemme keskittyy tapahtumahistoriaan, ja historiankirjoituksen ongelmat liittyvät tyypillisesti tapahtumien dokumentointiin ja todentamisiin. Historiatieteessä vaikuttaa koko eurooppalaisen uuden ajan "tieteellistä" ajattelua hallinnut totuudellisuuslaatuun kehitystrendi, jossa koherenttinen kokonaisuymmärrys saa vähitellen väistyä yksityiskohtien korrespondenttiseen paikkansapitävyyteen keskittyvän pätevyyspyrkimyksen tieltä. Tämän trendin vaikutuksesta tulemme yhä sokeammiksi näkemään metsää puilta.

Historiaa pitäisi kirjoittaa lajihistorian suunnasta, alkuperäisen valtamagian suunnasta, suurten kulttuurien, vaihtuvien valtiomuotojen ja aikalaisajattelujen suunnasta – tällöin historialliseen tapahtumiin päälle liimaamamme "historiallinen järki" voisi hyväksikäyttää parhaalle ajattelullemme ja kognitiollemme ominaisia takaisinkytkentöjä. Ehkä näin ihmismieleessä yli kaiken historian vaikuttavan ikuisen magian kulloisetkin muodot voitaisiin parhaiten paljastaa.

Nykyisellään "historiallinen järki" on todellakin vain tapahtumiin päälleliimattua todistelua. Se on tulkintaa ja selitystä, jonka harhaisuutta ei edes huomata. Historiankirjoissa kukkivat aikalaisajattelumme rationaalisuusharhat, kuten toimijasubjektiharhat, valtiosubjektiharhat, joilla luonnostaan on vahva roolinsa kaikkein taantuneimmissa tapahtumayhteyksissä kuten sotahistoriassa. Ne eivät todellakaan lisää ymmärrystämme joukkomittaisten taantumien kuvailussa ja selittämisessä.

Asiat eivät ole selviä ja järkeviä edes silloin kun ne tapahtuvat. Jos historiankirjoitus ottaa tehtäväkseen liimata kaiken tapahtuneen päälle täydellisen järkevän selityksen, sillä ei enää ole todellisuudentajun kanssa mitään tekemistä.

7.

Elämme nyt varmasti historiallisesti merkittäviä aikoja. Monet eurooppalaisen uuden ajan ajattelun valtatrendit ovat omana elinaikanamme täydellistymässä, ja edessä on mitä todennäköisimmin historiallinen kriisi. Se tulee toteutumaan niin gigantisessa globaalissa mittakaavassa, ettei sille ole missään ihmiskunnan aiemmassa historiassa vertaa.

Esimerkiksi talousrationaalisuutemme, joka jo lähtökohdissaan ainoana uuden ajan rationaalisuuden muodoista jäi paradigmoiltaan puhtaasti "ptolemaiolaiselle" kannalle – eli talousajattelussa "realiteetit" asetetaan talousmaailman keskipisteestä, ns. taloudellisesta toimijasta käsin, mikä tekee tieteelliselle ajattelulle ominaisen objektivaation ja todellisuudenhallinnan mahdottomaksi – on täydellistymässä niin, että rahaan kytkeytyvät, pohjimmiltaan uskonnollislaatuiset kaikkivoipaisuuskuvitelmat vahvistuvat, jolloin raha-ajattelu autonomisoituu, irtoaa reaalityyppisestä ja muuttuu puhtaaksi numeromagiaksi.

Seuraukset ovat traagisia, koska talousajattelu on nimenomaan uskonnollisen peruslaatunsa vuoksi priorisointia ja pyhitystä eniten nauttinut ajattelumuotomme. Sen varassa on legitimoitu ja tehty kaikki tärkeät päätökset. Jopa muut, todellista todellisuudenhallintaa omaavat tieteet ovat saaneet toimilupansa ja -mahdollisuutensa talouden "asiantuntijoilta", talouspoliitikoilta tai taloustoimijoilta.

Talousajattelun uskonnollinen peruslaatu tulee näkyviin siinäkin, että talouden kielellä, kuvauksilla ja metaforilla selitetään koko todellisuutta. Kieli ja ajattelu palautuvat alkuperäisiin yhteisöllisiin perustekijöihin, ja alkuperäinen magia toteutuu nimenomaan siinä käsitteistöissä jonka aikalaiset pyhittävät ja kokevat "päteväksi".⁵⁾

Taloustrationaliteetin hajoamisen suhteen tuskin mitään on enää tehtävissä. Rahaan liittyvä kaikkivoipaisuusmagia on jo muuttanut koko maailman jonkinlaiseksi taantuneeksi, kasvottoman kaikkivoivan rahan masinoimaksi taloustopolaristiseksi koneistoksi, jonka rattaista kaikki ihmiset joutuvat pyörittämään. Korjaan: jonka rattaiksi kaikki ihmiset joutuvat. Korjaan: jonka rattaisiin kaikki ihmiset joutuvat.

Talous"ajattelijat" yrittävät päteä historiallisen kokonaistilanteen kannalta täysin merkityksettömissä yksityiskohdissa, kuten dollarin tai euron pelastamisessa, tähtitieteellisiksi kasvaneiden kupla- ja velkarahojen "hallitsemisessa", johdannaiskaupan kurissapitämisessä, jne. Se on tavallaan liikuttavaa, tavallaan naurettavaa, tavallaan suututtavaa. Tavallaan on se ja sama mitä se on, koska sillä ei enää ole merkitystä.

8.

Suuren historiallisen törmäyskurssin pyörteissä, johon taloususkonnon romahduksen lisäksi kuuluvat mm. kansallisvaltioiden historiallisen pohjan mureneminen, keskenään sopimattomien kulttuurien toisiaan syövä tuho vaikutus, yhteiskuntien sosiaalisen eheyden hajoaminen ja köyhyyden räjähtäminen, lisääntyvä sosiaalinen häiriö ja väkivaltaiset purkaukset – tänä aikana ei yksityisillä ihmisillä, yksilöillä, ole kasvavan kaaoksen keskellä mahdollisuuksia vaikuttaa mihinkään.

Kokonaiskuva, jossa historian lopputulemana kehittynyt ihmisindividi – individualismissaan yli-ihanteellinen yksilö, yksilöoikeuksineen ja -vapauksineen, ihmisoikeuksiaan loppuun asti korkeimpana arvonaan kunnioittaen – muuttuu voimattomaksi, kuihtuu ja kuolee pois, koska on onnistunut totaalisesti katkaisemaan kaikki kytkennät *omiin* historiallisiin juuriinsa, onnistunut repimään itsensä irti siitä sosiaalisesta maaperästä jolla hänen oma "minänsä" on voinut terveesti kasvaa ja yksilöllistyä – tämä on se aikamme tragedia, jolle tuskin on mitään historiallista vertaa.

Historiallinen ymmärrys edellyttäisi kykyä nähdä yksilöllisyyden harhojen yli. Tai paremminkin niiden alle – jokaisen yksilöminuuden pohjalla on yhteisö, lajihistoriallinen palautuspiste, jossa kaikki yksilöominaisuudet muuttuvat yhteisöominaisuuksiksi. Sitä kautta voisi teoriassa toteutua yksilöitä keskenään yhdistäviä kytkentöjä, mutta sokean individualismin tasolla niitä ei voi muodostua.

Sokean individualismin tasolla uskotaan johtajiin, ylipäänsä henkilöihin, aatetovereihin, rintamalinjoihin ja valintoihin. Kun jutut muuttuvat tunnustukselliseksi, puolueuskollisuudeksi ja johtajanpalvonnaksi, ja kun aletaan uskoa siihen että inhimillinen hyvä ja paha ovat tiettyjen ideologioiden ominaisuuksia ja saattavat "tarttua" opillisten käsitteiden kautta – silloin on totalitarismia ilmassa.

Kun aikalaisajattelun harhoja ei edes tunnisteta, kuinka ne voitaisiin tunnustaa? Harhoihin vastataan vahvistamalla niitä ajatustekijöitä joiden lopputulemaa harhat ovat.

Taloususkonnossa reaalityaloudesta irronneen ja autonomisoituneen rahatalouden hallitsemattomuutta yritetään korjata raha-ajattelun ehdoilla. Yhteiskuntien sosiaalista hajoamista yritetään paikata kiihdyttämällä taloudellista kilpailua. Keskenään sopimattomia kulttuureita yritetään integroida yhteensopimattomia elementtejä pyhittämällä. Yhteiskuntien sisäisen väkivallan uhka koetaan syynä ja perusteena kontrollipolitiikan kiristämiseksi – mielipidesensuurille ja noitaioikeudenkäyntejä muistuttavalle rasistijahdille – eikä kovenevia asenteita nähdä seurauksena siitä että mielipidemitätöinnillä ja sensuurilla on jo evätty kansalaistuntojen esilletulo.

Meillä ei mene erityisemmin hyvin nyt eikä näillä näkymin tulevaisuudessakaan. Näissä kansallisissa mielenmaisemissa ja suhteessa niihin historiallisiin voimiin jotka meitäkin riepottavat ovat esimerkiksi lähestyvät presidentinvaalit – paljonpuhutun "arvojohtajan" vaalit – mielestäni lähinnä säälittävä yhteiskunnallinen yleisönäytelmä. Ei leipää, vaan pelkästään sirkushuveja.

Tämä kirjoitus on julkaistu 6.1.2012 verkkolehti Uuden Suomen Puheenvuoro-palstalla

1) Niin paljon kuin tietoisuus kuolevaisuudestamme voikin meissä elämän yleistä merkitystä lisätä, elämän ja kuoleman rajalinja voidaan vetää myös niin, että "kuolema ei ole elämäntapahtuma" (Wittgenstein). Emme voi käydä kuoleman kanssa kauppaa, mutta kuoleman hetki voi punnita ovatko elämäntapahtumamme olleet aitoja vai olemmeko eläneet eräänlaista naamarielämää – ehkä sijaiselämää? Näin otan vapauden tulkita sen mitä Montaigne mietelmissään ajaa takaa.

Syntymät ja kuolemat sijoittuvat elämäämme tavalla jossa niiden kesken voimme käydä kauppaa. Voimme ajatella psykoanalyytikon käyvän terapoitavan kanssa jonkinlaista vaihtokauppaa – niin "yksipuolisia" kuin tämän vaihdon hyödyt mahdollisesti ovatkin. Voimme kokea että "läheltä piti -tilanteet" tuovat elämään lisä-arvoa. Kun saamme "muistutuksia kuolevaisuudestamme" ne provosoivat meissä vastavaikutuksena halun elää.

Freudin mukaan uskonnot ovat muuan tällaisen kaupankäynnin muoto. Niille on ominaista olemassaolonkokemuksen – siis tuon käyttämämme käsitteen "tietoisuus" – jatkaminen yli elämän ja kuoleman rajan, ja hyvien ja pahojen tekojen sanktioinnin ulottaminen "tuonpuoleiseen". Yksi "minuuden" parhaista määrittelyistähän on, että "minuus" on se jonka varassa koemme olemassaolomme jatkuvuuden.

Tällaista kaupankäyntiä kuoleman eliminoimiseksi mielessämme on varmasti käyty aivan primitiivisiltä tietoisuuden asteilta alkaen. Antropologian suunasta löytyy tapa jolla kaikessa kauppataloudessa yhä käyttämämme käsitteet palaavat perusmielteisiin, jotka puolestaan palaavat ihmisen alkuperäiseen "kaupankäyntiin" kuoleman kanssa. Lähtökohdat siinä ovat ehkä vieläkin syvemmällä kuin käsitteiden "velka" ja "syyllisyys" samuudessa – luulen, että luonnonjumalille uhraamisen rituaalit olivat ensimmäistä taloudessa reaalihyödykkeiden "päälle" syntyneitä lisä-arvoa.

Uskonnot ovat muuan kulissi jossa voimme viettää naamarielämää. Monesti olen uppoutunut mieliaiheeseeni taloususkontoon ja yrittänyt monin tavoin maalaila sitä miten uskonnollislaatuisia talousajattelumme paradigmaattiset perustat ja käsitteenmuodostukset ovat. Uskonnollislaatuiset ajatuskulissit ovat kaiken taloustietomme ongelmaa – mutta kulissit ylimalkaan ovat käsittääkseni myös kaiken tietomme ja tiedonhankinnan ongelma.

2) Kun synnymme jo olemassaolevaan elämänmuotoon, kasvustamme tulee luonteeltaan itsenäistymistapahtuma, jossa ensin imemme itseemme ja omaksumme olemassaolevia käsitteitä – kieltä ja ajattelua, kielimaailmaa – ja jossain vaiheessa, jos kasvu ja kehitys ovat tapahtuneet onnellisissa merkeissä, nousemme "kielen tikapuita" pitkin itsenäisen ajattelun näköalapaikalle. –

Tapahtuu tuo Wittgensteinin kuvaama ihme: sen sijaan että kieli ja ajatukset "käyttäisivät" meitä, me alammekin käyttää kieltä ajattelemiseen. Yksi tapa käyttää käsitteitä on ampua eri suunnista erilaisia käsitenuolia samaan kohteeseen – vaikka kohde jääkin jonnekin eksaktin käsitehorisontin taakse, saamme käsityksen siitä missä se sijaitsee.

Puhumme paljon "ihmeistä" ikään kuin ne olisivat selittämättömiä ilmiöitä tiedollisissa järjestelmissämme, ja jotenkin onnistumme sulkemaan silmämme siltä tosiasialta että jokainen päässämme syntyvä ajatus on toistaiseksi täydellisesti selittämätön ihme. Jos ymmärtäisimme tämän, tuskin suhtautuisimme tiedollisen luonnonjärjestyksemme näennäisesti romuttaviin "ihmeisiin" niin kiihkeästi – itse asiassa jokainen ajattelemamme ajatus on ihme, ja jokaisessa ajatuksessamme tapahtuvaan ihmeeseen verraten luonnontieteissä toistaiseksi "tuntemattomat ilmiöt" tuskin pystyvät antamaan mitään lisä-arvoa.

Tuo kasvun ja kehityksen tapahtuma on yhtäältä lajimenneisyyttämme koskeva tosiseikka, ja sen merkityksen ymmärtämisestä tässäkin kirjoituksessa on kysymys. Sanoisin, että ihminen on tässä ymmärtämisessä ihmisen mitta siten, ettei lajikehitystä ole mahdollista ymmärtää ellei omassa persoonakohtaisessa kasvussa ja kehityksessä ole ylitetty tiettyä autonomisen ajattelun kynnyistä. Traagista on, ettei ole mitään kaikille "samaa" tietoa, jonka kautta tilanne voisi avautua "kehitysasteesta" riippumatta jokaiselle.

Ymmärtämisen ongelmat ovat ratkaisevasti muotoa: aikuiset voivat ymmärtää lapsia, mutta lapset eivät koskaan aikuisia.

³⁾ Puhutaan "annetuista" käsitteistä, ja itse olen puhunut kielen siitä ominaisuudesta jota voisi nimittää "käsitteikiinteydeksi", ja juuri se merkitsee mielestäni – ja wittgensteinilaisittain – "ajattelun kuolemaa". Tunnustuksellisessa ajattelussa pitäydytään tietyllä käsitteipinnalla, jossa käsitteiden koetaan määrittelevän ja pätevöittävän toisiaan, ja näennäispätevät käsitteet otetaan annettuina.

Vasta tietty irtoaminen kielestä vapauttaa ajattelun. Ehkä eksistentialismin kokemuksellinen pohja sijoittuu jonkinlaisen orastavan ajatteluautonomian, käsittehän hajoamisen, siteiden irtoamisen tilaan. "Onttous" on kokemus kielestä "toiseutena", eikä nähdäkseni tällainen kokemus ole mahdollinen, jos kokemuksen, käsitteekoneiston ja ajattelun yhteys on "yksi yhteen".

Tiedonfilosofisesti mielestäni on niin, ettei fenomenologiaa – sitä että käsitteet ovat jokaisella käyttökerralla eri ontologinen sopimus todellisuuden kanssa – voi edes ymmärtää, jos ottaa käsitteet toisillaan pätevöitettyinä ja annettuina.

4) Jos ihmistä olisivat hallinneet aggressio ja itsetuho, olisi lajimme kuollut sukupuuttoon jo aikapäiviä. Elämää säilyttävien voimien ja ohjelmien on oltava ihmisessä vahvempia kuin aggression ja tuhovoimien.

Lajityypillinen sosiaalisuutemme on mielestäni kiertämätön tosiseikka. Se on kuitenkin eri asia kuin kulttuurievoluution mukanaan tuoma ylimääräinen kyvyttömyys hallita lajinsisäistä aggressiota.

Käsiteharhoissa tälle kyvyttömyydelle löytyy hämmästyttävän paljon puolusteluja. Aggression ja regression väistämätön kytkentä jätetään hämäräksi. Aggression yleistä tuomitsemista pidetään naiivina, paitsi silloin kun sitä vaaditaan jonkin poliittisen ideologian nimissä. Ideologiat, jotka tosiasiansa kaikki laidasta laitaan edustavat naiiveinta mahdollista tunnustuksellista ajattelulaatua, ympäröivät ja pönkittyvät totalitarismille ominaisilla ilmianto- ja irtisanoutumispakoilla. Ehkä kaikessa pinnalle nousevassa ajatuskuonassa toteutuu se yleinen ajattelulle ominainen laki, että hallitsemisen tarve on suurinta siellä missä kaaos välittömimmin uhkaa tietoisuuden pinnan alla.

Esimerkiksi nykyiset keskustelut sosiaaliaggressiosta, "darwinismista" – jotka ovat siis Darwinin teorian täydellistä väärinymmärtämistä ja totaalista tietämättömyyttä esimerkiksi tavoista jolla Spencer väärinymmärsi Darwinin – kertovat varsin ikävää kieltä siitä miten vähällä järjellä meitä hallitaan. – Poliitiikka ei todellakaan arvoaan ansaitse.

5) Antropologia ja ylimalkaan historian tuominen mukaan kuvaan on paras tapa taistella omalle rahatalousajattelullemme ominaisia "ajattomia" malleja vastaan. Jos "taloutta" ajatellaan – kuten me ajattelemme – numeroina, talourationalisuutemme koko historiallinen kehitysperspektiivi putoaa kuvasta pois. Ja ajattelukyvyttömimmät meistä pitävät tätä vieläpä "objektiivisuuden" riemuvoittona.

Lajityypillisiin varhaisvaiheisiin palauttava ajattelu oikaisee myös ideologisia harhoja. Kuten lukeneimmat tietävät, nuori Marx lähti ajattelussaan liikkeelle nimenomaan "työn" käsitteen antropologis-sosiaalisesta merkityksestä. Ensimmäinen "väärä" jonka hän maailmassa hahmotti, oli tapa jolla teollistuminen irrotti työläisen meillä ihmisille lajityypillisestä sosiaaliyhteydestä, työyhteydestä.

Nuorelle Marxille tämän työstä vieraantumisen merkitsemä loukkaus oli siis peri-inhimillinen, ei niinkään taloudellinen saati sitten tiettyihin taloudellisiin eturistiriitoihin perustuva. Nuoren Marxin ensimmäisiä tekstejä ja pohdiskeluja on ansiokkaasti selvittänyt Reijo Wilenius kirjassaan ”Marx ennen Marxia”.

Historiallinen jäljitys ylimalkaan tarvitsee tuekseen kehityspsykologiaa. – Siinä taas ongelmaksi muodostuu ryhmäpsykologisen näkökulman kehittymättömyys. Mutta yhtä kaikki, näiden tarkastelukulmien oikeutus on ilmeinen.

Emme varmasti voi saada kaikkiin kysymyksiin varmoja vastauksia. Vain se on varmaa, että ne löytyvät jostain lajimenneisyydestämme – eikä meillä ole muuta vaihtoehtoa kuin kaivaa ne oman mieleemme sisältä, lajihistorian sinne jääneistä haudoista. Olennaista on kai tajuta, että vastaukset vaikeuksiin – ympärillä olevaan mielettömyyteen – löytyvät menneisyydestä, eivät nykyistä ”totuuksista” tai ideologisten tunnustusten varassa ennustetusta tulevaisuudesta.

Yhteiskunnan tilan ymmärtäminen yksittäisten tarkastelukohteiden kautta – analysoimalla ”eri asioita” ja asiayhteyksiä ikään kuin yhteiskunnan tila olisi yksittäisten esimerkkien summa – ei onnistu siksi, että tarvitaan nimenomaan historiallista ymmärrystä. Sen taas täytyy olla jotain kokonaisvaltaista, ajattelukoherensseja hallitsevaa.

Ja sitten on tietysti tuo yleinen ymmärtämisen rajoitus: voit ymmärtää historiaa vain oman henkilöhistoriasi kautta, muu jää ”tiedolliseksi”. On ilmeisesti oltava jokin määrä kehityskerroksia oman mielen rakenteissa, vasta sitten historiallinen ymmärtäminen onnistuu.

Perusihminen, perusasiat, perusoikeudet

1.

Yhteiskunnallista keskustelua käydään aatteellisista, poliittis-ideologis-opillisista lokeroista käsin, mutta näiden lokeroitten seinät tuntuvat petteäneen ja hajooneen jo aikapäiviä. Nykyisin on yhä vaikeampaa määritellä onko joku ihminen tai jokin yhteiskunnallinen kannanotto esimerkiksi "oikeistolainen" vai "vasemmistolainen".

Perinteisesti poliittinen oikeisto on ollut konservatiivista ja yhteiskunnan valtarakenteita säilyttävää, ja tätä tarkoitusta ovat kapitalismin ja markkinatalouden opit hyvin palvelleet. Valtahan tarkoittaa vakiintuneita kilparatoja, joilla olemassaolon taistelua käydään. Siinä ohessa ollaan oltu maanpuolustushenkisiä ja paatosteltu paljonkin sillä miten yhteinen isänmaa tarvitsee kaikkien valmiutta ja uhrimieltä. Kaikenlainen *kilpailu*, alkaen puoluepoliittisesta valtataktikoinnista, salatieta varjelevien sisäpiirien kabineteista ja herraseurojen hyvävelisysteemeistä, talouselämän häikäilemättömän pudotuspelin ja nousukasjohteisuuden kautta rahvastakin innostaviin urheilusuorituksiin – kaikki se on aina ollut oikeistolaisen hengen ilmentymää.

Vasemmisto on osallistunut tähän valtaapitävien säännöillä käytävään kilpailuun kilpailijan roolissa. Vasemmisto on vaatinut että myös alempien yhteiskuntaluokkien on päästävä nauttimaan kohtuullisesta tai hyvästä elämänlaadusta. Vasemmiston tunnustamista sosialismin opeissa on ollut vahva tasa-arvoa vaativa sisältö ja profeetallinen puoliuskonnollinen lupaus siitä, että historiallisen välttämättömyyden pakosta ja vasemmistopolitiikan avittaessa sosialistinen aate muodossa tai toisessa tulee tekemään tavoitteista totta. Laimea muunnos sosialismista tarkoittaa jakopolitiikkaa, ja jakopolitiikassa jaettavaksi kelpaa *sama* aineellinen hyvä joka hyväosaisilla jo on – vasemmisto ei koskaan ole tavoitellut mitään *vain sille ominaista* hyvinvoinnin mallia.

Hyvä kysymys on esimerkiksi, kumpi on lopulta "konservatiivisempaa"? Oikeisto joka haluaa säilyttää hyvinvoinnin ehdot, vai vasemmisto, joka haluaa oman osansa hyvinvoinnista, sillä ehdolla että hyvinvointi säilyy juuri tietynsisältöisenä hyvinvointina?

Toinen hyvä kysymys: kun ennen oikeistolainen kannatti kapitalismia ja markkinataloutta, mitä hän nyt kannattaa, kun rahatalous ja reaalityous ovat irronneet toisistaan ja kapitalismista on tullut markkinatalouden vastakohta?

2.

Tällaisista oikeisto - vasemmisto -jaon tunnusmerkeistä voidaan toki olla montaa mieltä. Ne eivät ole oleellisia – oleellista on, etteivät mitkään kaksinaipaiset jaot enää tunnu kuvaavan nykyisessä yhteiskunnassa sekavana vellovia mielipiderintamia.¹⁾

Esimerkiksi niin sanotun "vihreän" ideologian – ja tämä tosiaankin on vain yksi esimerkki ja esimerkiksi tarkoitettu – omaksunut ihminen voi olla "oikeistolainen" tai "vasemmistolainen". Hän voi jonkinlaisen konservatismiin vallassa asettaa luonnon tasapainot tärkeämmiksi kuin taloustilien tasapainot. Hän voi kannattaa joko auktorisoitua asiantuntijavaltaa tai laajaa kansalaisyhteiskunnan demokratiaa ja tasa-arvoa, mutta ei saata kannattaa aineellisen elintason kohottamista vaan sen madaltamista. Hän on ihan omassa – ekologisessa – lokerossaan.

Tai ajatellaan vihreän liikkeen seuraajaa, perussuomalaisuus-ilmiotä – sitä mielestäni siis voidaan pitää pitkälti samanlaisena, selvän yhteiskunnallisen "tilauksen" omaavana ja perinteistä politiikkaa vastaan suuntautuvana protestiliikkeenä kuin mitä vihreä liike äänestäjilleen aluksi merkitsi. Perussuomalaisuuden agiteeraava teho vetoaa mitä erilaisimpiin ihmisiin. Se ei enää sijaitse missään lokerossa, vaan leviää kirjavan tilkkutäkin lailla hyvin epämääräisen mutta eduskuntavaalien äänimäärästä päätellen todella ison ihmisjoukon päälle. Sen arvot ovat kaikilla perinteisillä poliittisilla kartoilla vieläkin enemmän hajalla kuin vihreillä koskaan.

Samalla kun poliittis-ideologiset leimat ovat niin sekavia kuin ovat ja käsitteet hajoavat käsiimme, niihin vaaditaan selvyyttä tavalla joka kaikkein vähiten niihin tuo selvyyttä. Eli yritetään määritellä ideologisia lokeroita vielä täsmällisemmin. Käsitteellinen täsmennys ei onnistu. Asiallisten viitekehysten rapistuessa voidaan siirtyä yhä enemmän *henkilöihin* – aatteista tulee osa typologista tyyppi-identiteettiä ja poliittisen toimijan imagoa. Yhä hyökkäävämmiin vaaditaan jokaiselta jossain yhteydessä mielipiteensä ilmaisevalta selvää tunnustautumista: "Kerro heti kiertelemättä, seisotko sen-vai-sen ismin riveissä!"

Kun kukaan ei tunnustaudu vastapuolen haluamalla tavalla, yhteiskunnallis-poliittinen keskustelu muuttuu leimaamiseksi. Mitä kirkkaampi leima, sitä selvempi aatteellinen edustavuus. Leimaaminen tuntuu jopa oikeutetulta. Ihmiset lokeroon ja lokeron kansi kiinni. Kestää pienet ja isommatkin ravistelut. Tarpeeksi puristeltuina niistä tulee kliseitä. "Sehän on Bilderberg-salaliittolainen!" "Vihreä kukkahattumokuttaja!" "Persurasisti!"

Kokonaiskuvaa koskien hyvä kysymys kuuluu: kulkeeko käsitteiden hajoaminen, yleisen tyytymättömyyden lisääntyminen ja uusien poliittisten liikkeiden nousu käsi kädessä? Ovatko ne syvätasolla sama asia? Sekö on "populismien" todellinen sisältö?

3.

Entäpä jos etsisimme selvyyttä ihan päinvastaisesta suunnasta – hajottaisimme poliittis-ideologisoilliset lokerot vieläkin pienemmiksi, panisimme itse asiassa ne tuhannen päreiksi. Tarkastelisimme paljaana sitä ihmistä, joka kaikenlaisten monikerroin kääriytyneiden ryhmätunnuspukujen alle kätkeytyy. Perusihmistä, ikuista ihmistä, ihmistä ilman minkäänlaisia yhteiskunnassa nyt käytössä olevia aatteellisia vetimiä ja suojakilpiä.

Ihminen on tähän maailmaan syntyessään paljas – paljas myös kaikesta tiedosta, niin oikeasta kuin väärästäkin tiedosta. Tyhjä taulu, *tabula rasa*, kuten John Locke sanoi. Niin vailla kaikkia ominaisuuksia, että jos hänet vastasyntyneenä hylätään metsään – sellaista on takavuosisatoina tapahtunut – ja sudet sattuvat omimaan hänet pennukseen, hänestä tulee enemmän susi kuin ihminen. Esimerkiksi kasvitieteilijä Karl von Linne luokitteli löytämänsä susilapsen uudeksi, ennestään tuntemattomaksi eläinlajiksi.

Ihmisestä kasvaa ihminen kun ja vain kun hän kasvaa ihmisten joukossa. Ihminen on aivan erinomaisen sosiaalinen laji.

Se tapa, jolla varhaisvaiheessa ihmis- ja itseidentiteetti meissä muodostuvat, on eräässä tietyssä mielessä erityisen merkitsevä. Meistä jokaisen tajuntaan nimittäin piirtyy *ensin* hahmo "sinä" – meitä hoivaavan ihmisen hahmo – ja vasta *myöhemmin* muodostuu "minä". Tästä ihmis- ja itseidentiteetin marssijärjestyksestä suoraan johtuu, että elämme aina kaikki ikään kuin toistemme sieluissa, ja kaiken minkä teemme toisillemme, teemme myös itsellemme, itsessämme. Toisin sanoen: lajityypillinen sosiaalisuutemme merkitsee myös lajityypillistä *moraalia*.

4.

Mitä ilmeisimmin "altruistinen" inhimillinen perusmoraali – eli normiksi muotoiltuna "kohdelkaa toisia niinkuin haluatte itseänne kohdeltavan" – on todellakin universaali, koko ihmiskuntaa koskeva ilmiö. Ihminen on lajityypillisesti moraalinen eläin.

Johtopäätös, joka meidän tästä tulee vetää, ei ole ainoastaan yksilön käyttäytymisohje. Ennen muuta se koskee lajityypillistä sosiaalisuuttamme, joka on kaiken takana. Johtopäätös on selvä: jokaisen ihmisyhteisön pitäisi aivan ensimmäiseksi täyttää tietty *moraalinen ominaisuus*. Yhteisön on oltava – jos yhteisö haluaa että sen piirissä ihmisyyden ehdot toteutuvat – moraalinen yhteisö. Jollei yhteisö täytä tiettyjä ihmisyyden perusmoraalin ehtoja, mikään sääntö mitä yhteisö yksilöiltä vaatii, ei voi olla legitiimi.

Mitä nämä ehdot ovat? Ne ovat hyvin yksinkertaisia ehtoja, perusasioita, jotka koskevat yksilön suhdetta yhteisöönsä. Yksilön on koettava muut ihmiset turvallisuutta tuottavina, yksilön on saatava kasvussa ja kehityksessään enemmän eheyttäviä ja rakentavia kokemuksia kuin hajottavia ja ristiriitoja kylväviä, ja yksilön on koettava kuuluvansa yhteisöön ja voitava luottaa siihen ettei mikään muutos uhkaa perussuhdetta. Kun perusturvallisuus on taattu, yksilö voi yksilönä eriytyä ja itsenäistyä, kasvaa autonomiseksi, itse omat ajatuksensa ajattelevaksi ja asiansa hoitavaksi aikuiseksi.

Yksilö voi kasvaa autonomiseksi vain omassa yhteisössään, *omiensa* joukossa. Siksi on olennaisen tärkeää, että yhteisöistä – perheistä, lähipiireistä, yhteiskunnista – pidetään hyvää huolta. Yhteisöllisyyden ehtoja ei saisi hajottaa. Se on vastoin inhimillistä perusmoraalia.

Sanonko tämän jollakin vielä konkreettisemmalla tavalla? No, ihmisen perustavanlaatuisen moraalien kannalta ei ole vain niin että esimerkiksi muukalaiskammo ja -torjunta, kulttuurierottelu tai rasismi olisivat jotenkin *ymmärrettäviä*, vaan pitäisi sanoa että ne ovat *oikein*. Aivan niin, kuulitte kyllä hyvin. *Inhimillisen yhteisömoraalin* kannalta rasismi on oikein.

5.

No, muistettakoon, että emme tässä puhu rasismi-ismistä – "aatemaailman" asiasta – emme ylimalkaan mistään ismistä, emme ollenkaan poliittis-ideologis-opillisista käsitteistöistä, jotka nykyisin tilkkutäkin lailla leviävät täplittämään kaikkea muuta kuin eheää mieltämme.

Me puhumme perusihmisestä ja perusasioista, ja yritämme palauttaa uskomme siihen, että jos joskus saamme yhteisömme perusasiat kuntoon, silloin tavoitamme perusihmisen sisältämme, ja silloin ajattelullamme on paremmat perusedellytykset, ja ehkä meille on mahdollista rakentaa parempia opillisia koneistoja olemassaoloamme kuvaamaan ja selittämään.

Olemme nyt opillisten koneistojemme kanssa aika pahasti harhassa. Ne ovat nykyisin pintakuohaa, käsitekuplaa, joka verbaalipuolella jotenkin vastaa numeropuolella puhallettuja raha-arvonmuodostuskuplia.²⁾

Sanoisin, että tyypillisissä yhteiskunnallisissa näkemyksissämme on tosin aina mukana "pohjakosketuksia", eli yhteyksiä opillisten käsitteiden ja perusinhimillisten syvätuntojen välillä – mutta koska kaikki opilliset käsitteet määrittyvät nykyään pääasiassa toisten opillisten käsitteiden avulla ja kautta, mielipiteistämme muodostuu vain eräänlaista pintatason merkityksille rakentuvaa kanaverkkoa, johon perusihmisyytemme häviää, jää vangiksi kuin hikkiin.

Kanadalainen yhteiskuntafilosofi Charles Taylor puhuu perusinhimillisistä tunnoista – niin sanotuista "*vahvoista arvoista*" – joita meillä kaikilla on. Ne ovat juuri noita kuvatunkaltaisia peruskokemuksia yhteisöön kuulumisesta ja hyväksytyksi tulemisesta. Perusihmisen perusoikeuksia. Tunne ihmisarvosta ja olemassaolon oikeudesta on sellainen. Ihmisarvon on siis oltava kokemuksellista – ei riitä että sitä määritellään opillisesti, tai normatiivisesti, tai että se ulkopuolelta leimataan ihmisen päälle.

Jos oma yhteiskuntamme ei tällaisia perustavanlaatuisia kokemuksia omille kansalaisille mahdollista – vaikka tarjoaa aktiivisen auliin auttavan käden muualta tänne tulleille ja nostaa monikulttuurisuuden yhteiskunnalliseksi normiksi – silloin vuorenvarmasti seuraa perustuntojen loukkaantuminen ja ristiriita ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Taylorin mukaan vallankumoukset historiassa ovat syntyneet juuri loukatuista kansalaistunnoista.

Siis kansalais-, ei kansallistunnoista. Loukatut kansalaistunnot hakevat tukea kansallistunnoista. Loukkauksen haavat voi oikeasti parantaa vain kansa, yhteisyys, kulttuuriyhteisyys. Se ei ole vain *ymmärrettävää* päättelyä, vaan se on *oikein*. Sanonko uudelleen: tältä *perusinhimillisyyden taustalta* nationalismi on oikein.

6.

Yhteiskunnallisessa keskustelussamme on nousevaa muukalaisvihaa ja rasismia selitetty esimerkiksi sillä, että nämä ikävät ilmiöt liittyvät lähinnä taloudellisesti huonoihin aikoihin – ja tämä selitys jostain syystä koetaan niin riittäväksi, että siihen poliittis-ideologis-opillinen selittäminen sitten päättyykin. Se laukeaa ikään kuin selitystarve olisi täysin tyydytetty ja rasismi-ilmiö olisi kuitattu, pantu pakettiin ja hyllylle. Sillä siisti.

En ole koskaan kuullut kenenkään valtapoliitikon suusta oikeaa tulkintaa asiasta. Siis sitä että muukalaisvastaisuuden ja rasismien synty on indikaattori siitä miten huonosti yhteiskunnallisesta eheydestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta on huolehdittu. Ja että "taloudellisesti huonoina aikoina" sosiaalisesta turvallisuudesta pitäisi huolehtia kymmenen kertaa tehokkaammin kuin yhteiskunnallisen hyvinvoinnin vallitessa. Ja että tämä huolenpito pitäisi tehdä oman yhteiskuntamme perustavanlaatuisen, koko yhteiskunnan legitimaatioon vaikuttavan inhimillisen moraaliomaisuuden säilyttämiseksi eikä vain ikävän rasismi-ilmiön torjumiseksi.

En ole koskaan kuullut korkealta taholta julkisesti todettavan, että yhteiskuntamoraalimme priorisoituine pankkiiritukineen ja sosiaalitukien leikkauksineen on alhaista, ja sitä harjoittavat poliitikot reppanoita, mutta rasismi ja nationalismi ovat *jollakin tavalla* oikeassa ja oikein. Että jokin perusasia rasismissa ja nationalismissa *voi olla* ja *on* oikein.

Yhteiskunnallisessa keskustelussamme emme näe opillis-käsitteellisiä pintoja syvemmälle. Meille tärkeitä ovat vain ideologiat, ne ovat meille tunnustuksellisia pelastususkontoja. Uskomme aatteellisiin ja poliittisiin oppeihin niin lujasti että kuvittelemme inhimillisen hyvän tai pahan tarttuvan jonkin opin mukana ihmisestä toiseen. Eivät ne tartu. Eivät ihmiset muutu yhtäkkiä hyviksi, kun vain oikea oppi keksitään. Ei myöskään inhimillinen pahuus *johdu* opeista, vaikka se mielellään jonkin opin kulisseehin aina pukeutuukin. Inhimillinen paha on perusihmisyden vamma. Jos sitä vastaan halutaan taistella, on taisteltava perusihmisen puolesta.

Meille riittää ideologinen rähinä. Selitykset jäävät käsitetasolle ja näennäisiksi. Ihmisen ominaisuuksien sijasta puhumme oppien omituisuuksia. Se ken panee käsitetasolla asiat halki-, poikki ja pinoon, on käsitesodan sankari. Me hyvät, täsmällisesti ja asiallisin argumentein perustelevat. Nuo pahat, aggressiiviset, vihantunteen sumentamat. Kuka uskaltaa pohtia mahdollisuutta ettei totuus löytyisikään näistä keskusteluasemista? Että totuus olisi jotain perustavammanlaatuista?

Tämä kirjoitus on julkaistu 27.8.2012 verkkolehti Uuden Suomen Puheenvuoro-palstalla

1) En tässä tarkoita sitä, etteivätkö nimenomaan kahtiajaot luonnehtisi kaikkea yhteiskuntaelämäämme nykyisin. Taivas varjeltoon, nehän sitä juuri leimaavat. Mutta noilla kahtiajaoilla on jokin kaikista asiasisällöistä riippumaton itsetarkoituksellinen ellei jo peräti institutionaalinen rooli. Ikään kuin itseidentiteetin määrittelemisen kielteisestä käsin – siis pikemminkin ottamalla etäisyyttä aatteelliseen vastustajaan kuin kantamalla huolta oman ajattelun laadusta – olisi oman aikamme poliittisen kannanoton varsinainen motiivi ja moottori.

Ehkäpä käsitesekaannus, joka kaikkialta ympäröi meitä, muodostaa myös jonkinlaisen suojaverkon – se kannattelee vastakkainasetteluissa meitä ja estää meitä putoamasta pelottavaan epävarmuuteen ja tyhjyyteen. Jos perustaisimme mielipiteemme käsitteelliseen kyseenalaistamiseen ja sitä tietä saavutettavaan omaehtoiseen ajatukselliseen etäisyyteen, meidän olisi vaikea kokea sijoittuvamme sitä-ja-sitä suuntausta vastustavaan tunnustukselliseen rintamaan.

Jonkinlaisen torjunnan vallassa yritämme selittää elämämme "hyvät" ja "pahat" päästämättä niitä kuitenkaan nahkamme alle tai edes lähellemme. Monen ihmisen itseidentiteetti elämän ja aatteiden myrskyävillä merillä määräytyy kielteisestä käsin – ikään kuin oma reviiri kirkastuisi potkimalla vastapuolta tai yleensä vain vimmatusti ympärilleen.

Koko sivistyksemme muoto on tuollainen – paljolti pelkkää käsitteepöhöä, johon ainoaa selvyyttä tarjoavat irtiotot kaikkeinhalvesituimmista aatteellisista vastustajista. On sanomattakin selvää, miten projektiivisia nämä mielenmekanismit ovat. Ei siinä ole juuri todellisuuskosketusta. Loputkin käsitteellisestä hallinnasta käytännössä menetetään kun annetaan numeroiden, rahan, ohjailla kaikkia päätöksiä.

Käsitteellisuuden hajoaminen on toki suomalaisuutta laajempi juttu. Siinä on mukana taustalla myös koko eurooppalaisen uuden ajan ajatushistoriallinen trendi. Sokea individualismi valtaa meidät. Se pirstoo kokemuksemme, ajatuksemme ja näkemyksemme. Kuten tiedonalat ovat pirstoutuneet irralliksi ”ismiksi”, samoin arki ajattelumme on muuttunut laadultaan ohuen ”opilliseksi” reagoimiseksi irrallisiin leimasignaaleihin.

Ehkä se, että nykyisin määrittelemme identiteettiämme niin selvästi vain kielteisestä käsin, kuuluu juuri sokean individualismin kuvaan. Meissä ei ole enää mitään aitoa ja positiivista, jolle rakentaa. Jää jäljelle vain yritys määrittää itseä sen kautta, mitä vastustaa.

Ja sehän on tietysti varsin kuluttavaa – noin psyyken energiatasapainojen kannalta. Patologiseksi kehittyessään vaivaa sanotaan hostilityksi. Päivät täyttyvät mitätöimisestä ja hyökkäilystä hienojen ”ismien” nimissä mitään ymmärtämättömiä vääräuskoisia vastaan. Aito kasvu ja kehitys, ajattelemisen ja oivaltamisen ilo puuttuvat silloin kokonaan.

2) Visio käsitteellisestä kaatopaikasta on historiallisesti tosi. Juuri niin on eurooppalaisen uuden ajan ajatushistoriassa käynyt. Elämme nyt mätänevien käsitteiden aikaa – niitä on ympärillämme röykkiöittäin, mutta ne ovat jokseenkin kaiken kelvollisen sisältönsä menettäneet.

Tilanne yhteiskunnallisessa keskustelussa on kaamea. Mutta asiat yhteiskuntatieteiden piirissä eivät taida olla paljoakaan paremmin. Siellä kieputellaan ja kikkaillaan ismeillä, ripustellaan niitä toisiinsa niin kauan kun käsitteillä vielä mitään ehjää rihmaa on jäljellä.

Mitä ohuempia käsitteitä, sitä ohuemmaksi tiedollinen sivistyksemme muuttuu. Tilanne on erityisen otollinen itseidentiteettiään ja itsevarmuuttaan kipeästi tarvitseville aatteellisille nuorille, joiden terävät papukaijannokat repivät vastapuolen ”ismit” riekaleiksi – ja sitä pidetään ”yhteiskunnallisena keskusteluna”. Ennätysnuorina väitelleet miehen- tai naisenalut myyvät opillisia kuplia ennätyshintaan. Olen odotellut, milloin saamme ensimmäisen alle murrosikäisenä psykoanalyysista väitelleen tohtorin.

Nimenomaan sokea individualismi, jossa yksilö on rakentanut itseidentiteettinsä todellisuudesta pitkälle irtautuneiden teoreettisten käsitteiden ja käsitysten varaan, tuottaa surkeaa tragikomedialla. Meillä on paljon poliittisia nuoria, joilla sanomisen tarve ylittää monta kertaa kyvyn saada mitään sanotuksi, ja se on kammottavaa kuulla ja katsella.

Mielenosoituspaikoilla ovat vastakkain "äärivasemmiston" ja "äärioikeiston" lipunheiluttajat, ja todellisuuskosketus saadaan kun mielenosoitus muuttuu edes hieman "väkivaltaiseksi". Kaipa ne kokevat että silloin "edes jotakin tapahtuu". Että sanojen ja puheiden sijasta ollaan tositoimissa.

Tällaisten yleistyminen taitaa olla yksi indikaattori siitä miten käsitteet ovat meidät pettäneet. Ikään kuin kaikista hienoista sanoista olisi mielenosoittajien päähän jäänyt vain ohut hunttu – ideologista tunnustautumista palvelevia teoreettisia "todistelujia", jotka jakavat joukot keskenään nahisteleviin ryhmiin, rintamiin, joille iskusanon jälkeen ovat todistusvoimaisimpia iskut.

Sokea individualismi

1.

Yksi asia mikä ihmisten tulisi laajemmin tajuta on se että demokratia, sellaisena kuin me sen tunnistamme ja tunnemme, on kansallisvaltion ominaisuus. Toinen ehkä vielä tärkeämpi asia ymmärtää olisi, että kansallisvaltio on eurooppalaisen uuden ajan individualismin tuote. Se on nimenomaan yksilön oikeuksia ja vapauksia tavoittelevan ajattelun projektio yhteisötasolla. – Jos nämä kaksi seikkaa jaksaisimme ajatella läpi, suhtautumisemme moniin, moniin, moniin asioihin saattaisi muuttua kokonaan.

Eurooppalainen uusi aika, noin runsaan neljänsadan viime vuoden ajanjakso, on ihmisen historiassa aivan poikkeuksellinen aikakausi. Silloin syntyi ja kehittyi historiassa ennen esiintymätön tapa ajatella. Vastakohtana edeltäneelle suunnilleen tuhatvuotiselle keskiajalle, jolloin ihmisen yksilöminuus oli jokseenkin kadonnut ja jolloin elettiin oudossa, psyykkisen dynamiikan ja ajantajun hukanneessa depersonalisaation tilassa, uudella ajalla havahduttiin mitä korostuneempaan itsetietoisuuteen.

Kun keskiajalla kaikkein parhaimmatkin ajattelijat olivat silloisten järkiperusteiden mukaan jopa epäilleet omaa olemassaoloaan, sitä vastaan nousi nyt Descartesin kirkkaasti ilmaisema oivallus: "*Ajattelen, siis olen olemassa!*" Tämä oivallus oli filosofille niin kirkas, että hän koki sen myötä ratkaisseensa suunnilleen kaikki maailman ongelmat. Descartes koki valaistumisen, koki järjen valon – jos ihmisen sisäinen silmä, järki, näkee jonkin seikan selvästi, sen on oltava olemassaolevassa todellisuudessa oikein.

2.

Kyseessä oli toki paljon laajempi ajattelumuutos kuin vain Descartesin oivallus. Uusi, yksilöminuutta ja individualismia esille nostava ajattelu oli pikkuhiljaa itänyt mm. renessanssifilosofien humanismissa ja uskonpuhdistajien esiin nostamassa omakohtaisessa jumalasuhteessa. Ei voida tarkalleen sanoa mistä uuden ajan individualismi alkoi. Mutta itse ajatusmuutoksen perustavanlaatuinen, paradigmaattinen sisältö on selvästi määriteltävissä.

Syntyi niin sanottu "*kartesiolainen Subjekti*".¹⁾ Yksilöminuus eriytyi, ja vastaavasti ulkomaailma, todellisuus, Objektivoitui. Eriytyvän Subjektin puolella kehittyivät vuosisatojen mittaan individualismi, yksilövapaudet ja -oikeudet sekä demokratia, ja vastaavasti kehittyivät Objektivoituvan todellisuuden puolella empirismi, luonnontieteet, tekniikka ja teollinen hyvinvointi.

Näiden uuden ajan ajatustyökalujen vaikutuksesta maailma on nyt muutamassa vuosisadassa muuttunut tuhatkertaisesti enemmän kuin mitä se muuttui ihmislajin historian koko aiemman miljoonan vuoden aikana yhteensä. Meillä ei ole mitään syytä väheksyä eurooppalaisen uuden ajan ajattelun erityislaatuisuutta.

3.

Subjektin eriytyminen ja todellisuuden Objektivoituminen olivat historiallinen tajunnantapahtuma, jonka perustavanlaatuisen, ajattelua paradigmaattisella syvätasolla jäsentävä vaikutus tuli sitten näkyviin kaikessa siinä dynaamisessa edistyksessä joka uudelle ajalle on ollut ominaista. Ei ole vain niin, että yksilöminuuden tiedostaminen avasi tai lisäsi psyykkiseen varustukseemme sisäänpäin kääntyvän introspektiivisen tarkastelukulman ja itserefleksion, vaan on myös niin, että uusi minätietoisuus projisoituu, heijastuu ulkomaailmaan ja antaa muodon uusille havainnoille joita dynaamisen psyyken on mahdollista tehdä.

Psykoanalyttikko saattaisi väittää, että esimerkiksi fysiikan perussuure "voima" on introspektiossa – sisäisellä silmällä – havaittu *ruumiintuntojen ulkoistuma*. Keskiajan ihmisille "voiman" käsitteen muodostaminen olisi ollut mahdottomuus siksi, ettei heidän minätietoisuutensa ollut niin kirkasta että sielunviriämät olisivat voineet toimia objektivaatioissa havainnoille muotoa antavina malleina.

Lisääntyvä individualismi projisoitui yleensäkin elimistöllisten metaforien käyttöön otossa todellisuuden kuvailussa ja selityksessä. Esimerkiksi talousajattelussa – fysiokratismissa – rahavirrat käsitettiin jonkinlaisena talousruumiin verenkiertona.

Valistusfilosofi Rousseau puhui valtiostakin kuin suurena joukkoruumiina, orgaanina, jolla oli jopa oma tahtokin, niin sanottu "yleistahto". Ehkä rousseaulaisen "yhteiskuntasopimuksen" valtio oli ensimmäinen selvästi elimistöllisillä metaforilla perusteltu kansallisvaltioahmotelma uuden ajan historiassa. Kansallisvaltion syntyhistoria ja syntymekanismi on selvä: se on lisääntyneen individualismin projektio yhteisötasolla.

Uusille valtioille annettiin jopa henkilönimiä. John Bull, Svea-mamma, Setä Sam, jne. Yksilömielteet ja yhteisömielteet läpäisivät toisiaan. Nykyisin emme enää ymmärrä tätä mielteiden syntyhistoriaa – se että maan nimi kirjoitetaan suurella alkukirjaimella on meille nyt lähinnä oikeinkirjoitus- ja kielioppikysymys. Siinä olemme irronneet historiasta ja tärkeilemme tyhjän päällä.

Se mikä meille olisi oikeasti tärkeää ymmärtää on, että kansallisvaltio ja yksilöoikeuksia korostava demokratia ovat olleet historiallisesti lisääntyvän individualismin tuotteita. Niillä on niiden syntyvaiheessa ollut oma "objektivaationsa" – ja kaikki käsitteet, joilla niitä ja niiden erilaisia ominaisuuksia on alettu kuvata, ovat syntyneet yksilöminuuden ulkoistuksina.

Kansallisvaltio ja demokratia ovat ajatushistoriallisesti olennaisesti samaa kudelmaa, enkä usko, että kansallisvaltiota ja demokratiaa koskaan voidaan erottaa toisistaan menettämättä koko sitä paradigmaattista pohjaa jolle nämä ajatusmuodot ovat kehittyneet. Valitettavasti vain tässäkin kysymyksessä olemme irrottaneet itsemme historiasta ja utopistisesti kuvittelemme kansallisvaltion vain laajemman demokratian rajoitteeksi. ²⁾

4.

Tässä vaiheessa kannattaa ehkä ottaa kilometrin mittainen askel taaksepäin todellisuuden- ja suhteellisuudentajun säilyttämiseksi ja miettiä ihan kaikessa rauhassa uudelleen mitä ihmisen miellemaailmassa merkitsevät nämä tässä puheena olevat paradigmaattiset ajattelun alkutekijät. Sellaiset kuin tämä "kartesiolaiseksi paradigmaksi" nimetty Subjektin eriytyminen ja ulkoisen todellisuuden Objektivaatio.

Otetaan vaikkapa tuo mainittu fysiikan "voiman" käsite. Miten paljon luonnonlakien hallitseminen on muuttanut ihmisen maailmaa, hänen elinolojaan? Kuvitelkaa millainen oli keskiajalla vallinnut elämänmuoto – kun Rooman valtakunnassa jo olemassa ollut sivistys, kuten jo jossain määrin levinnyt lukutaito, olivat kadonneet maailmasta ja eurooppalainen elämänmeno oli vajonnut ajan kulumisesta ja perspektiivin syvyysulottuvuuden tajuamisesta mitään ymmärtämättömään ja "minän" olemassaoloa tiedostamattomaan depersonalisaatioon. Vallitsi suunnaton joukkomittainen psyykkinen taantuma.

Mekaanisia ja orgaanisia mielteitä tuskin erotettiin toisistaan. Toki karkeita mekaanisia työkaluja oli, mutta samoin olivat ajattelutyökalut karkeita. Kaarle Suuren mielestä kunnan kristitty oli sellainen joka pystyi yhdellä miekaniskulla halkaisemaan pakanan päästä haaroihin. Kidutuskoneet olivat insinööritaidon ensimmäisiä mestarinäytteitä. Niissä ihmiset pilkottiin ja revittiin samalla tavalla kuin muutaman vuoden ikäiset pikkulapset tänä päivänä tutkivat karpästä nyppimällä siltä siivet.

Keskiajan maailman "pimeys" ei ole klisee. Pimeys on miellemaailman ja psyyken pimeyttä.

Mieti nyt sitten miten jostain ylhäältä avaruudesta tänä päivänä katselisit maapallon miljoonakaupungeissa kimaltelevia miljardeja valolamppuja. Liikennettä, teollisuuskeskuksia, valtamerialuksia, jumbojettejä – entä jos voisit silmilläsi nähdä ne miljoonataajuuksilla tapahtuvat sähkövärähtelyt, jotka yhtään väsymättä välittävät viestejä läpi koko eetterin, ympäri koko pallon?

Mieti miten siinä kaikessa on pohjimmiltaan kyse fysiikan "voiman" käsitteestä. Kurkista vielä uteliaana tutkimuslaboratorioon, jossa aineen perimmäisiä salaisuuksia kaivellaan esiin – siellä sivistys on saavuttanut aivan tavattomia tuloksia. Kohta kukaties opetamme kiteitä käyttäytymään järkevällä tavalla valjastaaksemme ne teknologian palvelukseen.

En kysy onko kaikki tapahtunut ollut ihmiselle siunaukseksi vai tuhoaako tekniikka meidät, vaan totean tapahtuneen muutoksen. Se on ollut jotain ihmisen historiassa aivan tavatonta, suunnatonta, aivan erityistä. Ja se kaikki on eurooppalaisen uuden ajan "kartesiolaisen paradigman" vaikutusta. Subjektin eriytymistä ja todellisuuden Objektivaatiota. Jos vielä väität, ettei historiallisten miellemaailmojen muutoksessa ole ollut kyse jostain ajattelumme vain vaivoin tajuamasta mittakaavasta ja laadullisesta poikkeuksellisuudesta, silloin et ole ymmärtänyt asiaa etkä ole oikein todellisuuden- ja suhteellisuudentajuinen.

5.

Mikä sitten oikein on tämä ihmisen "minä" joka on historian eri aikakausina saanut niin erilaisia ilmentymiä ja toiminut monenlaisissa rooleissa? Mikä on Subjekti? – Jos haluamme oikeasti olla todellisuudentajuisia, tällaisia kysymyksiä meidän tulisi itsellemme selvittää.

Ensinnäkin yksi olennainen rajalinja. Se mikä koskee "minää" – eli siis kartesiolaista Subjektia – on eri asia – tai oma alueensa – kuin se mikä todellisuudessa on tämän "minän" miellemaailmojen projektiota – eli Objektivaatiota.

Eurooppalaisella uudella ajalla kartesiolaisen Subjektin vaikutuksesta ovat kehittyneet individualismi, yksilöoikeudet ja -vapaudet sekä demokratia, kun taas vastaavasti Objektivaation puolella ovat kehittyneet empirismi, luonnontieteet, tekniikka ja teollinen hyvinvointi. "Minän" muutokset ovat sisäistä psyykkistä aluetta, niiden heijastumat, Objektit, ovat ulkoista todellisuutta.

6.

Hämmästyttävien ihmistä koskeva tosiasia ehkä on se miten perinjuurin sosiaalinen laji olemme. Jopa yksilön "minä" on aina sosiaalista ja historiallista muodostetta.

Jokainen meistä on syntynyt tähän maailmaan tiedollisesti ottaen täydellisestä pimeydestä, ja jokaisen tajuntaan on ensin piirtynyt hahmo "sinä" ja vasta sen jälkeen on alkanut muodostua se mistä sanotaan "minä". Tästä ihmis- ja itseidentiteetin marssijärjestyksestä johtuen elämme aina kaikki ikään kuin toistemme sieluissa, ja kaiken mitä teemme toisillemme, sen teemme myös itsellemme, itsessämme.³⁾

Psykoanalyttikot puhuvat vastasyntyneen primaarinarsismista, joka vähitellen saa rinnalleen ja vaihtuu objektirakkaudeksi. Jos jokin menee ihmiselämän aivan varhaisessa vaiheessa pieleen, mitkään persoonallisuutta kehittävät raiteet eivät asetu kohdalleen. Esimerkiksi psykopatia ja narsismi ovat niin syviä "minuuden" vammoja, ettei niistä juuri ole mahdollisuutta "toipua" koskaan myöhemmän elämänsä aikana.

Mitä rautaisempi on varhaisen lapsuuden perusturvallisuus, sitä ehjemmän ja pitemmälle menevän yksilöllisen eriytymisen se myöhemmässä elämässä takaa. Perusturvallisuus ei suinkaan tarkoita kaikilta kolhuilta suojelemista vaan sitä, että pahasti traumatisoivat kokemukset vältetään. Jos lapsi joutuu kestämaan kokemuksia jotka ylittävät sielullisen sietokyvyn – joka siis muodostuu kunkin kokemusten mukaan, on siis suhteellista – seurauksena on tavalla tai toisella tapahtuva psyyken pirstoutuminen.

Esimerkiksi aikuiset, jotka mieluusti hokevat kuinka "elämä on kovaa, numerot kylmiä ja talouspolitiikka vaatii realismia", ovat usein sellaisia, jotka ovat omassa lapsuudessaan joutuneet kokemaan vähän liian kovia ja kehittäneet silloin itselleen vaihtoehtoisen fantasioidun mielikuvitustodellisuuden, jossa "minä" virittyy eri tavalla ja hallitsee kuvitteellista maailmaansa. Myöhemmin näille ihmisille oikean todellisuuden kohtaaminen muodostuu haasteeksi, josta selvittää kun kovetetaan "minä" ja omaksutaan ylimääräinen annos aggressiota.

Kaikella taiteella saattaa olla terapeuttinen tehtävä "todellisuusefektin" saavuttamisessa, haasteellisen todellisuuskokemuksen hallitsemisessa.

7.

Jokaisen yksilön elämään kertyy kasvun, kehityksen ja ikääntymisen myötä tiettyjä psyykkisiä perusrakenteita, ja kun nämä kerrostuvat, pysyvät piirteet voidaan havaita ajattelun rakenteellisista kaavoista ja jäljittää käyttäytymisen toistuvista kuvioista. Psykoanalyysi todellakin edellyttää tiettyä kehitystasetta, vähintäänkin tiettyä ikää, jolloin psyykeen on muodostunut niin paljon kokemuksellisia kerroksia että tulee mahdolliseksi hahmottaa syvyyssuuntaisia kytkentöjä. Niiden näkeminen on itseymmärrykselle välttämätöntä.

Psyyken pysyvät rakenteet eivät tietenkään ole mitään senkaltaista kuin että "hän on vakaumuksellinen kommunisti" tai että "hän uskoo lujasti vapaisiin markkinoihin". Psyykenrakenteiden kannalta on ihan se ja sama, mitä ismiä ihminen "totuutena" tunnustaa – olennaiset seikat eivät ole sisällöllisiä vaan liittyvät ajattelun muotoihin. Meistä jokaisen ajattelu on elämänmittainen rakennustyö, hämähäkinverkon kaltainen kudelman, ja psykoanalyytikolta tarvitaan tavatonta herkkyyttä kun hän kipuilevan potilaansa kohdalla alkaa purkaa kokemusten kerroksia ja seurata kantavia rakenteita, määrääviä yksittäisiä säikeitä, palatakseen "minuuden" aivan pohjimmaisiiin lähtöasetuksiin.

Mikään sisällöllinen ei tässä todellakaan merkitse mitään. Olennaista on esimerkiksi tunnustuksellisuuden, mustavalkoisuuden aste. Mitä jyrkemmät mielipiteet, sitä heikompi persoonallisuus. Ihan sama onko tunnustuksen kohteena uskonto vai tiede, oikeisto vai vasemmisto – kaikkein jyrkin kiihkouskovainen voi muuttua yhtä mustavalkoiseksi ateistiksi, samoin historia todistaa että fasistinen diktatuuri tuottaa yhtä hirvittäviä seurauksia kuin kommunistinen totalitarismi, jne.

8.

Yksilön syvimmätkin tuntemukset ovat lajityypillisiä ja kirkkaimmatkin älylliset oivallukset saavat merkityksensä kulttuurisidonnaisuuden puitteissa. Yksilö ei koskaan ole "syntynyt tyhjästä", vaan hän on aina lajityypillinen olento, sosiaalinen ja historiallinen muodoste, oman aikansa ja siinä vallitsevan elämänmuodon sekä henkilöhistoriansa tuote. Tuo kaikki on totuttu ilmaisemaan lyhyesti: ihmisyksilö on kulttuurinen artefakti.

Emme pysty sanomaan miksi historiassa jokin aikalaisajattelu vakiintuu ja muodostaa kokonaisen kulttuurikauden. Esimerkiksi historisti Oswald Spengler toteaa profeetallisessa mammuttiteoksessaan lakonisesti että historialliset aikakaudet nousevat "*kuin huuto ihmisen rinnasta*". Mutta meidän on pakko todeta, että historiallinen aikakausi on todellinen ilmiö. Eurooppalainen uusi aika on ollut ihmiskunnan historiassa aivan selvästi erottuva ja aivan erityinen ajanjakso. Kartesiolaisen paradigman vaikutukset ovat olleet aivan johdonmukaisia, eikä niiden vaikuttavuutta voi mitenkään epäillä.

Lisääntyvä individualismi on ollut se suuri uuden ajan kantoaalto, jonka laineilla kuohua ovat niin yksilöoikeudet ja -vapaudet kuin kansallisvaltio ja demokratiakin. Individualismi voi kuitenkin kasvaa sokeuden asteelle, jolloin lakkaamme tajuamasta kansallisvaltion ja demokratian luonnetta individualismin projektioina, irrotamme ne synty- ja kehityshistoriastaan, siirrämme ne abstraktille käsitteelliselle tasolle ja alamme pitää niitä ikään kuin "annettuina itsestäänselvyyksinä". Emme enää ymmärrä niiden historiallista taustaa, vaan esimerkiksi määrittelemme "demokratian" käsitteellisesti – ikään kuin se olisi ajattomassa tyhjiössä joidenkin puhtaiden ideoiden varassa toteutuva hallintojärjestelmä.

9.

Kansalaisyhteiskunnan idea on sokean individualismin mukainen versio aidosta demokratiasta. Kansalaisyhteiskunta on atomististen täysivaltaitten yksilöiden ideaalinen kooste, joka ikään kuin "alkaa" jokaisesta yksilöstä erikseen – aivan kuten idealistinen liberalismi kuvitteli "talouden" muodostuvan ideaalisten "vapaiden yksilöiden" keskenään sopimista kumpaakin osapuolta hyödyttävistä kaupoista. Ihmisyksilö on kuitenkin kulttuurinen artefakti, ei päinvastoin. – Margaret Thatcher puhui kansalaisyhteiskunnasta kun hän sanoi: "*Yhteiskuntaa ei ole olemassakaan.*"⁴⁾

Sokeat individualistit eivät ymmärrä että yhteiskunnan on tuotettava aivan rautainen perusturvallisuus jotta yksilöt voivat kasvaa autonomiaan ja eriytyä yksilöinä pitkälle. On pidettävä perusasioista huolta – kehityksen syvät kerrokset on elvytettävä yhä uudestaan, niitä olisi varjeltava aivan erilaisella huolenpidolla kuin mitä nykyisessä sokeiden individualistien yhteiskunnassa tapahtuu.

10.

Suuret kulttuurit luovat omat pohjaparadigmansa, nousevat, kukoistavat, villiintyvät ja ylikasvavat, kuihtuvat ja kuolevat sitten pois. Juuri tämä kaikelle elolliselle ominainen elämänkaari on oman eurooppalais-länsimaisen kulttuurimme suhteen nyt umpeutumassa. Individualismin ylikasvaminen sokeuden asteelle on yksi keskeinen historiallinen hajoamisilmiö.

Individualismin historiallinen tarina on kerrottu niissä Objektivoituneissa projektioissa, joissa se on uuden ajan mittaan saanut ilmauksensa. Kuten todettu, kansallisvaltiot ja demokratia olivat yksi tuollainen projektio. Viitattiin myös fysiikan "voiman" käsitteeseen ja siihen valtavaan vaikutukseen joka sillä kaikkeen tiedolliseen ajatteluamme on ollut. – Voisimme laajentaa näitä tarkasteluja ja muodostaa sellaisia uuden ajan historiallisia kokonaiskuvia, joissa individualismin projektiot näyttäytyisivät enemmän spenglerilaisessa synty - kehitys - kasvu - kukoistus - ylikasvu - hajoaminen -kaavassa.

Esimerkiksi keskiaikaisen tiedonalojen jaon uudella ajalla korvanneet erityistieteet muodostuivat kukin oman suure- ja mittayksikköjärjestelmänsä ympärille, mutta niiden kehitys ei suinkaan vakiintunut ja pysähtynyt siihen. Jokaisen erityistieteen sisälle syntyi edelleen jakoa muun muassa tutkimuskohteen mukaisesti, sitten jakautumista koulukuntiin ja oppisuuntiin. Tiedonalojen pirstoutumisessa olemme päätyneet eräänlaiseen "ismien" maailmaan, jossa jo jonkin "ismin" mukainen käsitepuiteistus riittää antamaan asioille totuudellisuuden leimaa.

Tämä on siis ajatusmuotona sama ilmiö kuin individualismin kasvu sokeuden asteelle. Samoin voisimme todeta, että uuden ajan mittaan on tapahtunut koherenttisen totuudellisuuden hajoaminen ja vastaava korrespondenttisen totuudellisuuden "pätevöityminen". Sekin voidaan kirjata individualistisen sokeuden lisääntymisen nimiin.

Vielä viime vuosisadalla koherenssia projektioina ilmentävät niin sanotut "suuret kertomukset" olivat todellisuutta. Tekniikan eetos oli sellainen, psykoanalyysi oli sellainen, marxilaisuus oli sellainen – mutta globalisaatio on jo kansallisvaltioiden ja demokratian hajoamisilmiö. Globaali maailma on irrotettu, kiskaistu juuriltaan, se kasvaa ja vahvistuu reaali maailmasta irronneen rahan varassa. Se on reaganilaisen ja thatcherilaisen monetarismien maailma, todellinen idealistinen "kansalaisyhteiskunta", joka saattaa innostaa sokeita individualisteja, mutta jolla ei ole mitään reaalisia elinmahdollisuuksia eikä hengissä selviämisen edellytyksiä.

Globalismi-ismien yhteydet ihmisen lajityypilliseen sosiaalisuuteen ja sen luonnollisiin ilmenemiin, kuten kansallisvaltioon ja demokratiaan, on menetetty.

11.

Kaikenlaiset opilliset "ismit" ja opillinen ajattelulaatu ylimalkaan ovat oman aikamme onnettominta ja surkeinta ajattelua. Sokean individualismin maailmassa valtaosa ihmisistä on tuomittu kadottamaan perusihmisyytensä ja muodostamaan ihmis- ja itseidentiteettinsä tyhjän päälle. Tällöin mikään sisäinen ei enää muodosta ulkoisia objektivoituvia projektioita, vaan käy täsmälleen päinvastoin – ulkoisten samaistusten varaan yritetään rakentaa omaa sisäistä identiteettiä.

En tarkoita vain niitä joille esimerkiksi merkkivaatteet tai muut vastaavat statussymbolit ovat oman arvontunnolle ja mielenterveydelle välttämätön tekijä, vaan lähinnä ideologioistaan innostuneita poliitikkoja ja muita aatteellisia sankareita, jotka vailla omaa ajatusvoimaa omaksuvat jonkin "ismin" mukaisen käsitteipuitteistuksen ja kokevat voimaantumisen ja vahvistautumisen elämyksiä todistelemalla ismitoituksia. Ei ole tymeämpää tyristettyä älyä kuin on yritys "päteä" käsiteabstraktioiden varassa käydyissä "väittelyissä". Se on jotain aivan tavattoman traagista ja toivotonta.

Siinä vaistoa yksilön historiallisen harharetken, ylikasvaneen individualismin, itsekannatteleviksi muuttuneet ajatusrakenteet ja todellisuudesta irronneet käsitekonstruktiot. "Ismien" käsitteellisyys johtaa vammautuneeseen perusnarsismiin sokean individualismin musta aukko.

Todellisuuskosketus menetetään, kun objektirakkaus lakkaa ja taantuu takaisin narsistiseksi identiteetiksi. Aito sosiaalisuus lakkaa olemasta ja korviketodellisuus astuu kuvaan. Sosiaalinen kohtaaminen korvautuu samaistumisella ideologiseen ismiin. Lopulta itseidentiteetti rakentuu niin kipuilevan ja kosketusaran ideologian varaan, että kanssaihmisellä on enää merkitystä vain joko oman identiteetin vahvistajana – tai sitten viholliskuvan vahvistajana.

Ideologit tarvitsevat vihollisia niin niin niin kipeästi. Lopulta viholliskuvan tunnistaminen herkistyy *paljastus- ja ilmiantoasteelle* – tarkkaillaan vihollista ideologisilla haukansilmillä: "Ahaa, tuo sana, juuri tuo sana, hänet kavaltaa... Nyt tiedän mikä hän on miehiään!" ⁵⁾

Siten me päädyimme totalitarismiin. Ismien nimillä ei ole väliä, on sama onko niitä yksi vai kymmenen. Ne samaistuvat ja muuttuvat kaikki hajoamisen ja tuhoamisen ajatustyökaluiksi sokean individualismin kautta.

12.

Narsististen identiteettien maailmassa yritysjohtajat ja pankkiirit ovat psykopaatteja, poliitikot tekohurskaita porsastelijoita, luonnonsuojelijat kehitysmaissa reissaavaa suihkuseurapiiriä ja sitäpaitsi vauhtihurman juovuttamia ralliautoilijoita, suvaitsevat humanistit laillistetun vihan vallassa toimivia inkvisiittoreita, filosofit itsetärkeitä isminikkareita, ja kaikki vaatteelliset ja aatteelliset nuoret mamsellin älynlahjoilla siunattuja päivällispöytäkapinallisia, jotka kaipaavat "keskustelujen" lisäksi keskinäisiä kärhämää saadakseen edes jonkinlaisia todellisuusefektejä.

Kun elämme jo sillä sokean individualismin asteella, jossa narsistisen identiteetin tavoittelu on jokseenkin kaiken toiminnan motiivina, miksi ylimalkaan enää ylipäänsä kyselemme miksi tietty ismi-ihminen käyttäytyy kuten käyttäytyy? Jos itseidentiteetti saadaan jonkin opillisen "ismin" kautta, kaipa tekojen motiivina on vain kaikki mikä suinkin voi tarjota ismille vahvistautumista.

Sokea individualisti toimii aina suhteessa omaan narsistiseen vahvistautumisen tarpeeseensa, eikä hänen käyttäytymisellään siis edes tarvitse olla muuta päämäärärationaalisuutta. Opillinen tunnustautuminen ja vahvistautuminen riittävät – ne ovat käyttäytymisen päämääriä sinänsä. Ja ne ovat paljolti vain ilmaisullisia, eivät niinkään päämäärärationaalisia käyttäytymismuotoja.

Kun kaksi tai useampi samaa ismiä tunnustava narsisti-ideologi toimii toisilleen vahvistusta tuottaen, käyttäytymisestä saattaa päämäärärationaalisesti arvioiden tulla täysi katastrofi. Näin näemme nyt päivittäin käyvän, ihan jokaisessa virastossa. Mutta asiaa ei voi auttaa, koska toimilla ei alun alkaenkaan ollut aitoa sosiaalista ominaisuutta, yhteistyön luonnetta. Oli vain ismitunnustuksellisuuden kautta toteutuva narsistisen itseidentiteetin vahvistamisen luonne.⁶⁾

Tämä kirjoitus on julkaistu verkkolehti Uuden Suomen Puheenvuoro-palstalla 21.4.2013

1) Omakohtainen olemassaolon kokemus on eurooppalaisen uuden ajan ihmiselle korostetusti nimenomaan *ajallisen jatkuvuuden* kokemus.

Itse asiassa niin sanotun kartesiolaisen "minän" paras määritelmä on, että "minuus" on se minkä puitteissa koemme olemassaolomme jatkuvuuden. Lineaarinen aikakäsitys on välttämätön edellytys esimerkiksi syysuhdeajattelulle. Se on pohjimmiltaan visuaalisen kognition tuotetta, se voi syntyä ja elää vain foneettisen kirjoitustaidon miellemaailmassa. Jos olisimme vähemmän sokeita, näkisimme ettei eurooppalaista ajattelua edelleenkään esiinny Euroopan ulkopuolella.

Sokea on tietysti sokea kaikelle. *Kuvakieltokulttuurit* ovat amputoineet itseltään visuaalisten jäsenysten myötä valtavat kognitiiviset jäsenysmahdollisuudet.

Ajallisen jatkumon varassa voimme hahmottaa myös motivaatiomme. Lajityyppillinen tahtotoiminto on kollektiivinen – ihmisen alkulaumoissa *valta* ja *tahto* olivat yksi ja sama kollektiivinen ilmiö. Vasta eurooppalaisen uuden ajan yksilöllisen eriytymisen myötä olemme voineet kehittää ja alkaa puhua yksilöllisestä tahdosta. Lopulta siinäkin suhteessa olemme ajautuneet individualistisen sokeuden valtaan.

Kun olemme kadottaneet yhteyden oman tahtotoimintomme kollektiiviseen alkulaatuun – joka enää tulee ilmi esimerkiksi hypnoosi-ilmiössä – emme myöskään pysty näkemään tapaa, jolla kollektiivivoimat, sosiaalinen sidonnaisuus ja ryhmävahvistautumisen ilmiöt edelleen vaikuttavat ei-eurooppalaisissa kulttuureissa. Olemme toistaiseksi sokeita näkemään miten totaalisen ja lopullisen sopimattomia ja sopeutumattomia ei-eurooppalaiset kulttuurit ovat Eurooppaan.

2) Muuan asiayhteys, jossa idealistiset käsityksemme demokratiasta jonkinlaisena abstraktisessa tyhjiössä toteutuvana hallintomuotona vievät ajatteluamme pahasti harhaan, on tapa jolla voimme verrata keskenään erilaista suhtautumistamme Hitlerin ja Stalinin vainoihin ja kysyä, miksi Kolmannessa valtakunnassa tapahtuneet hirveydet herättävät meissä kauhua ja saavat meiltä moraalisen tuomion samaan aikaan, kun Stalinin suorittamille puhdistuksille suunnilleen tyydytään hymähtelemään.

Kysymys on tietysti aiheellinen, mutta ei siksi, että meidän pitäisi reagoida moraaliseen päätökseen jakamalla tuomioitamme tasapuolisemmin. Kysymys on aiheellinen siksi, että erilainen suhtautumisemme Hitleriin ja Staliniin on tosiasia, toistan: *tosiasia*, joka vaatii selityksen tosiasiana.

Moraalituomioita tasapuolistamalla emme ymmärrä yhtään enemmän. Kuten neokyberneetikko, informaatio- ja enformaatioteoreetikko ja mielen matemaattisen mallintamisen pioneeri Heikki Hyötyniemi osuvasti toteaa, nykyisin on muotia harrastaa eräänlaista "nurinkäännettyä Humen giljotiinia". Humehan esitti, ettei tosiasioista voi johtaa moraaliarvostelmia, mutta me näytämme nykyisin kääntävän tämän päättelysäännön pääläelleen ja vedämme moraaliarvostelmista vaatimuksia sen suhteen mitä todellisuudessa saa tai ei saa olla.

Tosiasia, pitääkö tämä vieläkin toistaa: tosiasia on *ettemme* suhtaudu Hitlerin ja Stalinin tekemisiin samalla tavalla. Meillä on erilaiset mittarit sille mitä Saksassa tapahtui kuin sille mitä Neuvostoliitossa tapahtui. Kun tämä on tosiasia, ongelmana on selvittää ja selittää *miksi* arvioimme ja arvotamme todellisuutta niin kuin arvotamme.

Se johtuu nähdäkseni siitä että osaamme vaistomaisesti asettaa yhteiskunnat jonkinlaiselle kehitykselliselle mitta-asteikolle. Emme suhtaudu primitiivisten kansojen heimosotiin samalla tavalla kuin kehittyneiden kansallisvaltioiden keskinäisiin konflikteihin.

Mikään mikä sijoittuu "kehittymättömyyden" kyltin alle, mukaanlukien tällaisten yhteisöjen ihmiset, ei vertaudu mihinkään mitä arvioimme aivan erilaiselta lähtötasolta ja erilaisten odotusten pohjalta.

Olen puhunut paljon siitä että esimerkiksi yhteiskunnassa vallitseva *sosiaalisen sidonnaisuuden aste* on sellainen yleisinhimillinen mittari jonka varassa voimme arvioida yhteisöjen kehittyneisyyttä. Primitiivisissä yhteisöissä yksilöllistä eriytymistä ei ilmene eikä edes sallita, ja yhteisöelämälle ovat tyypillisiä kollektiivi-ilmiot, jollainen myös niin sanottu "tahto" alunperin oli. Ihmisen alkulaumoissahan "valta" ja "tahto" olivat sama asia.

Sosiaalisesti sitovissa yhteisöissä ajattelu on "tunnustuksellista" eli dynamiikaltaan "palauttavaa", se ei harrasta eikä edes salli kyseenalaistamista. Mitä sitovampi yhteisö, sitä pienemmän erilaisuuden se kokee uhkaksi.

Ryhmävahvistautuminen tarvitsee vahvoja viholliskuvia, joten väkivalta on institutionalisoitunut osa jokaista sosiaalisesti sitovaa "kulttuuria". Primitiivisissä kulttuureissa ei esimerkiksi esiinny varsinaisesti mitään omalle tietoisuuden tasolleen sijoittuvaa "leikkiä", vaan leikitkin voivat olla verisiä, kuten esimerkiksi erilaiset initiaatiomenot ovat.

Heimojen välisissä sodissa esiintyy itsetarkoituksellista ja ritualistista väkivaltaa. Samanlaista esiintyy myös silloin kun jo kehittyneemmät yhteiskunnat kriisiytyvät, jakautuvat ja vajoavat sisällissodan asteelle. Silloin aggression ja regression väistämättömät kytkennät käynnistyvät. Esimerkiksi oma sisällissotamme oli tietystä mielessä tribaalikonflikti.

Sosiaalisesti sitovissa yhteisöissä ajattelu "kivettyy", se pyrkii yhdenmuotoisuuteen ja yksiarvoisuuteen. Moraalitunnot rakentuvat normipaineen varassa, ja yksilön käyttäytymistä säätelevät kunnian- ja häpeäntunnot. Vasta yksilöllinen eriytyminen tuo mukanaan individualistiset elämäntunnot, "vapaan tahdon" ja omantunnonetiikan.

Meidän on eurooppalaisen uuden ajan individualismin kasvatteina tavattoman vaikea ymmärtää, ettei normimoraalin vallitessa esimerkiksi käsky "Älä tapa!" sido eikä pidättele yksilöä yhtään enempiä kuin saman auktoriteetin antama täysin päinvastainen käsky: "Käy pyhää sotaa!"

Ehkä tämä täytyy toistaa. Emme pysty ymmärtämään, ettei normimoraalin mukaan orientoituneessa yhteisössä *mikään* käsky tai kielto ulotu normipainetta syvemmälle. Normikokoelmina toimivat uskonnot kelpaavat opillisina "perusteluina" yhtä lailla "rauhanuskonnon" leimaa tavoiteltaessa kuin "jihadismin" oikeutusta julistettaessa.

Vain ajattelun tunnustuksellisuuden aste ratkaisee. "Opilliset totuudet" ovat *sisällöllisesti* jokseenkin yhdentekeviä, *jos* ne elävät yhteisössä, joka on ideologisen tunnustuksellisuuden läpätunkema.

Meidän ei pidä ihmetellä sitä miksi toisilleen aatteellisesti täysin vastakkaisissa ideologioissa on niin paljon samanlaista asennoitumista. Kaikki ääriliikkeet muistuttavat toisiaan, ja jossakin sielujen peilimaailmassa ne tunnistavat toisensa ja hakeutuvat toistensa kimppuun. Yksi puoli tätä yleistä ilmiötä on se, että historiassa uudet "totuudet" muodostuvat usein vastakohtina edeltäjilleen. "Edistyksessä yleensä on se piirre, että se näyttää paljon suuremmalta kuin mitä se tosiasiasa on", kuten Wittgensteinin mottona siteeraama Nestroyn lausuma suunnilleen kuuluu.

Sosiaalisesti sitovat yhteisöt elävät "ihmistä ja elämää suurempien" voimien vallassa ja varassa. Aatteet ovat aina uskontunnustuksia, ryhmävahvistautumisen resonansseja. Aatteellisuudessa vahvistuvat lähinnä psyyken projektiiviset mekanismit. Vasta yksilölliseen eriytymiseen pyrkivissä järjestelmissä ja omantunnonetiikan varassa voivat itse *ihminen ja elämä* nousta ja muodostua korkeimmiksi arvoiksi, eräänlaisiksi arvojen arvoiksi. Silloin tekojen moraalisen arvon määrää jokin muu kuin sokea normi, oppi, tai lakikirjan teolle antama nimi.

Se mitä natsi-Saksassa tapahtui koetaan aivan vaistonvaraisesti inhimillisen kehityksen taka-askeleeksi. Jossain yleisinhimillisyytemme perustasolla siis aavistamme, että kyseessä oli eurooppalaisen kansallisvaltion taantumisen ja sortuminen sosiaalisesti sitovan totalitarismin asteelle. Siksi arvioimme natsi-Saksan tapahtumia eri tavalla ja jossain suhteessa paljon tuomitsevammin kuin mitä arvioimme Stalinin tekoja valtiossa, jossa ei koskaan sen historiassa ole esiintynyt edustuksellista demokraattista järjestelmää.

Jos emme arvottaisi Hitleriä ja Stalinia eri tavoilla, emme ymmärtäisi ihmisyyhteisöistä juuri mitään. Emme ymmärtäisi ihmisestä juuri mitään. Emme osaisi ottaa ja pitää ihmistä ihmisenä.

Onneksi ymmärrämme. Vaistovaraisesti. Olemme sen verran aikuisia että tiedämme ettei lapsilta voi vaatia aikuisen moraalialia.

Valtapolitiikot voivat tehdä yrityksiä viedä "demokratiaa" maihin jotka eivät ole siihen kypsiä. Niin vähän ymmärrämme tosiasiaista että edustuksellinen demokratia on eurooppalaisella uudella ajalla individualismin yhteisöprojektiona syntynyt ja kehittynyt *historiallinen ilmiö*. Omat poliitikkomme ovat niin ikään täysin kyvyttömiä tunnistamaan ja tunnustamaan yhteisötodellisuuksissa vallitsevia tosiasiallisia kehityseroja.

Meillä on poliitikkoja jotka jaksavat moraalipaaton vallassa paasata esimerkiksi siitä miten hitaasti "demokratiakehitys" Venäjällä etenee, ellei se peräti mene taaksepäin.

Eurooppalaisilta meni *neljäsataa vuotta* individualisaation saavuttamiseen. Sille kehitykselle ei ollut suunnannäyttäjää eikä akseleraattoreita, mutta se ei myöskään pysty kiirehtämään yhdenkään muun yhteiskunnan kulttuurikehitystä. Vain omin voimin omaa tahtiaan kehittymällä kulttuurit voivat säilyttää sisäisen eheydensä.

3) Universaalien moraalin kaava on siis olemassa. Se tunnetaan niin sanotun "*kultaisen säännön*" nimellä. Tutkitusti se löytyy kaikkialta maapallolta. Kyseessä on lajijominaisuus, ihminen on sekä sosiaalinen että moraalinen olento.

Toiselle on tehtävä kuten tahtois toisen tekevän itselle. Tämän sielunmekanismin pohjalta emme pysty kuitenkaan päättelemään tiedollisesti pitkälle. Säännön yleispätevyys häviää siinä vaiheessa kun katsomme ihmisyyhteisöjä "läheltä ja tarkasti" ja huomaamme, että yhteisöllisyyttä muodostava "*me*" on eri yhteisöissä erilainen, ja matka toisesta toiseen erimittainen.

"Me", "sinä" ja "minä" muodostuvat toki kaikkialla toisistaan, mutta eri yhteisöissä ne voivat sisältyä toisiinsa eri tavalla. Sidosvoimat itsessään voivat olla vahvoja, tai sitten päinvastoin, langat ovat hyvin joustavia. Moraalinen agentti kuitenkin aina katoaa palautettaessa jäsentymättömään alkuyhteyteen.

Niin yleisinhimillisiä kuin universaalien moraalin sielunrakenteet ovatkin, lajityypillisesti sosiaalisen ihmisen yhteisöt voivat kulttuurievolutiivisina tuotteina olla toisistaan kovin erilaisia. Valtarakenteita auktorisoivat lokalisaatiot voivat sijoittua ja painottua kognitiivisessa hahmoavaruudessa eri tavoin ja niiden keskinäinen viritystila voi jännitteiltään vaihdella. Niin sanotulla "ihmisyydellä" on lukemattomia tapoja toteutua.

Moraalisen agentin metsästyksessä suunnistusyrityksiä voi selkeyttää tieto siitä, että lajityypillisen sosiaalisuutemme ja moraalisuutemme lisäksi olemme *kehittyviä* olentoja. Kehityksen tosiasia määrittelee meitä ehkä kaikista ihmiselle annetuista määritelmistä parhaiten (Erich Fromm).

Ihmisen alkulaumojen on täytynyt olla sosiaalisesti hyvin sitovia. Johtajan merkkisignaaleiden välitön, ehdoton ja kyseenalaistamaton seuraaminen on ollut henkiinjäämisen ja selviytymisen ehto. Alkulaumassa "valta" ja "tahto" olivat vielä yksi ja sama asia, ja vasta myöhempi kehitys, joka on eriyttänyt yksilöt, on myös hyvin pitkässä lajihistoriallisessa kehitysperspektiivissä eriyttänyt "vallan" ja "tahdon" toisistaan.

Alkulaumalle tyypillinen "kollektiivinen tahtotoiminto" on rakenteemme syvissä kerroksissa yhä jäljellä, ja se voidaan sieltä elvyttää esimerkiksi hypnoosi-ilmiössä, jossa nykyisin pelkästään yksilölliseksi mieltämämme "tahto" yllättäen saadaan siirtymään henkilöltä toiselle. Hypnoosi-ilmiö on kuitenkin vain pintaraapaisu meissä jatkuvasti vaikuttavista yhteisövoimista, joiden vaikutuksesta oma "tahtomme" koko ajan liukenee sosiaalisen kenttämme yhteisövoimiin.

Joukkohypnoosista on korostetusti kysymys kaikkialla, missä yhteisövoimat ovat ottaneet vallan ja yksilöt tekevät tekoja, joita yksikään heistä ei yksin ollessaan tekisi. Esimerkiksi maahanmuuttajalähiöille ominaiset rajut mellakat ovat tyypillisiä joukkohypnoosi-ilmiöitä.

Jos yleisinhimillisiä mittareita yhteisöllisen "kehittyneisyyden" määrittelemiseksi etsitään, sellainen voisi olla yhteisössä vallitseva *sosiaalisen sidonnaisuuden aste*. Yksilöllisen eriytymisen määrä on inhimillisesti ottaen ainoa ratkaiseva kriteeri ja mittapuu, jota vasten vain voitaisiin mitään "me", "sinä" ja "minä" -agenttien lokalisaatioita hahmottaa.

Siellä missä yhteisön sosiaalinen sidonnaisuus on vahvaa, missä kieli koostuu pysyvyyttä ylläpitävistä käsitekiinteistä elementeistä ja ajattelu on laadultaan tunnustuksellista, siellä moraalilaatu on normatiivinen, ja normeja vahvistetaan ryhmäpaineilla ja niihin kuuluvilla kunnian- ja häpeäntunnoilla. Moraalinen agentti on kollektiivinen, olemuksellisesti jäsentymätön, eikä sitä voida nostaa yksilöllisen eriytymisen tasolle.

Omaa eurooppalaisen uuden ajan ajatteluamme on ajanut individualistinen draivi, jopa niin, että olemme muuttuneet jo sokeiksi näkemään lajityypillisen yhteisöllisyytemme perustekijöitä. Me johdamme kaikki mahdolliset langat, niin ilmiöiden selitykset kuin moraalien velvoitteet, vain ja ainoastaan yksilöiden käsiin. Elätämme mielessämme illuusioita esimerkiksi "vapaista taloudellisista toimijoista", ja olemme luoneet ihanteelliset mielikuvat suorastaan yliyksilöllisyyden asteelle kohoavista "yleisestä ihmisarvosta", "ihmisoikeuksista", "yksilöoikeuksista ja -vapauksista", jne.

Niin Nietzsche kuin natsitkin haltioituivat juuri näistä yliyksilöllisistä näyistä. Nietzschen vallanpalvonta saa seuraajansa kovaluontoisissa rahataloustoimijoissa, jotka tarvitsevat numeromagiaa hallitakseen – niin mitä? Ei suinkaan ihmisten elinehtojen toteutumista tai edes ylimalkaan todellisuutta, vaan aina numeerisen kasvun vaatimusten esteenä kulloinkin olevia haittaihmisiä, taloususkonnon syntisiä, köyhiä.

Natsien perinnön ovat puolestaan tietämättään sisäistäneet humanistista uskonvahvistusta päivittäin tarvitsevat kukkahattumonikulttuuristit, jotka fyysisen hävittämisen sijasta yhtä todellisuudentajuttomalla tavalla haluavat yliylevöittää kehittymättömät kulttuuriyhteisöt yksilöllisyyden asteelle. Tämän sairaan, ihanteellisen, projektiivisen idealisoinnin vaarallisuuden voi tajuta vain se, joka ymmärtää tavan, jolla kolmannen valtakunnan totalitaristinen yhteisöorgaani edusti tietyssä erityisessä mielessä uuden ajan individualisaation ääripistettä.

Kukkahatut eivät ymmärrä että he monikulttuurismi-ismillään ovat tekemässä *ihmiskoetta*.

4) Margaret Thatcher oli oikeastaan kaikkien kukkahattutätien prototyyppi. Kukkahatut uskovat thatcherilaisittain, että "yhteiskuntaa ei ole olemassakaan". On vain yksilöitä. Yhteiskunta muodostuu yksilöistä, eikä siinä ole mitään ylisummatiivista. Sellainenhan olisi individualistisen järjen mukaan järjetöntä.

Ja kuten oma yhteiskuntamme muodostuu yksilöistä, kukkahattujen mielestä myös vieraat "kulttuurit" muodostuvat yksilöistä. Kun kulttuurit kohtaavat, se on sitä että yksilöt kohtaavat yksilöitä, ja sepä vasta yksilön kannalta onkin "rikastuttavaa".

Niin sanottu "kukkahattutäti" on parantumaton individualisti, joka ei ymmärrä durkheimilaisen sosiologian perusasetuksia. Hän ei ymmärrä, että on olemassa yhteisöilmiöitä, joita ei voi palauttaa yksilötasolle. Kun ihmiset tekevät joukkohypnoosin vallassa tekoja, kuten maahanmuuttajajengit lähiöissään tekevät, ne ovat tekoja, joita yksikään mellakoitsijoista ei yksinään, yksilönä, tekisi. Tämän asian laajempi merkitys jää kukkahatululta tajuamatta.

Kukkahattutäti on itseidentiteettieliemissään lilluva etnohedonisti. Kun kukkahattu panee toiseen vaakakuppiin ihanaksi kokemansa "monikulttuurisen värikyyden" ja toiseen vaakakuppiin sen "ettei ihonväri merkitse minulle mitään", kupit painavat yhtä paljon.

"Kulttuurit" eivät siis tarkoita kukkahatuille tiettyjä erityisiä yhteisövoimia, vaan lähinnä hedonistisella pintatasolla esiintyvää riemunkirjavaa valikoimaa irtainta kulttuuririhkamaa, eksoottisia ruokia, pukeutumista ja tapoja, musiikkia, jne. Eli siis lähinnä yksilön kokemuksellisella tasolla esiintyvää "erilaisuutta", joka toisessa vaakakupissa kummasti taas tasapainottuu "tasa-arvoiseksi samanlaisuudeksi".

Koska yhteisövoimat jäävät individualistisen silmän sokeaan pisteeseen, kukkahattu voi todellakin arvioida esimerkiksi vahvan sukupuoliseparaation kasvukulttuurista tulevien nuorten miesten tekemää seksuaalista väkivaltaa ikään kuin se olisi arvioitavissa samassa käsitepuitteistuksessa kuin vastaava oman kulttuurimme väkivalta.

Ei se ole. Se on ihan erityistä, ihan erityisistä kulttuurisista lähtökohdista nousevaa väkivaltaa. Sen syyt ja seuraukset eivät selviä sillä, että sitä kuvataan ja selitetään sellaisilla käsitteillä, jotka ovat kehittyneet oman länsimaisen ajatteluperinteemme piirissä.

Uudenlaisen, etniseltä ja kulttuuriselta pohjalta nousevan seksuaaliväkivallan tunkeutuessa nyt omaan yhteiskuntaamme yritämme jokseenkin epätoivoisesti sovittaa sen samoihin käsitepuitteistuksiin joilla olemme oman kulttuurimme ja yhteiskuntamme "vastaavanlaisia" ilmiöitä käsitelleet. Kokoamme uudet ilmiöt jo olemassaoleviin tilastoihin ja yritämme tehdä määrällisiä vertailuja. Tilastot ovat kuitenkin vain numeeriseksi objektivaatioksi lokeroituja yleiskäsitteitä. Tilastot eivät anna meille "faktatietoa", jos jo lähtökohtainen käsitteistö on sellaista ettei se kuvaa sitä mitä todellisuudessa tapahtuu. Ja esimerkiksi todellisuudessa tapahtuva väkivalta on erilaista erilaiselta etniseltä pohjalta.

Eikä siitä tule sen enempää samanlaatuista kuin "samanarvoistakaan" sillä, että se sovitetaan oman rikoslakimme tapauskuvausten ja tekojen tunnusmerkistöjen piiriin ja arvioidaan ja tuomitaan oman oikeusnormistomme mukaisesti.

On jossain määrin ymmärrettävää, että oikeusoppineemme vaistonvaraisesti ovat ylivarovaisia joutuessaan ratkaisemaan maahanmuuttajanuorten tekemiä rikoksia. On ymmärrettävää, että yhteiskunnassa pinnan alla koko ajan muhiva kulttuurikonflikti purkautuu esiin yleisenä tyrmistyksenä, kun maahanmuuttajaraiskaajat saavat suhteellisen lieviltä vaikuttavia rangaistuksia.

On ymmärrettävää, että oikeusoppineiden keskuudessa nousee siilipuolustukseen "populistisia" näkemyksiä ja yleistä lynkkausmielialaa vastaan. On ymmärrettävää, että näkemyselot kärjistyvät riidan asteelle. On ymmärrettävää, että myös yleensä järkevinä ja ajattelevina asiantuntijoina arvostetut lainopin auktoriteetit alkavat paniikinomaisesti päästellä täysiä järjettömyyksiä.

"Yhteiskuntaa ei ole olemassakaan!" Näin joku oikeusoppinut huutaa. Anteeksi, ei huutanutkaan. "Yleistä oikeustajua ei ole olemassakaan!" Niinhän se kuului. (*Uusi Suomi, Puheenvuoro-palsta 26.5.2015*)

⁵⁾ Nykyisessä kohujen kuohuttamassa yhteiskunnallispoliittisessa tilanteessa elää kaksi ilmiötä rinnakkain: kaikelle ajatustotalitarismille ominainen inha *ilmiantokulttuuri* ja mitalin eräänlaisena kääntöpuolena *irtisanoutumiskulttuuri*.

Yhteiskunnalliset kahtiajaot, dualismit ja latentti antagonismi, mustavalkoiset asenteet, jollaisiin meillä suomalaisilla on erityinen taipumus johtuen historiastamme vuosisataisesti vieraalla kielellä hallittuna ja alistettuna kansana, taannuttavat tuloerojen revetessä kriisiytyvän yhteiskuntamme vähitellen yhä "totalitaristisemmaksi".

Totalitarismi on paradoksaalinen "järjestelmä". Se on julkispinnaltaan yksiarvoisen yhteiskunnan jyrkin aste, mutta juuri yksiarvoyhteiskunta tarvitsee dualismeja. Vahvat tunnustukselliset "arvot" tarvitsevat aina vasta-arvonsa. Ihanteet tarvitsevat vastapainokseen projektiiviset vahvat viholliskuvat, ja kurinalainen ja moraalisesti moitteeton julkispinta pitää sisällään ja sulkee alleen purkautumisalttiita paineita.

Elämme nyt historiallisesti ennennäkemättömiä ja väistämättä syveneviin yhteiskunnallisiin kriiseihin johtavia aikoja. Kaiken kansallisen politiikan ensisijainen tehtävä olisi toimia tuloeroja kasvattavan talouden vastavoimana ja pitää omista kansalaisista huolta. Se on oikeastaan yhteiskunnan, tai valtion, *ainoa todellinen* tehtävä. Poliitikalla on legitimizeettä vain sen verran kuin se pystyy turvaamaan niin sanotuille tavallisille kansalaisille parempaa elämää.

Missään elintärkeissä kysymyksissä kansallisvaltioiden kansalaiset eivät enää pysty odottamaan hallituksiltaan tai näennäisesti demokraattisiltakaan kansanedustuslaitoksilta parannusta kasvavaan ahdinkoonsa. Poliitiikan suunnasta ei mitään toivoa ole tulossa.

Eikä tuota toivoa taida tulla miltään muultakaan suunnalta. Niin paljon kuin rahatalouden ekspansioista puhutaankin, taloususkonto on sokea kaikille järjen sanoille. Se on kuin kaikki muutkin uskonnot, se vastaa vain niihin kysymyksiin jotka on asetettu sen omalla käsitteenmuodostuksella, ja enin mihin se pystyy on yhden järjettömyyden korvaaminen toisella järjettömyydellä. Yhden epäoikeudenmukaisuuden korvaaminen toisella yhtä suurella. Yleistä hyvää se ei pysty palvelemaan.

Myöskään siltä suunnalta, missä eurooppalainen uusi aika on onnistunut tuottamaan todellista todellisuudenhallintaa, eli luonnontieteiden tai ihmistieteiden suunnasta, ei ole odotettavissa apua rahataloustotalitarismin ylivaltaan. Olemme sosiologiassa totaalisen avuttomia, ryhmäpsykologia tiedonalana jäi aikanaan kehittymättä. Me emme ymmärrä mitä ihmisen lajityypillisestä sosiaalisuudesta seuraa.

Poliitikot, jotka ovat valtataisteluihin mieltyneitä ja toistensa nokkimisesta syvää tyydytystä saavia pyrkyreitä, eivät tietenkään lyö hankkojaan tiskiinkin ja totea rehellisesti ettei millään kansallisella politiikalla ole enää mitään virkaa. He suuntaavat poliittiset intohimonsa nyt toisaalle, nostattavat ideologiset taistelut takaisin politiikan keskiöön.

Ja paradoksaalista kyllä, se näyttää tosiaan toimivan. Parlamentti pelastuu koska ulkoparlamentaarinen toiminta nostaa ideologioiden riivaamaa medusanpäättään. Poliitikot tarvitsevat nyt kipeästi kaikkea mikä voidaan nostaa ideologisen tikun nokkaan.

Kaikenlaiset ideologit ja ideologiat ovat tämän päivän "totuuksia". Ja niiltä kaikilta on jalat reippaasti irti maasta, ehkä eniten näillä aaterintamilla missä yhtäältä "ihmisoikeusideologit" vahtivat "natseja", "rasisteja", yms, haukansilmin ja ovat valmiita ilmiantamaan jokaisen noidaksi epäiltävän, ja missä toisaalta epätoivoisimmat ääriilikkeet erehtyvät keskinäisiin kärhämiin ja väkivallantekoihin.

Ideologioiden kasvattaessa todellisuusarvoaan yhä vähemmistä signaaleista keitetään yhä myrkyllisempi soppa. Mieltä kuohuttavat signaalit ovat efektejä, *todellisuusefektejä*, jotka välittömästi muuttuvat *totuudellisuusefekteiksi*. Efektitodellisuutta. Ote oikeaan todellisuuteen ja oikeaan elämään on kadonnut.

Poliitikoillehan kaikki maailmassa muuttuu poliittis-ideologiseksi valtataisteluksi, jossa armoa vastapuolueille ei anneta. Myös päivittäispuheeksi nyt yleistyvä, yhteiskunnan kriisiytymiseen ja väkivallan lisääntymiseen etäisyyttä ottava, yliheveellinen ja kovasti moraalikävyinen *irtisanoutumispoliitiikka* on lopulta vain poliittista peliä ja väistöliikettä. Se kuuluu nykyiseen ajatustotalitarismiimme. Itse asiassa se on ilmiantokulttuurin *toinen puoli*.

Ja mitä tiukemmin poliitikot haastavat irtisanoutumispoliitiikalla toisiaan, sitä paradoksaalisemmat tulevat olemaan seuraukset. Kaduille leviävä väkivalta tulee vain lisääntymään. Mitä kiukkuisemmin poliitikot irtisanoutuvat poliittisesta väkivallasta, sitä vähemmän he pystyvät nostamaan käsittelyyn syitä joiden vuoksi yhteiskunnan moraalikoodisto hajoaa. Maahanmuutto on yksi sellainen syy. Se tekee lopulta meistä kaikista rasisteja.

Yhteiskunnassa lisääntyvä epäjärjestys, sosiaalinen häiriö, on seurausta siitä että yhteiskunnassa tarvittavat mutuaalitason kansalaistunnot ovat häviämässä. Yhä useamman ihmisen usko politiikkaan on mennyt. Puoluepukarit tuntuvat keskittyvän vain toistensa nokkimiseen, ja kansalaisia arkitasolla koskettava pahoinvointi kasvaa koko ajan. Sosiaalisen turvallisuuden katoaminen vaistotaan, ja yhteinen moraalituntuu rapistuvan vaalikausi vaalikaudelta.

⁶⁾ Narsistinen käsiterealismi täydellistyy juristeriassa. Laki voi ongelmia kokematta puhua esimerkiksi "teon rasistisesta motiivista", joka käsitteenä on ongelmallinen oksymoroni. "Motivaation" käsitteehahmo edellyttää toiminnan hahmottamista tietyn päämäärärationaalisuuden puitteissa, ja dynaaminen psyykentulkinta taas edellyttää ajantajua. Kyseessä on kartesiolaisen "välineellisen järjen" mukainen hahmon- ja käsitteenmuodostus.

Nyt me kykyinemme siis tuomitsemme toisiamme erityisen kovennetun rangaistusasteikon mittapuulla, jos erehdymme puhumaan ei-eurooppalaisista kulttuureista tavalla joka pitää heidän "ajatteluaan" lähtökohtaisesti vähemmän kehittyneenä kuin omaa ajatteluamme. Aika hienoa. Vain Münchenhausen pystyy tällaiseen. Hän onkin nimenomaan länsimainen supersankari.

Islam-kritiikin lähtökohdista

Eichmann, Arendt, totalitarismi, ihmisyy

Natsien harjoittaman juutalaisten joukkotuhonnan ja keskitysleirijärjestelmän pää-arkkitehtina pidetty Adolf Eichmann onnistui sodan jälkeen pakenemaan amerikkalaisilta vangitsijoiltaan pariinkin kertaan, mutta lopulta 1960 Israelin tiedustelupalvelu kaappasi hänet Argentiinasta. Vuotta myöhemmin käynnistyi Jerusalemissa hänen sotarikoksiaan koskeva oikeudenkäynti. Vuosi siitä eteenpäin hänet hirtettiin.

Oikeudenkäyntiä seurasi myös Yhdysvaltoihin paennut juutalaistaustainen filosofi Hannah Arendt, joka nuoruudessaan oli ollut myöhemmin natsienkin hyväksyntää nauttineen Heideggerin oppilas, jopa rakastajatar. Arendt joutui ajattelemaan yhden jos toisenkin asian uudelleen ja uudelleen läpi ennen kuin hän kirjoitti ja julkaisi laajan raporttinsa oikeudenkäynnistä.

Totalitarismin ongelmat koskettivat Arendtia syvästi. Hänellä oli sosiologista silmää, ja hän näki enemmän kuin mitä olisi halunnut nähdä. Hän taisi itse kärsiä eniten niistä ihmisen joukkokäyttäytymistä koskevista päätelmistä, jotka hänen täytyi äärimmäisen älyllisen rehellisyytensä nimissä hyväksyä.

Yksinkertaisesti tiivistäen asia on seuraavalla tavalla. Suuri sosiaalinen sidonnaisuus ja ryhmävahvistautuminen ovat normaalitila vain alkukantaisissa yhteisöissä. Yksilölliseen eriytymiseen perustuvissa yhteiskunnissa ne merkitsevät psyykkistä taantumaa, yhteisövoimien häiriötilaa. Taantumaa ja militarisoitumisen myötä seuraava yksilöllisen harkintakyvyn katoaminen ja sokeus "omien" joukossa saa aina yhteiskuntien kriisiytyessä yhä määräävämmän otteen.

Esimerkiksi kolmannen valtakunnan totalitarismi sairastutti myös juutalaisyhteisöt, joiden johtajat mielistelivät natsia ja möivät omiaan. Näin tapahtui. Eichmannin oikeudenkäynnin todistusmateriaali toi tämän esille. Ohittamaton tosiasia. Mutta kun Arendt raportoi tästä kirjoituksessaan, hän sai palkakseen hirvittävän hylkimisreaktion "omiensa" taholta. Hänelle käänsivät selkensä jopa läheisimmät ystävät.

Arendt ei aluksi halunnut puolustautua hyökkäyksiä vastaan. Lopulta, kun yliopiston hallinto halusi päästä irti hänestä, hän järjesti tiedostustilaisuuden, jonka kansoittivat hänen lukuisat oppilaansa. Puolustuspuhe, jonka Arendt piti, kasvoi mahtavaksi vaatimukseksi ei vain intellektuellien vaan yleensä jokaisen itsensä ihmisenä noteeraavan olennon älyllisestä rehellisyydestä.

Eichmann oli omassa puolustuksessaan valinnut linjakseen vetoamisen lainkuuliaisuuteen. Ei ollut hänen vallassaan päättää mitä hänen piti tehdä. Hän oli loppuun asti uskollinen lailliselle hallintovallalle. Kieltäytyminen noudattamasta käskyjä olisi merkinnyt kapinaa. Hän oli vain koneiston ratas, ja koneisto oli lainvoimainen.

Arendt nimitti Eichmannin väistöliikettä "oman ihmisyytensä kieltämiseksi". Ihmisyyteen kuuluu oma vastuu ja sen kantaminen. Mutta Arendt ei tyytynyt vain moraaliseen tuomitsemiseen. Ihmisyyteen kuuluu myös älyllinen rehellisyys, se että ei väistä tosiasioita. Silmiä ei pidä koskaan ummistaa, ei edes moraalisen oikeassaolemisen varmistamiseksi.

Myös älyllinen epärehellisyys merkitsee ihmisyyden kieltämistä. Jos asia halutaan ilmaista koko ihmislajia koskien, juuri ajattelukyky erottaa ihmisen muista eläimistä ja on ehdoton kohtalomme. Se on, frommilaisittain ilmaistuna, "ihmisen osa".

Mietin missä määrin tämä ehdottomuus tosiasioiden tunnustamisessa palautuu Arendtin kohdalla hänen opettajaansa Heideggeriin. Se nimittäin palautuu. Heideggerin filosofia on fenomenologiaa, jossa olemiskäsitteitä eritellään kartesiolaisen paradigman pohjalta. Arendtin ajattelu toistaa tämän lähtökohdan.

Myös asennetasolla on yhteneväisyyttä. Heideggerin älyllinen rehellisyys näyttäytyi hänen luonteelleen vastakkaisena ankarana oppimestarimaisena paneutumisenä käsiteanalyysiin. "*Oleminen ja aika*" on varsin "kantilainen" teos. Kaikki kulmat on käännettävä esiin, kaikki tulkinnan polut kuljettava.

Meillä olisi nyt ajatushistorian antamia edellytyksiä omaksua arendtilaiset opetukset totalitarismiin ajautumisen vaaroista. Meidän pitäisi jo ymmärtää "ihmisen osa". Termi on siis peräisin psykoanalyttikko Erich Frommilta, jonka opetukset puolestaan korostivat sitä että kaikista niistä määreistä, joilla ihmistä voidaan kuvata, yksi määre kuvaa ihmistä ehdottomasti parhaiten. Tämä määre on "kehitys".

Ihminen ei ole sitä-tai-tätä, ei esimerkiksi hyvä tai paha, vaan ihminen on nimenomaan kehittyvä olento. "Kehitys" kuvaa niin ihmistä lajina kuin jokaisen yksilön kasvua varhaislapsuuden symbioottisesta riippuvuudesta aikuiseen autonomiaan.

Ihmisen alkulaumat olivat sosiaalisesti sitovia, eikä primitiivisissä yhteisöissä ollut juuri yksilöllisen eriytymisen mahdollisuutta. Totalitaristinen kuriyhteiskunta tarkoittaa aina joukkomittaista taantumista takaisin tällaiseen ryhmäsidonnaisuuden läpäisemään yhteisötilaan. Aggressio merkitsee aina väistämättä regressiota, ja regressio lopulta elukoi ihmiset. "Ihmisyys" meissä on nimenomaan kehitysominaisuus, toistan: ihmisyyden on *kehitysominaisuus*.

Omaa älyllistä epärehellisyyttämme heijastaa hyvin se, että emme pysty "moraalisista" syistä hyväksymään sitä älyllisesti väistämätöntä tosiasiaa, että "ihmisyys" on kehitysominaisuus. Me emme esimerkiksi pysty "rasisteiksi" leimautumisen pelossamme tunnustamaan, ettei kehittymättömissä "kulttuureissa" ole mitään "rikastuttavaa", eikä kehittymättömyydessä mitään säilyttämisen arvoista.

Hyvin ryhmäsidonnaiset yhteisöt, joissa yksilöiden käyttäytyminen määräytyy ryhmäpaineiden ja kunnian- ja häpeäntuntojen perusteella, eivät anna yksilöille mahdollisuutta yksilölliseen eriytymiseen. Ne kieltävät kehityksen, ja ihmisyyden.

”Rasismien” attributit

Taannoksen kansatieteen yksi osa-alue, rotutiede, -tieto- tai -oppi, joutui huonoon huutoon natsien harjoittaman joukkotuhonnan paljastuttua.

Koska tapahtuneet rasistiset hirvetykset olivat sietämättömiä, niitä ei pystytty käsittelemään minkään sotasyllisyyden mittareilla. Järjestelmällisen joukkotuhonnan oikeudelliseksi käsittelemiseksi ja syyllisten tuomitsemiseksi kehitettiin kokonaan uusi rikosnimike, "rikos ihmisyyttä vastaan". Sitä sovellettiin taannehtivasti Nürnbergin oikeudenkäynnissä.

Natsi-Saksassa johtavissa asemissa toimineille langetetut tuomiot olivat poikkeuksetta kovia: 25 kuolemanrangaistusta ja 20 elinkautista. Tämä osaltaan kertoo siitä, miten syyllisyys ja vastuu haluttiin henkilöidä ja kohdistaa korkeimmalle valtaportaalle. Samalla kaikki syyllisyys saatiin suuntautumaan pois päin niin sanotusta tavallisesta kansasta, joka näin ikään kuin sai synnin päästön siitä suurimittaisesta ihannoinnista jonka siivittämänä se oli nostanut kansallissosialistit ja Hitlerin valtaan.

Nürnbergistä lähtien maailman hirvittävimmän aaterikoksen nimi on ollut "rasismi", ja siitä lähtien "rasismiin" on voinut syyllistyä nimenomaan yksilö -- siis äärimmäistä pahuutta edustava yksilö. Tai tällaisista äärimmäisen pahoista yksilöistä koostuva joukko.

Niin sanottu "rasismi" ilmenee ja tuomitaan edelleen nimenomaan yksilötasolla. Toki "rasismiin" viitataan myös yhteisöilmionä, esimerkiksi silloin kun selitetään "rasismin nostavan aina taloudellisesti huonoina aikoina päätään". Mutta on mielenkiintoista, että tämäkin viittaus tyypillisesti toimii vain selitykselle asetettuna päätepisteenä – sillä kuitataan pois se mahdollisuus että "rasistisissa" mielipiteissä saattaisi olla mukana jotain varteenotettavaa.

Perusasetelma on kuitenkin se, että "rasisti" on paha yksilö, joka jotenkin uhkaa kokonaista "kansanryhmää". Tällainen hahmoasetelma implikoituu lakiin "kansanryhmää vastaan kiihottamisesta". Vaikka suojelun kohteeksi on tarkoitettu varmaankin nimenomaan yksilö, paradoksaalisesti juuri "kansanryhmä" on aina ainoa varmasti viaton osapuoli.

Lakiin mielestäni implikoituu syyllisyyskysymysten yksilö- ja yhteisötasoja, joiden erittelemiseen ja selvittelyyn juristerian käsitteistö ei riitä. Tarvittaisiin psykoanalyysia ja psykohistoriaa. Laki "kansanryhmää vastaan kiihottamisesta" on uskoakseni tarkoitettu estämään natsi-Saksan tapahtumien toistuminen. Mutta de facto tapahtuu jokin tuomittavuuden kuvioiden historiallinen transformaatio. Laki toteuttaa saman syyllisyyskysymysten yksilötasolle siirron ja uudelleenorientoinnin, sekä sen yleiselle tasolle asettuvan vastuun kadottamistempun jonka Nürnbergissä jaetut kovat tuomiot toteuttivat.

Yleiselle tasolle asettuvan vastuun katoaminen ei riitä. Kadotamme siinä samalla näkyviltämme *koko* yhteisöilmioiden tason. Kun johdamme kaikki syyllisyys-, syy- ja selityslangat yksilöön, saamme luvan ummistaa silmämme siltä että yhteisötasolla tapahtuu paljon, sanoisin jopa että ratkaisevan paljon sellaista mikä ei mitenkään ole palautettavissa yksilötasolle.

Psykoanalyttikkoa tarvittaisiin myös esimerkiksi selvittämään sitä, mitä niin sanotulla "uskonrauhalla" halutaan suojella. "Uskonto" ei nimittäin ole mikään yksi asia, vaan kaksi asiaa – riippuen siitä puhutaanko "uskonnosta" yksilöilmionä vai yhteisöilmionä. Jos laki haluaa yksilönvapauksien ja -oikeuksien nimissä suojella yksilön uskonnollisia tunteita, sen kanssa on totaalisen yhteensopimatonta, että uskonnot yhteisöilmionä ilmetessään sosiaalisesti sitovimmillaan nimenomaan tuhoavat yksilönvapaudet ja -oikeudet.

"Rasismistakin" pitäisi oppia puhumaan erikseen yksilö- ja yhteisöilmionä. Sen sijaan että nyt jokainen kynänvarteen kykenevä kunnan kansalaiskannanottaja kiihottaa korviensa välissä kytevän "joukkosielun" paatostelemaan "rasismin" moraalista tuomittavuutta, meidän pitäisi ottaa tosissaan käsiteltäväksi "rasismin" väistämätön lisääntyminen tietyissä yhteiskunnallisissa tilanteissa.

Sellainen tilanne meillä saattaa olla edessämme tulevina vuosina ja vuosikymmeninä, kun Lähi-idästä ja Afrikasta Eurooppaan suuntautuva kansainvaellus kasvaa miljoonaluokasta kymmenien ja satojen miljoonien, ehkä vuosisadan mittaan jopa tuhannen miljoonan suuruusluokkaan.

"Rasismia" määrittelevät käsitteet tulevat Euroopan alleen hautaavan kansainvaelluksen jatkuessa muuttumaan adjektiiveista numeraaleiksi. "Rasismia" määritelmät tulevat liukenemaan maahantunkeutujien määriin. "Rasismi" tulee ikävä kyllä lisääntymään suorassa suhteessa eurooppalaisten kansallisvaltioiden väestön värin vaihtumisen kanssa. Lopulta meistä kaikista tulee "rasisteja".

Korjaan. Ensin, jossain vaiheessa, meistä kaikista tulee "rasisteja". Hävittyämme taistelun meistä tulee syrjinnän, "rasismin" kohde.

Islam-asiantuntijoiden asiahallinta

Mietin pitkään miksi akateemiset oppineemme eivät pysty esittämään selvänäköisiä päteviä arvioita esimerkiksi islamin eri oppisuuntien oppisisällöistä. Ollaan tietysti sinänsä järjettömien asioiden kanssa tekemisissä, mutta niitäkin pitäisi käsitellä järjellä. Jokin järjen rajoittuneisuus hyppää silmille heti, kun joku niin sanottu aatehistorian asiantuntija alkaa analysoida islamin maailmaa. Jokin häiritsee pahasti, jokin, jota en ole ehkä vieläkään ihan kokonaan ymmärtänyt. Asiantuntijoiden kyvyttömyyden syy ei ole minulle vieläkään täysin selvinyt.

Häiritsevää on, etteivät "islam-asiantuntijoina" esiintyvät selittelijät pysty täsmentämään omaa positiotaan suhteessa islamilaisen maailman sisällä vallitsevaan tilanteeseen. Millaista "järkeä" ja "tietoa" he itse edustavat, ja missä suhteessa se on ja millaisiin uskomuksiin ja oppeihin? Minusta näyttää epäilyttävästi siltä, että esimerkiksi islamin maailmassa vallitseva opillinen kahtiajako shiioihin ja sunneihin käsitetään samanlaisena "ismien" ilmiönä, jollaisia oma länsimainen tiedollinen maailmamme on nykyisin täynnä.

Aivan ensimmäiseksi minua tietysti häiritsee se premissinä omaksuttu lähtökohta että asiantuntijoilla on jostain syystä kova tarve selittää väkivaltainen ääriradikalismi uskontoilmiön piiristä kokonaan pois. Premissi: väkivalta ei väkivaltana ole hyväksyttävää, uskonto taas uskontona on mitä hyväksyttävintä.

Tämä on merkillinen lähtökohta. Moraaliprinsiippi määrää itse ilmiöt eri kategoriaan. Tältä pohjalta ei koskaan edes tule mahdolliseksi pohdiskella uskonnon roolia väkivallan aiheuttajana. Selvittämättä jää miten paljon moraaliperustainen arvio vääristää itse uskontoilmiön määrittelyyrityksiä.

Toiseksi. Uskontojen asiantuntijoiden on jotenkin lähtökohtaisesti uskottava uskontojen olemassaolon oikeutukseen. Tuon oikeutuksen laatu on suurelta osin kunkin uskonnon sisältä nousevaa, laadultaan siis tunnustuksellista. Ja siksi epämääräistä. Uskonto ilmiönä on tosiasia, mutta se ei tunnu uskontojen asiantuntijoina esiintyville riittävän. He pyrkivät nimenomaan "sisäلتäkäsint" ymmärtävään tulkintaan.

Tämä johtaa opinkappaleiden "totuudellisuuden" pelkistämiseen ja legitimointiin. Ne otetaan tarkastelujen legitiimeinä lähtökohtina. Päätely on tyyppiä: "Se-ja-se dogmi sanoo sitä-ja-sitä." "Se-ja-se on kiellettyä kun taas se-ja-se sallittua." Tutkijaa ei haittaa, ettei todellisuudessa tulkintojen, kieltojen ja käskyjen opillista tai moraalista sitovuutta suinkaan määrää itse teksti, vaan esimerkiksi se, eletäänkö enemmän tai vähemmän sosiaalisesti ja normatiivisesti sitovassa yhteisössä.

Tutkijoiden on houkuttelevaa ja tarpeellistakin itse uskoa opillisten sisältöjen yksitulkintaisuuteen siitä syystä, että oppisisältöjen tosiasiallinen merkityksettömyys siellä missä tunnustuksellinen normimoraali vallitsee pudottaa pohjan kaikelta oppisisältöjä koskevalta tiedolliselta "asiantuntemukselta". Asiantuntijoiksi itsensä noteeraavien on syytä uskoa siihen että opilliset sisällöt määräävät pitkälle ihmisten käyttäytymistä. Ellei tällaista yhteyttä ole, asiantuntemukselle ei ole käyttöä.

Valitettavasti juuri se yhteys on varsin kyseenalainen. Kieltojen ja käskyjen toteutumistapa on erilainen eriasteista sosiaalista sidonnaisuutta edustavissa yhteisöissä. Sosiaaliseen paineeseen perustuvan normimoraalin käskyt "*Älä tapa!*" tai "*Tapa!*" ovat *yhtä* sitovia, moraalisesti samanarvoisia, eikä opillisesta julistuksesta voi vetää johtopäätöksiä yksilön omantunnon suhteen. Kaikki uskonnot ovat tunnustusten asteella "rauhanuskontoja", ja kaikki uskonnot kuitenkin siunaavat pyhän sodan aseet.

Vasta yksilöllisen eriytymisen mukanaan tuoma omantunnonetiikka voi todistaa jotain yksilön moraalista laadusta ja kunnosta. Tämä koskee myös islamin maailmaa, sikäli mikäli tämän uskonnon piirissä esiintyy omantunnonetiikan mahdollistavia yksilöllisen eriytymisen saarekkeita.

Moraalilaatujen pohtiminen kompastuu kuitenkin alkuunsa. Tai ennen kuin se voi edes alkaa. Yleinen tosiasia, että ulkopuolelta uskontoilmiötä tarkkaileva objektivoiva rooli on joka tapauksessa toisen*laatuinen* kuin käsitteellistämisen ja selityksen kohteena olevan tunnustuksellisen ajattelun ja siihen liittyvien ilmiöiden laatu, jää islam-asiantuntijoilta eksplikoimatta.

Me elämme ilmiöitä päältäkatsovan eurooppalaisen selittämisen maailmassa. Emme me pääse irti tai ulos tästä omasta historiallisesti kehittyneestä päältä katsovan "järjen" laadustamme. Ehkä jotkut meistä suhtautuvat "tieteeseen" yhtä tunnustuksellisesti kuin toiset suhtautuvat "uskontoon", mutta tosiasiaksi jää, että "tiede" on sekin vain historiallinen ilmiö.

"Ihmisjärjellä on monia muotoja, ja myös se erityinen järjen muoto, joka on saanut ilmauksensa tieteessä, on ollut aikojen varrella muuttuva." – G H von Wright

Deduktiivinen ajatusliike on palauttavaa, ja deduktion maailmassa perimmäinen totuus on aina jo olemassa. Keskiajan maailmassa oli olemassa vain kaikkiallinen Subjekti. Todellisuus muodostui "Jumalan ajatuksista". Onko tämä tajunnansisältö ehkä sama kuin huudossa: "Allah on suuri"?

Sellainen kaikkiallinen Subjekti ei missään tapauksessa ole sama kuin se, joka eriytyneestä positiosta hahmottaa Subjektin ja Objektin vastakohtan ja jännitteen. Eriytymättömän minuuden deduktiivisessa maailmassa kaikki oli samaa depersonalisaatiota,

Deduktio paljastui deduktioksi vasta kun vastakohtainen uuden ajan induktio valtasi mielet ja muutti päättelysuunnan. Depersonalisaation maailmassa vallinnut triviumin ja quadriviumin tiedonalajakko jakoi kaiken tiedon ilmiökategorioihin joissa vastaanottava kokemus toimi erotteluperusteena. Uuden ajan erityistieteet hahmottavat tutkimuskohteensa aivan toisin, tarkkailevan objektivaation varassa.

Deduktion ja induktion ero on *laatuero*, se ehkä palautuu kuulo- ja näköaistin kognitiivisiin eroihin. Antiikin kreikkalaiset kehittivät euklidisen geometrian musiikin pohjalta. Puheen ominaisuudet olivat retoriikan ja grammatiikan, siis logiikan lähtökohtina. Voimme puhua älyllisestä harmoniasta.

Musiikki säilytti asemansa tieteiden joukossa pitkään. Vasta kun perspektiivi, näköaisti, käynnisti ajantajun visuaalisen kognition, mikä käytännössä taisi tapahtua äännekirjoituksen gutenbergilaisen vallankumouksen kautta, todellisuuden uudenlaatuinen lokatiivinen objektivointi tuli mahdolliseksi.

Mutta laatueroa se ei mihinkään hävittänyt. Me emme edelleenkään oikeasti pystyisi puhumaan tunnustuksellisen ajattelun maailmassa vallitsevista opillisista "totuuksista" saman*laatuisena* asiana kuin millaisia opilliset totuudet omassa induktion ja objektivaation valtaamassa maailmassamme ovat. Historiallisesti kehittyneet järjen kerrokset eivät ole siten keskenään sekoitettavissa.

Eivätkä ne saata olla edes samansuuntaisia. Islamin kuvakielto saattaa tarvita yhä kipeämmin ryhmävahvistautumista, jolloin koko kulttuuri suuntaa yhä selvemmin länsimaisesta perinteestä pois päin. Jo syvät historialliset lähtökohdat suunnistivat päinvastaisiin suuntiin: kristinoppi näki ihmisen Jumalan kuvana ja rukoili Herraa valistamaan kasvonsa ihmisille, islamin kuvakielto on toteutunut ihmisen likimain täydellisen verhoamisen ja fokuoitetumattoman, mitään esittämättömän ornamentiikan asteelle.

Uudella ajalla syntyneet erityistieteet kehittivät kukin omat suure- ja mittajärjestelmänsä, ja jokaisen tieteen sisään syntyi ensin tutkimuskohteiden mukaista jakoa, sitten koulukuntien ja oppisuuntien jakoja. Nyt elämme tiedollisesti pirstaleisessa "ismien" maailmassa, jossa jo jonkin opillisen ismin mukainen käsittepuutteistus riittää antamaan asioille totuudellisuuden leiman.

Nyt yritämme puhua esimerkiksi shiia- ja sunnimuslimiudesta kuin ne olisivat uuden ajan mallin mukaisia opillisia ismejä, joiden kannattajien määrä olisi jokin maailmantilannetta ja -tapahtumia kuvaava ja selittävä tosiseikka.

Ismien autonomisoituminen on toinen uuden ajan tiedollista intressiä määrännyt kehityskulku. Toinen vastaava on, että ajattelulle ominaisessa holismissa koherenttinen totuudellisuuden laatu on jatkuvasti heikentynyt ja antanut sijaa korrespondenttisen totuuslaadun korostamiselle. Tähän liittyy kvaliteettien katoaminen maailmasta ja kvantifikaation voittokulku.

Emme tajua kuinka alkeellinen ajatusvirhe on kuvitella että tunnustuksellisen ajattelun maailmassa olisi merkitystä sillä "kuinka moni" tunnustaa sitä-ja-sitä opillista sisältöä. Määrillä olisi merkitystä mikäli uskonnollinen fundamentalismi ja edustuksellisen mallin mukainen "demokraattinen" ajattelu voisivat elää samassa maailmassa. Ne eivät voi.

Aivan perustavanlaatuisetkin päättelyvirheet ovat tässä eksplikoimattomien lähtökohtaisten jäsennyspremissien ja käsiteseikaannuksen maailmassa mahdollisia. Suhtaudumme tunnustukselliseen ajattelulaatuun kuin deduktiiviset tunnustukset voisivat olla yksilön valintoja, ja puhumme uskonnoista kuin uskonnot objektivoituina ilmiöinä voisivat olla suojeltavia kohteita.

Tällainen täysin epäpätevä selittely tekee samat virheet kaikkialla missä yritämme selittää taantunutta ajattelua ja käyttäytymistä liimaamalla sen päälle myöhäsyntyisempiä ajatteluominaisuuksia. Esimerkiksi sotahistoriointi on kammottavaa päämäärärationalismin liimaamista sellaisten tapahtumien päälle, joita olisi kuvattava pelkästään regressioilmiöinä.

Tuhoamistarpeista, kuvakieltokulttuurista

Historiallisten temppelien tuhoaminen kertoo siitä primitivismistä, joka kuvakieltoa varjelleissa kulttuureissa yhä elää. Kyse ei ole vain ääriliikkeille ominaisesta regressiosta ja aggressiosta, vaan siitä että tuhoamistarve saa aivan erityisen kulttuurisen ilmenemismuodon.

Ahdistusta aiheuttavan kohteen tuhoamiseen meillä kaikilla on toki yleisinhimillinen taipumus. Kuvakieltoa varjelleissa kulttuureissa tämä raivo purkautuu kuitenkin nimenomaan visuaaliseen kanavaan. Siinä on kyse jostain syvälle historialliseen kognitioon hahmon- ja käsitteenmuodostuksen kautta sementoidusta rakennetekijästä, tavasta jolla tietyn perinteen piirissä aivot ja arvot ovat mukautuneet valikoimaan aistivaikutelmia. Kun kuvakieltokulttuuri tuhoaa esittävän kuvan, nimenomaan "esittävyteen" itseensä liittyy jokin kipeys, ja perinteen mukaiset kuvakieltokulttuurille ominaiset sallitut "kuvat" ovatkin pelkkää alutonta, loputonta ja fokusoitumatonta ornamentiikkaa.

Väite, ettei euklidista geometriaa esiinny missään muualla kuin äännekirjoituksen kulttuurisena perusratkaisunaan omaksuneiden kansojen keskuudessa, pitääneekseen pitkälle paikkansa. Mutta se on vain yksi havainto, ja tarvitsisimme kaikkien kognitiivisten erojen kartoitusta ymmärtääksemme paremmin sen täysin ylikäymättömän kulttuurikuilun, joka asettaa länsimailman maailmanhistorialliseen erityisasemaan ja sulkee "itämaat" kokonaan länsimaisen tajunnan piirin ulkopuolelle.

Maailmassa nyt vahvistuva konflikti länsimaiden ja "islamin maailman" välillä saisi ehkä jotain selitystä, jos pitkiin ajatteluperinteisiin liittyviä kognitiivisia eroja pystyttäisiin edes jollakin pätevyydellä määrittämään. Tämä konfliktihan on totaalisen sovittamaton, ja sellaisena se pysyy kaikista niistä mussuhumanismin motivoimista pehmittely-yrityksistä huolimatta joita "opillisiin" tarkasteluperspektiiveihin keskittyvät ahkerat akateemikot yleiskäsitteellisten symbioosiensa sivuille suoltavat.

"Opillisuus" on oman ajattelulaatumme heikko kohta. Emme hallitse tapaa jolla yleiskäsitteet noituvat ymmärryksemme. Kuvittelemme, että selityksemme ovat sitä pätevämpiä mitä suuremman ilmiöjoukon ja laajemman alueen ne kattavat, ja näin päädyimme kyhäämään yleiskäsitteitä, joilla lopulta on enää "käsiterealistinen" merkitys. Eli päättelemme käsitteistä todellisuuteen päin, ja käsitteet muuttuvat leimoiksi joita liimaamme todellisuuden päälle.

Toisilleen totaalisen vastakkaisten ja toisilleen tuhoisien kulttuurien yhteentörmäystäkin yritämme miltei epätoivon vimmallalla sovittaa mekaanisen "samanlaisuuden" tai ainakin "samanarvoisuuden" käsitekaapuun.

Tarvitsisimme toisenlaisia lähtökohtia. Esimerkiksi musiikki olisi hyvä havainnollinen esimerkki ilmiöstä, jonka olemme jakaneet nimilapuilla varustettuihin käsiteosiin, mutta jonka tarkasteleminen merismin periaatteiden pohjalta käsitteellisten rakenneosiensä summana ei onnistu. Kuulemme "musiikkia", emme esimerkiksi yksittäisiä säveliä. Auditiviselle hahmottamiselle ominainen "yhtäaikaisuus", josta esimerkiksi Marshall McLuhan kulttuurianalyysseissään paljon puhuu, on yhtä todellinen kuin merkillinenkin ilmiö. Kuuloaistin varaan rakentunut maailma muodostaa aivan erilaatuisia kognitiivisia hahmoja kuin näköaistin dominoima maailma.

Tapa jolla eurooppalaisessa kulttuurihistoriassa syvyysperspektiivin hahmottaminen ja ajantaju syntyivät yhtäaikaan ja kehittyivät rinnakkain viittaa siihen, että visuaalinen hahmottaminen on kytkeyty kykyyn käsittää menneisyyttä, nykyhetkeä ja tulevaisuutta. Syvyysperspektiivi on tavallaan kaiken eurooppalaisen psyykendynamiikan dynamo. Siellä missä visuaalisuus on kulttuurisesti heikoilla, kuten se kuvakieltokulttuureissa on, psyykkisistä kyvyistä on amputoitu valtavat potentiaalit.

Niin oudolta kuin se jostakusta saattaakin tuntua, visuaalinen kognitio on se jonka varassa voimme hahmottaa ajallisia kerroksia ja koherensseja, jotka jotakin kehityksellistä vaihetta sisäisesti hallitsevat. Visuaalisuuden varassa toteutuu myös itserefleksio, jonka laajentumia myös sellaiset yleiskäsitteellistetyt ajatushahmot kuin "yksilö", "yksilönvapaudet ja -oikeudet", tai "yleinen ihmisarvo" ovat. Kuvakieltokulttuureissa ei mitään tämänkaltaista kognitiivista hahmoa edes voi olla olemassa.

Se mitä länsimaiset ihmiset tarvitsisivat ymmärtääkseen ei-länsimaisia kulttuureja, on itsetuntemus. Emme tunne omia kognitiivisia lähtökohtiamme, emmekä pysty jäljittämään omaa tietämme depersonalisaation vallitsemasta keskiajasta uuden ajan individualistiseen psyykendynamiikkaan. Kun emme ymmärrä itseämme ja omaa ominaislaatuamme, kuvittelemme koko maailman kaltaiseksemme. Ja nämä harhaiset kuvitelmat oikeutamme ymmärryksen noituvilla yleiskäsitteillä, joita liimaamme koko maailman päälle. Yleiskäsitteillä kuten "yleiset ihmisoikeudet".

Siitä on aika pitkä matka sen tosiseikan tajuamiseen, ettei mitään "yleistä" ihmistä tai ihmisyyttä ole olemassakaan. Että suuret kulttuurit omaavat ikiomat ja toisistaan kovin poikkeavat kognitiiviset perusratkaisunsa. Etteivät kaikki kulttuurit välttämättä milloinkaan "sopeudu" keskenään. Että on mahdollista, että suuret kulttuurit tuhoavat lopulta toisensa perusteellisesti, kenenkään ymmärtämättä mistä oli kyse ja miksi niin tapahtui. Kenenkään voittamatta, kaikkien hävitessä.

Kansallisen todellisuuden kieltäminen

Kansallisuusaate opillisena aatteena, nationalismina, kannattaa unohtaa. Tai sanotaan näin: jos kansallisuusaate olisi vain opillinen aate, se kannattaisi unohtaa. Mutta kansallisuusaate ei ole ollenkaan vain opillinen aate, eikä minkäänlainen, ollenkaan aate. Kannattaisi paremminkin puhua kansalaisuudesta, kansalaisuusajattelusta. Kansalaisuuden näkökulmasta voi nykyisin ehkä parhaiten ymmärtää, että kansallisuus on aivan erityinen mielen perspektiivi. Se ei ole aate, vaan sekä yksilön tunteiden että tietojen projektio, mielen läpäisevä jäsenys, jossa koko ajattelu saa lokatiivisen karttansa.

Ihmisen lajityypillinen sosiaalisuus saa ehkä vaikuttavimman ilmauksensa inhimillisessä kielessä, joka on sosiaalista ja historiallista muodostetta. Yksityinen kieli on mahdottomuus. Ja koska kieli ja ajattelu ovat luetaan ja ytimiään, alkukahmojaan ja perustavanlaatuisia lokatiivisia jäsenyksiään myöten sama asia, myöskään mitään täysin "yksityistä" ajattelua ei voi olla. Esimerkiksi kaikki se minkä ajattelussamme tunnistamme "totuutena" tai "järkenä" sijoittuu yhteisen kieliajattelun maaperälle, joko tunnustaen jo olemassaolevaa totuutta tai muodostaen uutta, vielä vakiintumatonta totuutta.

Aika harva meistä kuitenkaan jaksaa analysoida omaa ajatteluaan niin syväälle, että päätyy mielen syvien merien ja alkuperäisen käsitehämärän magian rannoille, rajoille, jossa ajattelun alkukahmot vasta alkavat muodostua. Sellainen ei ole meille helppoa. Synnymme valmiiseen olemassaolevaan kielimaailmaan, ja omaksumme elämämme mittaan sen sisällöt. Saamme siis ikään kuin syntymälahjanamme tietynlaisen käsitteellisen "varmuuden" (Wittgenstein), johon sitten "oma" ajattelumme suhteutuu, olipa tätä "omaa" sitten vähän tai paljon.

Länsimaisen kulttuurin historiassa eurooppalainen uusi aika merkitsi aivan ennennäkemätöntä yksilötunteiden heräämistä ja esiinmarssia. Uuden ajan airut, Descartes, viittasi tapaan jolla keskiajan oppineimmatkin olivat vielä epäilleet jopa omaa olemassaoloaankin, ja oivalsi: "Ajattelen, siis olen olemassa!" Me voimme nyt sijoittaa tämän lauseen filosofis-opilliseen lokeroon, siis johonkin "tiedon" lokeroon jonka nykyisten tiedonalojemme joukossa olemme varustaneet jollakin sopivalla nimilapulla. Mutta ymmärrystämme kyllä lisäisi eniten, jos jaksaisimme ajatella läpi sen tavan, jolla keskiaikainen, yksilöminuuden merkilliseen depersonalisaation uneen hukuttanut olemassaolonkokemus tuossa Descartesin oivalluksessa kirkastui uudeksi "omaksi" älylliseksi varmuudeksi oman olemassa olemisen todellisuudesta.

Emme mitenkään voi yliarvioida sitä erityislaatuisuutta jota eurooppalaisen uuden ajan uudet kognitiiviset perusjäsenyykset koko maailmanhistoriassa merkitsevät. Kartesiolaisen "oman" minän, kartesiolaisen Subjektin, synty ja sitä vastaava "ulkoisen" Todellisuuden Objektivoiminen olivat ne uuden ajan ihmisen mieltä läpäisevät peruslokatiiviset jäsenyykset, jotka muutamassa vuosisadassa ovat eriytyvän Subjektin puolella tuottaneet individualismin, yksilöoikeudet ja -vapaudet sekä edustuksellisen demokratian, ja vastaavasti Objektivoituvan Todellisuuden puolella empirismin, luonnontieteet, tekniikan sekä teollisen hyvinvoinnin.

Näiden ajatustyökalujen vaikutuksesta maailma ja ihmisen elinehdot ovat nyt parin viime vuosisadan aikana muuttuneet tuhatkertaisesti enemmän kuin mitä ne muuttuivat ihmissuvun koko aiemman miljoonavuotisen kehityshistorian aikana yhteensä. Eurooppalainen uusi aika on todella ollut aivan erityinen kulttuurijakso ihmiskunnan historiassa.

Mutta koska oma yksilöminuutemme on täydellisesti tämän ajan aikalaisajatteluun, sen aikalaisjärkeen, sisälle uppoutunut, emme tietenkään pysty nostamaan omaa päätämme oman aikamme sosiaalisen vedenpinnan yläpuolelle havaitaksemme miten erilaista oma aikalaisajattelumme suhteessa sekä omaan menneisyyteemme että muuhun maailmaan on. Mehän olemme syntyneet valmiiseen jo olemassaolevaan kielimaailmaan, jossa asetamme kysymykset jo olemassaolevilla käsitteillä. Käsittelemme niitä jo olemassaolevilla perusjäsenyyksillä, ja saamme vastauksia, jotka itse asiassa vain toistavat ne samat loogisuusehdot jotka jo sisältyivät asettamiimme kysymyksiin.

Näin järkemme on likimain kyvytön kyseenalaistamaan omia premissejään, ja juuri tällaisista syistä olemme loppujen lopuksi aika huonoja analysoimaan oman ajattelumme lokatiivisia alkukahmoja. Siis sellaisia kuin Subjektin ja Objektin alkuperäinen toinen toisiinsa sisältyminen ja niiden kartesiolaisessakin jäsenyyksessä väistämätön keskinäinen riippuvuus – tai kaikki ne tavat, joilla "minä" ja "maailma" ovat uuden ajan ajattelussa toinen toisiaan provosoineet. Nehän ovat tuottaneet esimerkiksi tuon alussa mainitun kansallisuusajattelun, joka nyt aikaistaaollamme vaikuttaa "aatteellisena" annettuna oppi-isminä, nationalismina.

Mutta tämä tiettyssä suhteessa itseanalyysiin kykenemättömän aikalaisjärkemme käsitteiden alla vaikuttavat edelleen ne historiassa syntyneet lokatiivisen "minän" ja "maailman", "yksilön" ja "yhteisön" perusjäsenyykset, jotka ovat edelleen olennainen ja järjen resonanseja muodostava tekijä kaikessa mitä älyllisesti käsittelemme. Kun olemme menettäneet näköyhteyden järkemme perimmäisiin alkulähteisiin, käsittepinnoille kertyy yhä enemmän pelkkää käsitesekaannusta. Se edustaa erilaisten juuriltaan irronneiden verbaalisten käsitetodellisuuksien, keskiaikaiseen "käsiterealismiin" palautuvien opillisten dogmien totuuslaatua.

Kielellis-kulttuurinen kansallisvaltio syntyi uudella ajalla nimenomaan kartesiolaisesti eriytyvän individualistisen "yksilön" yhteisöprojektiona. Ensimmäisille kansallisvaltioille annettiin jopa yksilönnimiä. Myöskin uuden ajan ensimmäiset talousteoriat kuvasivat taloutta fysiologisiin, ruumiintuntoihin ja elimistöllisiin metaforiin liittyvin käsittein. Opillisesti fysiokratismia, joka puhui rahasta talousruumiin verenkiertona, seurasi liberalismi, jossa "näkyvätön käsi" järjesteli hinnanmuodostukset kohdalleen, ellei sen tahtoa väkisin käännetty.

Nyt meillä on kansoja ja kansallista taloutta, valtion- ja kansantaloutta, joiden puitteissa perinteisesti kansalaisten elämää on järjestetty. Muistettakoon että ihminen on perinjuurin sosiaalinen laji – ilman toimivaa yhteisöä kaikkien aikojen yksilöt ovat älyllisesti eksesissä ja täydellisen kyvyttömiä. Muistettakoon myös, että eurooppalainen uusi aika on koko maailmanhistorian mittakaavassa aivan poikkeuksellinen kulttuurikausi. Uudella ajalla yksilöprojektioina syntyneiden kielellis-kulttuuristen kansallisvaltioiden kohtalot ovat nyt kuitenkin vaakalaudalla. Nimenomaan ylikansalliset voimat, kuten opillisten dogmien varaan rakentunut, tosiasiaa keskiaikaista teokratiaa uutena maailmanjärjestyksenä toistava ylikansallinen talous, ovat hajottamassa ihmisyyteille sisäisesti välttämättömät elämän jatkuvuuden perustekijät.

Kansallisvaltio syntyi luonnollisena yhteisönä täyttämään tehtäviä, jotka takaisivat eriytyneelle yksilöminuudelle ominaiset elämänpuitteet. Sellainen on tietysti yksilön sosiaalisen tuvallisuuden takaaminen, mikä on kaikkina aikoina ihmisyyteiden perustehtävä. Mutta eurooppalaisella uudella ajalla kysymys on ollut erityisesti myös aivan tietynlaisten, historiallisesti ainutlaatuisien kielellis-kulttuuris-lokatiivisten psyykkisten perusrakenteiden varjelemisesta. Siis niiden kognitiivisten tekijöiden pysyvyydestä, jotka ovat mahdollistaneet sen tiedollisen hahmotuskyvyn, jonka seurausta koko valtava maailman muutos on ollut.

Tuo erityisiä kognitiivisia kykyjä säilyttänyt eurooppalaisen kansallisvaltion historiallinen menestystarina on nyt kääntymässä päinvastaiseen suuntaan. Individualismi on kasvanut sokeuden asteelle, ja yhteys yksilön ja yhteisön väliltä on häviämässä. Yhteiskuntien perustavanlaatuisimmat tehtävät sosiaalisen turvallisuuden takaajana ajetaan alas. "Talous" on se harhainen "ismi" jonka nimissä vahvat yksilöt ja talousyksiköt saavat luvan romuttaa yhteiskunnat. Nimenomaan kansallisvaltio on ylikansallisen talouden tappolistalla. Kansallinen todellisuus kielletään.

Kyseessä on mitä ilmeisimmin kokonaisen maailmanhistoriallisen kulttuurikauden loppu. Yhteiskuntien hajoaminen "talouden" vaikutuksesta on vain osa individualistisesti sokean "opillisuuden" tuho vaikutuksista. Yhtä pahaksi saattaa kasvaa Euroopan ulkopuolelta yhä suuremmin joukoin tapahtuva aivan erilaisia ajatteluperinteitä edustavien kulttuurien maahantunkeutuminen. Niidenkin vaikutuksia osaamme tarkastella ainoastaan oman aikalaisjärkemme sokaisemin silmin. Esimerkiksi niiden aiheuttaman taloudellisen kuorman kannalta. Rajat tulisi kuitenkin sulkea ajattelukykyimme, ei vain itsessään pahasti harhaisen talousajattelumme, pelastamiseksi.

Sanonpa vielä yhden asian näille kansallisen todellisuuden kieltäjille. "Talouden" numeroiden tuijottaminen ei ole vain toissijaista, vaan kymmenennen asteen kysymys yhteiskunnallisesta perusturvallisuudesta huolehtimisen rinnalla. Sääntöjen pitäisi perustua ihmisjärjen ja -elämän ehtojen ymmärtämiseen eikä ylikansallisten lainakauppiainien manipuloinnille ehdoille. Mikään "raha" ei missään vaakakupissa saa painaa enemmän kuin yhteisöllinen eheys ja ihmisten elämät. Mitä huonommin "taloudessa" menee, sitä enemmän sosiaalista tasausta tarvitaan. Ja sen on toteuduttava kansallisissa puitteissa, joita ei kannata laajentaa maailmanmittaisilla muuttovirroilla.

Hahmon- ja käsitteenmuodostus – ajattelun lokatiivi

Lokatiivi: pelon rooli

Niin sanottu freudilainen ihmiskuva, jossa suoraan elimistön fysiologiselta pohjalta nousevat dualismit siirretään psyykenmaailman alkuhahmoiksi, ja jossa kaiken kaksijakoisuus alusta alkaen muodostaa maailmanhahmottamisen perustan, on ymmärtääkseni ainoa ihmiskuva, jonka puitteissa voidaan selittää esimerkiksi se miksi raiskauksen uhri tuntee syyllisyyttä ja häpeää.

Freudilaisen ihmiskuvan perustat kannattaa ajatella läpi aasta ja beestä lähtien.

Jokaisen tajuntaan muodostuu varhaisessa lapsuudessa ensin hahmo "sinä", normaalisti siis hoivaajan, huolenpitäjän hahmo, ja vasta myöhemmin, suhteellisesti paljon myöhemmin, kehittyy se mistä sanomme: "minä". Ihmisestä tulee ylimalkaan ihminen vain kun hän syntyy ja kasvaa ihmisten joukossa, ja ihmis- ja itseidentiteetin kehittymisen marssijärjestyksestä suoraan seuraa että elämme kaikki aina ikään kuin toistemme sieluissa. Kaiken sen mitä teemme toisillemme, teemme myös itsellemme, itsessämme. Olemme siis lajityypillisesti, olemuksellisesti, sekä sosiaalisia että moraalisia olentoja.

Hahmotamme maailmaa vastakohtien varassa. Itseidentiteettimme "palautuspisteessä" olemme sekä Objekteja että Subjekteja, vaikka tietysti olemassaolon kokemuksessa olemme korostetusti ellei pelkästään Subjekteja. Olennaista on ymmärtää, miten jokaisen yksilöllisen sielun pohjalla on yhteisö, ja miten symbioottisesta alkutilasta eriytyvät yksilöllistymiskehityksen myötä ne dualistiset vastakohtaiset hahmot jotka lopulta toimivat kaiken todellisuuden hahmottamisen lokatiivisina perusjäsenyksinä.

Yhteisö ja yksilö, ulkoinen ja sisäinen, Objekti ja Subjekti, teko ja tekijä, syy ja syyllisyys. – Tällaisten hahmojen varaan rakentuu koko tietoinen maailmanhahmottamisemme. Kun meille tehdään äärimmäistä paha, siellä missä kokemukset käyvät ylivoimaisiksi, sieltä sielu pakenee ja palaa alkutilaansa, kaiken yhdistävän symbioosin suojaan. Jos se joskus uskaltautuu tästä suojastaan uudelleen ulos, se tarvitsee sellaisen lokatiivisen puolustusmuurin, joka suojaa sitä muistoilta ja siltä, että kipeät kokemukset pitäisi elää uudelleen. Aina koteloitumisessa ei onnistuta, vaan psyykinen repeytymä jää kärsittäväksi ja sietämätön kipu jatkuu läpi elämän. Näin on monien raiskattujen kohdalla.

Tapa, jolla pahat kokemukset hajottavat pohjia myöten ihmisen fyysisen ja psyykkisen eheyden, tulee erinomaisen havainnollisesti ilmi siinä, että raiskauksen uhrin tuntevat jotakin jota heidän ei minkään "järjen" perusteella tulisi kokea: syyllisyyttä ja häpeää.

Vaikka freudilaisuus on yhtäältä yksilöpsykologian perspektiivi, voimme laajentaa freudilaisen ihmiskuvan opetuksen koskemaan kokonaisia kulttuureja. Kulttuuriset perusratkaisut koskevat aina valtaa ja alistamista, voimaa, kunniaa ja häpeää. Kulttuurille ominainen sukupuoliseparaation aste kertoo yhteisöllisten jännitteiden määrästä – ja juuri tällaiset jännitteet vääristävät koko yhteisöelämän. On kai turhaa toistella esimerkiksi sitä, ettei raiskaamisessa ole kysymys sellaisesta seksuaaliseen tyydytykseen pyrkimisestä jossa osapuolia kiihottaisi nautinnon ilmeiden näkeminen kumppanin kasvoilla. Raiskaajaa kiihottaa eniten vallantunne ja alistaminen, pelon näkeminen uhrin silmissä. Kyse on samasta vallan aistimuksesta joka kiihotti esimerkiksi pesäpallomailoilla satunnaisia vastaan tulijoita hakanneita maahanmuuttajajengiläisiä heidän "knock out" -peleissään. Pelissä jaettiin pisteitä siitä miten paljon pelkoa uhrin silmissä näkyi.

Valta, alistaminen, viholliskuva, vastustajan haastaminen, oman pelon voittaminen ja pelon aikaansaaminen. – Tällaiset perustavanlaatuiset roolit institutionalisoituessaan ja kehittäessään kielellis-käsitteelliset "perustelunsa" ovat kulttuurisia perusratkaisuja. Ne institutionalisoituvat yhteisöjen valtahierarkioihin, oikeuskäsityksiin ja käytännön elämänmuotoon. Koska inhimillinen kieli on jokaisen kulttuurin perustavanlaatuinen sidosaine ja yhteisöliima, noilla rooleilla on ilmentymänsä myös käsitteellisellä tasolla. Niitä nimittäisin kielellisten jäsenysten "lokatiivisiksi" ominaisuuksiksi. Oman eurooppalaisen uuden ajan ajatteluperintömme erityislaatuisine objektivaatioineen ja ymmärryksen noituvine yleiskäsitteineen ei ehkä ole kaikkein paras lähtökohta "lokatiivisten" ajatusjäsenysten syvätasojen paljastamiselle.

Voimme nähdä miten pelkoa erilaisissa jengeissä käytetään valta-aseman osoittamisen ja todistamisen keinona, mutta emme ehkä ymmärrä mistä siinä perimmiltään on kyse. Meillä on toki keskuudessamme alakulttuureja, joissa primitiiviset vallan mekanismit vaikuttavat, mutta paneutuminen niihin ei riitä selittämään eikä auta ymmärtämään mistä on kyse kun kokonaisten suurten kulttuurien perusdynamikka rakentuu kokonaan pelon erilaisten vaikutusten varaan. Tarvitaan valtava pelon potentiaali, kun yhteisöllisen eheyden ehdoksi muodostuu ryhmävahvistautumisen kautta koettu projektiivinen viholliskuva. Sellaisten kulttuurien kanssa eurooppalaiset nyt juuri joutuvat tekemisiin, eikä eurooppalaisella individualismilla ole niiden kanssa todellakaan mitään jakoa.

Primitiivisen pelon pitkälle kehittyneitä käsitteellisiä ilmenemiä meillä tietenkin on keskuudessamme, kielemme "lokatiivisissa" ilmauksissa. Näissä lievemmissä pelon ilmenemismuodoissahan esimerkiksi pelon voittamisen antama oman vahvistautumisen kokemus toimii asia-argumenttina, kun etnohedonistiset kukkahatut projektiivisesti todistelevat maahanmuuttokritiikin nousevan vain "vierauden pelon" pohjalta. Onko muka sattumaa, että vieraskulttuuristen raiskaajien epäsuora puolustelu ja tämä tyypillinen kukkahattu-argumentti elävät yhdessä samassa päässä?

Yhteiskunnallisessa keskustelussa näiden argumenttien primitiivistä perustaa ei tietenkään kyetä kaivamaan esiin. Freudilla olisi kuitenkin paljonkin sanottavaa siitä mitä meillä on kaikenlaisissa projektiivisissa kiertoilmauksissamme sanottavaa toisillemme.

Lokatiivi: myytit ja dogmit

Antiikin kreikkalaisten jumalat elivät Olympos-vuorellaan, mutta se ei ollut mikään maantieteellinen lokaatio. Se oli sijoitus korvien välissä – korviemme välissä me nimittäin hahmotamme aina kaikki olennaiset lokatiiviset kognitiiviset perusjäsenyksiemme.

Kaiken hahmonmuodostuksen pohjan muodostaa se miten annamme paikan ja suunnan kaikelle mitä maailmassa tapahtuu. Esimerkiksi vallan, voiman ja kunnian me hahmotamme – sijoitamme – aina ylöspäin. Sen sijaan alistumisen, tottelemisen ja häpeän alaspäin.

Tajunnallinen lokatiivinen "suunta" tarkoittaa esimerkiksi aikaa. Ajan suunnan, "ajan nuolen", me eurooppalaisessa ajantajussa hahmotamme lineaarisesti eteneväksi. Silläkin voi olla olennainen kognitiivinen rooli, että kellomme käyvät myötäpäivään ja kirjoitamme vasemmalta oikealle. Eri aistit rekrytoivat aivopuoliskoja eri tavoin, esimerkiksi puhe ja kirjoitus ovat eri lokeroissa.

Antiikin kreikkalaisten lokatiivisiin ajatusjäsenyksiin liittynyt ajantaju oli omalaatuista. Myyttinen totuus, joka on kaiken totuudellisuuden varhakantaisin muoto, häivytti ajan ja esitti totuuden ikuisena.

Myyteistä ja ideoista ei ole pitkä matka kielellisesti kivettyneisiin dogmeihin. Koko tuhatvuotista keskiaikaa voidaan pitää ajanjaksona, jolloin ajantaju karkeasti ottaen puuttui. Tämä aikakausi, jolloin ajalla ei ollut sille nykyisiin tyypillistä vitaalista ja dynaamista draivia, omasi kokonaan omastamme poikkeavan maailmankuvan ja ihmiskuvan.

Lokatiivisia perusjäsenyksiä voidaan tarkastella vielä pidemmässä ajallisessa perspektiivissä. On mahdollista että Vuorijumala oli ihmisen ensimmäinen jumala. Totuus on aina ollut kaiken yläpuolella. Primitiivisten heimojen toteemeissa tällainen perustavanlaatuisen vallan tai palveluksen vertikaalijäsennys sai konkreettisen hierarkkisen ilmenemänsä. Samoin antiikin kreikkalaisten jumalat sijoittuivat Olympos-vuorelle – eikä se siis todellakaan ollut mikään maantieteellinen lokaatio.

Jumalat olivat ylivertaisia malleja, voimia ja vaikutuksia. Ne olivat sielunsisäinen silmälasin, jonka läpi kaikki nähtiin. Ne olivat välitön osa hahmon- ja käsitteenmuodostusta ja olemassaoloa, tietoisuutta. Jumalat ottivat niin halutessaan ihmisen valtaansa, ne korvasivat siis sen mitä nykyisin nimitämme "psykologiaksi". Koettuina psyykenviräminä ne määräsivät mitä kuolevainen näki ja teki. Siinä missä hahmonmuodostus muuttuu käsitteenmuodostukseksi, mielikuvat kielikuviksi, niistä tuli kielellisen maailmankuvauksen ja -selityksen elementtejä.

Jonkinlainen oman aikamme muunnos kreikkalaisesta jumalmaailmasta saattaisi olla ns. julkkiskulttuuri. Julkkisuuden kautta viihteen ja muun esilläolokulttuurin laajat kuluttajamassat saattavat edelleenkin samaistua huipulla oleviin "jumalallisiin tähtiin" ja imeä näiltä identiteettejä. Media koko laajuudessaan antaa esimerkkejä ja vaikutteita. Sanoma-talo tai Pasilan tv-torni voisivat olla nykyajan vuorijumalia tai toteemeja.

Ei ole oikeita rajoja sille missä kohden toteemin hierarkiaa jumalaiset ideat vaihtuvat samaistumiseksi, identiteetin tavoitteluksi, vaikutteiden imemiseksi, käyttäytymisen mallin hakemiseksi. Elämänmuodossa kyse on aina yhteisöllisestä kokemuksellisesta vahvistautumisesta ja voimaantumisen. Ideologisilla rintamilla kuolevaisten puolijumalat, poliitikot, pyrkivät kompensoimaan totaalisen luomiskyvyttömyytensä liehuttamalla hedonistisia aatevärilippujaan. –

Summaten: se mikä antiikin aikoina lankesi aikalaisajattelussa annettuna totuutena, se sama tekijä saattaa omassa aikaistodellisuudessamme löytyä viihdeteollisuuden ja median luomana tietoisuutena. "Yhteiskunnallinen tietoisuus on ihmisen suuri keinotekoinen tuote", kuten mediaprofeetta Marshall McLuhan aikanaan totesi.

Mutta mallit, joita kohden pyrimme, ovat vain yksi säie siinä vaikutusten kudelmassa joka ylittää yksityisen ihmisen oman minän ja elämän rajat ja punoo oman henkilökohtaisen kokemusmaailmamme ulkopuolelle ulottuvaa köyhtä. Minän rajat ylitetään myös muiden inhimillisten perusvoimien kuin vallan ja tarjolla olevien identiteettien kautta.

Esimerkiksi rakkaus on tällainen voima. Jumaliakaan ei palvota vain pelon, vaan myös rakkauden tähden. Jumalia ei vain pelätä, vaan myös rakastetaan. Näin on laita ainakin eurooppalaisten, ihmismuotoa olevien jumalien suhteen. Ei-eurooppalaisissa kulttuureissa jumalat eivät välttämättä ole ihmisen muotoisia eikä rakkaus ole niille ominaisin ominaisuus, vaan pikemminkin ne operoivat kasvottomina ja pelolla.

Positiivisella psykologisella asteikolla uskoa ja toivoakin suurempi voima on rakkaus. Rakkaus on aina vahvasti itsessämme, sitä emme voi ulkoistaa maailmaan. Onko elämässä sitten niin, että jumaliin uskotaan, mutta rakkauden konkreettiseksi kohteeksi tarvitsemme itsemme kaltaisen toisen ihmisen? Onko tämä se kulminaatiopiste jossa jumaluuden ja ihmisyyden on tehtävä keskinäinen valintansa? Jumala meissä ei voi rakastua kuolevaiseen ihmiseen, sillä siinä ikuinen rakkaus muuttuu tragediaksi. Emme saa koskaan niitä kumpaakin: sekä kuolemattomuutta että rakkautta.

Kun sanoimme, että antiikin kreikkalaisten jumalmailman "inhimillisuus" oli jotain aivan tavatonta, se tarkoittaa myös sitä että heidän moninaiset jumalansa edustivat kaikkia mahdollisia tunteita, laidasta laitaan. Vallasta, vaarasta, vihasta, pelosta, suopeuteen, tukeen, voimaannuttamiseen ja rakkauteen.

Moraalisen hyvän ja pahan on sitten asetettava näiden ominaisuuksien vedenjakajaksi. Jumalat ja moraalit ovat alunperin yhtä, ja jumalien tunnistaminen on normien tunnustamista. Jo kreikkalaiset siis tavallaan kirjoittivat omalaatuisensa "Jumalaisen näytelmän" – sillä heidän draamalliselle tarinankerronnalleen, sankari- ja jumaltarustoille ja näytelmille lankesi luonnostaan että yhtä inhimillistä ominaisuutta puhtaimmillaan edusti yksi roolihahmo.

Tapa jolla kreikkalaiset näyttelijät oman aikansa draamateattereissa merkkasivat naamareilla roolihahmonsa sinetöi tajunnalliset lokaatiot. Se vastasi ajatusmuodoiltaan yksi yhteen tapaa, jolla he omien korviensa välissä näyttelivät tosielämän näytelmää.

Jos me omilla silmillämme katsomme kreikkalaisten roolia historiallisella näyttämöllä, me näemme miten heidän näytelmäkirjailijansa kirjoittivat näytelmiään elämännäytelmän sisällä, ei sisään. Vastaavassa ajatushistoriallisessa perspektiivissä eurooppalaisen uuden ajan airut ja sanansaattaja Shakespeare irrotti näyttömän katutason teatterista – 1600-luvulla niiden väliin vedettiin esirippu.

Se oli myös tajunnallinen jäsenys, tajunnan lokaatioita määräävä jäsenys. Sitä on myöhemmin filosofiassa ruvettu kutsumaan "kartesiolaisen teatterin" synnyksi. Se on uusi tietoisuuden taso ja näyttämö. Shakespearen oli mahdollista uudesta lokatiivisesta maailmanjäsenyksenään käsin kirjoittaa uudella tavalla näytelmä näytelmän sisään. Sitä koskien mikä hänelle jäi teatterin ulkopuolelle hän sanoi: "Maailma on näyttämö, ja ihmiset ovat sen näyttelijöitä."

Voisimme vielä kiteyttää historiallisen kokokuvamme. Jumalat näyttelivät Kohtalon voimien rooleja antiikin kreikkalaisten korvien välissä. He kirjoittivat tämän elämänsä teatterinsa kohtalodraamoihin, joissa moraalit on olemuksellisesti ihmistä ja elämää suurempaa normimoraalia.

Vasta eurooppalaisen uuden ajan ihminen saattoi irrottaa itsensä oman mielensä näyttämöltä erityiseen päältäkatsojan, tarkkailijan tai kriitikon rooliin, ja tästä uuden itsetietoisuuden tilasta seurasi mahdollisuus "yleiskatsaukselliseen" ajatteluun. – Tämä termi on lähtöisin viime vuosisadan ehkä eniten kommentoidulta kieli- ja tiedonfilosofilta, Ludwig Wittgensteinilta.

Kirjallisuuden historiassa kävi niin, että kronikoinnin ja kirjekokoelmat korvannut romaanimuoto sai vasta uudella ajalla tajunnalliset edellytykset. Valistusajalla Denis Diderot ensimmäisenä kirjoitti Kohtalon – tai opillisen fatalismin – kertomuksen sisään. Varsin näppärästi hän vieraannutti teemansa hyppäämällä itse mukaan tarinaansa ja esittämällä kysymyksiä kirjoittajan roolista, vallasta ja mahdollisuuksista määrätä mitenkään edes itse luomiensa roolihahmojen edesottamuksia.

Edelleenkin erityiset vieraannuttamisen tekniikat ja estetiikat voivat toimia jumaltarustojen ja nykyajan myyttien, kirjallisuuden, teatterin ja elokuvan katsomiskokemuksen ohjailijana. Näytelmiä voidaan eurooppalaisen ajatteluperinteen sisällä nyt kirjoittaa näytelmän sisään, muodot ovat monet. Esimerkiksi ajalliset takautumat toimivat eurooppalaisessa tajunnassa ongelmitta elokuvakerronnan keinoina.

Katsojaa voidaan vielä kesken kaiken muistuttaa lokatiivisista jäsennyksistä. Vaikkapa siitä, että hän tosiasiansa istuu tuolissaan ja tuijottaa valkokangasta kuin se tosiaan olisi todellisuutta. Näinhän mm. jo 60-luvulla ranskalaisen elokuvan edelläkävijä, erilaisia vieraannuttamisen keinoja paljon kokeillut mestariohjaaja Jean-Luc Godard teki. Suomalaisessakin filmituotannossa erilaiset tajunnalliset lokatiiviset siirtymät saattavat joskus tulevaisuudessa tulla mahdollisiksi.

Lokatiivi: vapaan tahdon ongelma

Hahmon- ja käsitteenmuodostuksen rajapinnalla kaikki mitä tajunnassa tapahtuu on vielä nimetöntä. Siellä siis millään ei vielä ole mitään määrättyä sisältöä, ei ainakaan mitään sellaista jonka "nimen" tietäisimme. On vain jonkinlaisia ajatusvaruuden voimakentän tihentymiä, varauksia ja jännitteitä, jotka kiteytyvät käsitteiksi käsittepinnoille, joissa sitten syntyvät ajatusten tähtikuviot.

"Ajatusta" koossapitävät langat ovat todellakin jonkinlaisia johtimia, ja varsinainen ajatus on virtaa joka mielessämme virtaa.

Tajunnalliset alkukahmot ovat voimia, muotoa, ei sisältöä. Käsitteenmuodostuksen kynnykselläkään emme vielä tiedä onko muodostumassa sen-ja-sen sanaluokan sana siinä-ja-siinä sijamuodossa, tms. Ehkäpä alkuhämärässä ei ole olemassakaan mitään mitä nimitämme sanojen "suvuiksi", "sanaluokiksi", tms.

Meillä ei ole mitään tai ainakaan hyviä termejä kuvaamaan kaiken ajattelumme alkuilmiöitä ja -muotoja, ja siksi noista tajunnantapahtumista on tyydyttävä puhumaan enemmän tai vähemmän kyhätyillä käsitteillä. Esimerkiksi "lokatiivista" puhuminen on yritys tehdä näkyväksi jotain jota normaalikieliopissamme ei ole nimetty. Filosofilla on lupa käyttää käsitteitä kuten tahtoo.

Nimenomaan "paikallistumisesta", lokaatioista, puhumisen oikeuttaa se, että mielemme viriäminen ja alkukahmojen muodostuminen voivat olla juurikin jonkinlaisia perustavanlaatuisia "asemointeja". Luulenpa, että kielen lokatiivisissa ominaisuuksissa tulevat todeksi niin sosiaalisten suhteiden läheisyydet ja etäisyydet kuin myös yksilöllisen tajunnan tavoittelema asiahallinta.

Koska kieli on pohjimmiltaan sosiaalinen ja historiallinen ilmiö, kielen lokatiivit ovat myös eräänlaista yhteisöllistä välittäjä-ainesta ja historiallisen jatkumon siltoja. Juuri kielen lokatiivit ovat niitä käsitteiden alle sijoittuvia pysyviä kielen ja kulttuurin rakenteita jotka elävät yli sukupolvien.

"Kieli on talo jossa elämme." Kielen lokatiivit ovat tapa, jolla niin sisäinen kuin ulkoinen todellisuus, niin lähisuhteet kuin koko maailman avaruus aukeaa tietoisuudellemme. Tietoisuus muodostuu "tiedosta". Lokatiivi on tapa, jolla oma paikkamme myös tiedon maailmassa lopulta asettuu kulloisellekin kohdalleen.

Kaikki kieli-ilmaisut, päällimmäisinä kielemme sanat, olivatpa ne sitten kieliopillisesti mitä sanaluokkaa tahansa, ja esiintyivät ne missä sijamuodossa tahansa, eivät eri muodoissaan kannan mukanaan vain sisällöllistä "merkitystään", vaan olennaisesti, tosiasiasa jotain paljon autenttisempaa, nimittäin sitä varausta jonka tietty lokatiivinen sijainti niille antaa. Sanat sijoittuvat tietyllä tavalla retoriikan ja grammatiikan koordinaatistoon, siis juuri tuohon "lokatiiviseen" ajatusavaruuteen, jossa kulloisenkin paikan valtaaminen on sanojen omin ominaisuus.

Sanat eivät ole ajattelun lopputuotteita, vaan työkaluja, jotka työstävät pohjimmaisia intentioitamme. Ne ovat vallan, hallitsemisen ja hallinnan, kollektiivisen ja yksilöllisen "tahdon", ja – psykologisena mielenliikkeenä, ei semantiikkana – "tarkoittamisen" työkaluja. Kielen käsitteet saavat todellisen kertaluontoisen merkityksensä kielen käyttötilanteessa, ja näiden käyttötilanteiden tosiasiallinen moninaisuus on hämmentävää.

Sanan "merkitys" on se motiivi jossa sanaa käytetään, ei niinkään käsitteen "tiedollinen" sisältö. Jotain tällaista totesi Ludwig Wittgenstein. Kielen rooli on olennaisesti "situationaalinen". Tätä käsitettä käytti Lauri Rauhala.

Voisin määritellä "lokatiivin" myös operatiivisesti: siinä on kyse kieli-ilmaisujen palauttamisesta paljon alkuperäisempien tajunnallisten alkutilmiöiden piiriin. Kaikki käsitteenmuodostus palaa hahmonmuodostukseen, ja tajunnalliset hahmot muodostuvat paljon alkuperäisemmistä "elämänvoimista" kuin mitkään myöhäsyntyiset "merkitykset". Mielen prioriteetit asemoituvat lokatiivisesti juuri näin, kerroksittain.

Hämmästyttävällä tavalla tämä mieleemme kerrostuneisuus tulee ilmi esimerkiksi siinä että yksilöllinen "tahtomme" tekee "päätöksensä" jo ennen kuin se kiteytyy käsitteelliseksi ajatteluksi, siis ennen kuin tulemme siitä itse tietoiseksi ja pystymme sen ilmoittamaan. Asiaa on kartoitettu tutkimuslaboratorioissa aivotointoja mittaamalla, ja se on aiheuttanut monenlaista ihmettelyä.

Ihmisen alkulaumathan olivat sosiaalisesti totaalisen sitovia. Johtajan merkkisignaaleiden välitön totteleminen oli lauman henkiinjäämisen ja selviytymisen ehto. Laumaa läpäisi vain yksi "valta" tai "tahto", jotka siis alunperin olivat yksi ja sama asia. "Tahdon" alkuperäinen laatu on kollektiivinen, se on yhteisöilmiö. Vasta yksilöllinen eriytyminen toi mukanaan yksilöllisen "tahdon", jonka ominaislaatu on siis käsitteellinen.

Se, että yksilöllisen "tahdon" niin sanottu "vapaus" kyseenalaistuu laboratoriossa kertoo kauniilla tavalla kaksi asiaa. Ensinnäkin sen, miten perin juurin sosiaalinen laji ihminen olemuksellisesti on. Toisaalta sen, että ihmisen rakenne on kerroksellinen, ihminen on nimenomaan kehittyvä olento. Yksilöllinen eriytyminen ja tahto ovat kehitysominaisuuksia.

Kysymys ei ole siitä onko "tahdonvapaus" illuusiota, vaan siitä, että se on olemuksellisesti käsitteellistä. Siellä missä sosiaalinen sidonnaisuus hellittää otettaan, mahdollistuu käsitteellinen ajattelu. Käsitteinemme voimme olla oikeassa tai väärässä, ja meidän pitäisi pystyä pitämään huolta siitä että käytämme käsitteitämme harhojen paljastamiseen emmekä lujittamaan tunnustuksellista, kollektiivista tahtoa vahvistavaa ajattelua.

Lokatiivi: tapaus Galileo Galilei

Kieli on sosiaalista ja historiallista muodostetta, ja kielimuotojen tietynlainen pysyvyys on seurausta siitä, että kielen tehtävä on nimenomaan luoda ja varjella pysyviä yhteyksiä. Kielimuotojen sementoituminen takaa ajattelulle perustavanlaatuisen "varmuuden" (Wittgenstein), jonka pohjalta sitten esimerkiksi kriittinen epäily käy mahdolliseksi. Historia tavallaan ostaa kielimuotojen pysyvyyden maksamalla siitä käsitteellisen sekaannuksen hinnan. On nimittäin tietenkin niin, että esimerkiksi yleiskäsitteiden väljyys takaa lopulta vain sen että keskinäistä yhteisymmärrystä voivat tuntea myös keskustelijat, jotka tosiasiaassa elävät ihan omissa maailmoissaan ja joista kumpikaan ei saata ymmärtää itse asiasta mitään.

Ajatus- ja kielimuotojen pyrkimys pysyvyyteen näyttäytyy pitkässä historiallisessa perspektiivissä ajattelun aikakausina. Menneisyyden outoja kielen lokatiiveja täytyy selittää täydentämällä niiden taustalla vaikuttavat ajattelukoherenssit. Kunakin aikana jokin tai jotkin aivan tietyt alkuasetelmat, alkukahmot tai alkukuvat, niin sanotut "paradigmat", ovat antaneet lokatiiviset maamerkit ja muodon tietoisuuden perusjäsenyksille. Ajattelun aikakaudet ovat siis omaehtoisia. Kaikki mitä niiden piiriin sisältyy saa "totuudellisuutensa" vain aikakauden omilla ehdoilla, eikä mitään pitkälle vietyä tietyn aikakauden näkemystä tai "oppia" pitäisi irrottaa omasta lokaatiostaan ja viedä erilaiset alkuehdot omaaviin kokonaan toisen ajan mielenmaisemiin.

Meidän pitäisi ymmärtää, ettei mitään "ikuisia" totuusarvoja ole olemassa. Niitä ei ole edes sellaisissa yhteyksissä joita nykykäsitystemme mukaan olemme oppineet ajattelemaan absoluuttisina totuuksina, kuten "logiikkaa". "Totuudet" ovat totuuksia vain tietyssä järjen järjestelmässä, kuten myös "virheet" ovat virheitä vain tietyssä järjestelmässä. Inhimillisellä "tiedolla" on ollut monia muotoja, ja myös se erityinen järjen muoto, joka on saanut ilmauksensa "tieteessä", on ollut aikojen varrella muuttuva (G H von Wright).

Arkiajattelussamme me pysyttelemme tiukasti oman aikamme meille antamissa ajattelun alkuehdoissa, emmekä juuri pysty kyseenalaistamaan oman "järkemme" lähtökohtia. Emme pysty järjen nähden tekemään Münchhausenin taikatemppeä ja nostamaan hiuksista itseämme aikalaisrationaalisuutemme suosta. Sellainen temppe saattaisi kuitenkin olla kipeästi tarpeen nimenomaan näinä päivinä, jolloin oma, eurooppalaisen uuden ajan mukainen ajattelumme, joka maailmanhistoriallisesti ottaen on aivan erityisten premissien varaan rakentunutta ja tavattoman haavoittuvaa ajattelua, kohtaa massamittaisten kansainvaellusten mukanaan tuomat ei-eurooppalaiset ajatteluperinteet. Olemme nyt pahan kerran eksyksissä järkemme kanssa ja hukkumassa kaikkine "ihmisoikeusaatteinemme".

Eurooppalaisessa ajattelussa eurooppalaisinta on eurooppalainen uusi aika. Sitä käsittelee esimerkiksi sellainen historisti kuin Oswald Spengler monumentaaliossa teoksessaan "Länsimaiden perikato". Spengler on kulttuuripessimisti, perikadon ja tuhon profeetta, joka ensin maalailee mahtavan eurooppalaisen uuden ajan historiallisen kaaren jota dynaaminen "faustinen", omien rajojensa jatkuvaan ylittämiseen pyrkivä draivi kannattelee. Hän vertailee tätä aiempien suurten kulttuurien tyypillisiin elinkaariin ja ennustaa lopun nyt meilläkin lähestyvän. Koko uutta aikaa kannatteleiden kulttuuritekijöiden ehtyminen on edessä. Nyt faustinen henki käpertyy "itsetuhoiseen hybridiksi", kuten ikääntyessään yhä enemmän spengleriläiseksi muuttunut filosofimme G H von Wright profeetan loppusanoman tulkitsi.

Spengler esittää, että historialliset aikakaudet syntyvät ja nousevat "kuin huuto ihmisen rinnasta". Muuta selitystä suuren kulttuurin synnylle hän ei anna. Hän korostaa siis kulttuurikausien omaehtoisuutta, kokoavien ja ylläpitävien kulttuuristen voimien sisäsyntyisyyttä ja ainutkertaisuutta. Se mikä on ikuista ja toistuu, mikä on kaikille suurille kulttuureille ja aikakausille ominaista, on morfologiaa, muotorakennetta. Spenglerin mielestä kulttuuri on orgaani, sen analogia on esimerkiksi kasvi, joka siemenistään syntyy, kasvaa ja kukoistaa, tuottaa hedelmänsä ja kuolee kuihtuen pois. Mutta, olen sitä mieltä, että siementen mukana välittyy myös jotain ylihistoriallista, jota sitäkin voidaan tutkia nimenomaan kulttuurin pohjavirroissa vaikuttavia muotorakenteita jäljittämällä.

Historialliselle kehitykselle ylimalkaan on ominaista niin sanottu "dialektisuus". Eli uudet totuudet eivät synny tyhjästä vaan syntyvät yleensä vastakohtina edeltäjilleen. Meidän on aika helppoa nähdä miten tämä pitää paikkansa nykyisten "tiedollisten" totuuksien maailmassa, siis kaikenlaisten aatteellisten ja opillisten "ismien" maailmassa, mutta se saattaa yhtä hyvin olla mahdollista kokonaisten vuosisataisten ajattelun aikakausien suhteen. Varsinkin eurooppalaisen keskiajan ja uuden ajan taite on sellainen maailmanhistoriallinen murros, jossa vahvat dynaamiset ja paradigmaattiset tajunnalliset tekijät kääntyivät jollakin totaalisen dialektisella tavalla täysin päinvastaisiksi.

Keskiaikaa voidaan ajatella suunnattomana psyykkisenä taantumana, historiallisena regressioilmiönä, jossa kaikki ne kognitiiviset kyvyt jotka jo olivat olemassa Rooman valtakunnassa, kuten jossain määrin levinnyt lukutaito, katosivat. Taantuma oli niin syvä, että ihmisten itsetietoisuuden aste vajosi, ja voidaan sanoa, että keskiajan ihminen eli tuhat vuotta eräänlaisessa minäpersoonan hukanneessa depersonalisaation tilassa. Vielä myöhäiskeskiajalla oppineimpien ihmisten oli mahdollista depersonoituneen "järjen" antamalla eväillä epäillä jopa omaa olemassaoloaan.

Minuuden taantuessa kollektiivitahdon tilaan katoaa yksilöllinen psyykkyndynamiikka. Dynamiikan kadotessa katoaa yleinen ajantaju, ja sen myötä katoaa kyky tajuta esimerkiksi syysuhteita. Kun maailmasta katoaa kausaliteetti, tilalle astuu regressoitunut, taaksepäin suuntautuva järki, jossa "selitys" mieltä vaivaaville ongelmille saadaan kun ongelmat palautetaan ikiaikaisen vakiintuneen auktorisoidun totuuden yhteyteen.

Keskiajan kaikki oppineisuus oli jumaloppineisuutta. Deduktiivinen ajattelu palautti ongelmat ja maailmanselityksen raamatuntulkinnalliseen yhteyteen. Deduktion "lokatiivinen" perusjäsenitys edellytti että kaikki, koko todellisuus, oli vankkumatta paikoillaan, sellaisena kuin Jumala oli sen paikoilleen asettanut, eikä mikään stabiiliuden maalitolpista saanut liikkua tai siirtyä sillä totuudellisuuden edellytyksenä oli muuttumattomaan totuuteen palautettava maailma. Tähän kaiken totuudellisuuden lokatiiviseen perusasemointiin sopi niin elämänmuodon konkretia, siis feodaalinen teokraattinen maailmanjärjestys, kuin toisaalta oppineiden omaksuma ptolemaiolainen maailmankuva, jossa siis toistui sementoituun totuuteen samaistuvan ihmisen liikkumaton lähtökohta.

Tuo lokatiivinen sementointi sitten mureni jalkojen alta kun Galilei tarttui kaukoputkeensa ja alkoi tehdä kaikkea muuta kuin paikallisia havaintoja. Siinä tähtitaivas heilahti ja maa alkoi vapista aivan kaiken ajattelun jalkojen alla.

Keskiajan ihminen ei yhtäältä hahmottanut syvyysperspektiiviä, eikä hänellä toisaalta ollut ajantajua. Nämä nimenomaiset kognitiiviset "kyvyt" ovat mielenkiintoisia siksi että jollakin tavalla ne kytkeytyvät ja edustavat yhtä ja samaa tajunnallista "lokatiivista". Renessanssissa ne olivat elpyneet yhtä aikaa, ja nyt ne Galilein havaintojen vaatimana uutena orientaationa uhkasivat työntyä jokaisen tajuntaan. Muutosvastarinta oli ehdotonta ja totaalista, koska se koski koko olemassaolonkokemuksen perustavanlaatuisia lokatiivisia jäsennyksiä.

On erityisesti huomattava, miten vahvasti nimenomaan visuaaliseen jäsennykseen perspektiivin ja ajan tajuaminen perustuvat. Eurooppalainen uusi aika emergoi tässä suhteessa jotain kulttuurievoluution kannalta ainutlaatuista, jollaista esimerkiksi kulttuurisen kuvakiellon omaksuneessa maailmassa ei koskaan ole tapahtunut.

Tajunnallinen lokatiivinen ajatusmurros loi aivan uuden ajattelukoherenssin. Jälkitarkastelussa on olennaista ymmärtää, ettei kyse esimerkiksi tuossa paljonpuhutussa Galilein ja inkvisition kohtaamisesta suinkaan ollut yksittäisten "tietojen" todistusvoimasta. – "Tieto" tuossa tiedollisesti todistelevassa mielessä on paljon myöhemmin syntynyt käsite. Se on saanut sisältönsä vasta kun uudella ajalla kehittyneet uudet tiedonalat, erityistieteet, ovat edelleen eriytyneet, jakautuneet oppisuuntiin ja koulukuntiin, lopulta pirstoutuneet tiedollisiksi "ismeiksi", joihin lopulta liittyy hyvinkin ohut "opillinen", oppineisuutta osoitteleva ja opillisesti todisteleva ajattelulaatu. –

Kyseessä oli Galilein tapauksessa paljon yleisempi, koko aikalaisajattelun perusteita koskenut kognitiivinen uhkatekijä. Toki se oli kulttuurihistorian narratiivin jonkinlainen kulminaatiopiste, jossa tapahtui koko olemassaolonkokemuksen pohjaa luovan "ptolemaiolaisen" lokatiivisen maailmanjäsenyyksen murtuminen.

Kaiken kaikkiaan tuo eurooppalaisessa ajattelussa tuolloin tapahtunut aikakausien murros, havahtuminen valveille keskiaikaisesta depersonalisaatiosta, itsetietoisuuden uudestisyntyminen heräävän yksilöllisyyden ja "kartesiolaisen Subjektin" synnyn myötä, seurauksena Subjektin ja Objektin vastakkainasettuminen, yhtäältä lisääntyvä individualismi ja toisaalta todellisuutta Objektivoiva empirismi, oli todellakin maailmanhistoriallisessa mittakaavassa ajatuslokaatioita toistaiseksi eniten ravistellut aikakausien paradigmaattinen vallankumous.

Seurauksena eurooppalaisen uuden ajan kartesiolaisen rationaalisuuden voittokulusta maailma ja ihmisen elinehdot ovat muutaman viime vuosisadan kuluessa kokeneet muutoksen, joka on ollut tuhatkertainen ihmissuvun koko aiemman miljoonan vuoden kehityshistorian aikana tapahtuneeseen muutokseen verrattuna.

Mitään vastaavaa ei ole koskaan missään muualla, muussa kulttuurissa tapahtunut. Tänäkin päivänä omiin lokatiivisiin perusjäsenyyksiinsä lukkiutuneet ei-eurooppalaiset kulttuurit kokevat sietämättömänä uhkana omassa piirissään päättään nostavat toisinajattelijat, esimerkiksi kirjailijat ja runoilijat, joihin suunnataan primitiivinen tuhoamistarve, raipaniskuista kuolemantuomioihin asti.

Lokatiivi: talousteokratia, taloususkonto

Yleensä ottaen "kartesiolaisen paradigman" pohjalta uudella ajalla syntyneet ja kehittyneet uudet tiedonalat, erityistieteet, jotka korvasivat pitkään vaikuttaneen tiedonalajaon, triviumin ja kvadriviumin, perustuivat vahvaan tajunnalliseen jakoon eriytyvän Subjektin ja Objektivoituvan todellisuuden välillä. Lisääntyvä itsetietoisuus ja individualismi voidaan esittää teesinä, jonka antiteesiksi lokatiivisessa mielessä muodostuivat objektivaatio, empirismi, luonnontieteet ja tekniikka, ja synteetiksi demokraattisissa kansallisvaltioissa kehittynyt teollinen hyvinvointi.

Tuohon valtavaan ajatusmurrokseen liittyy lukematon määrä kognitiota koskevia kysymyksiä. Esimerkiksi sellaisia joita mediaprofeetta Marshall McLuhan esitti: oliko siinä kyse siirtymästä kuuloaistin resurssien varaan rakennetusta tietoisuudesta – retoriikan, grammatiikan ja musiikkiopin maailmasta – ratkaisevasti visuaalisen hahmottamisen maailmaan. Kyky nähdä ja jäljentää syvyysspektiiviä elpyi renessanssissa, ja tuo kyky luo tajuntaamme uusia lokatiivisia alkukuvia: esimerkiksi hierarkian, peräkkäisyyden ja päällekkäisyyden lokatiiviset jäsennykset. Samoin syvyysspektiivi tuo mukanaan ajantajun, niin oudolta kuin se kuulostaakin. Vasta lineaarisen ajantajun maailmassa saatetaan hahmottaa syysuhteita. Jne. –

Emme todellakaan tiedä, mitä kaikkea keski- ja uudenajan murros merkitsi aistihavaintojen ja kognition kannalta. Huomattakoon joka tapauksessa, että tämä valtava tajunnallinen lokatiivinen ajatusmurros oli jotain laadullista, aivan perustavanlaatuisia. – Se oli nimenomaan jotain koko ajattelukoherenssia koskevaa.

Yksi aivan olennainen uudelleenorientoitumisen kehikko koski ptolemaiolaisen maailmankuvan romahtamista ja uuden, yksittäisestä yleiseen päättelevän totuudellisuuden syntyä. Tämä on siis yksi ja sama lokatiivinen tajunnantapahtuma. Uudessa totuudellisuudessa havainnontekijä vetäytyy mahdollisimman kauas tutkimastaan ilmiöstä ja yrittää näin saada mahdollisimman "objektiivisen" kuvan siitä mitä tapahtuu todella. Luonnontieteen ihanteena on tutkia "ihmisestä riippumatonta todellisuutta", ja tarkastelijan positio ja tehtävä tässä kognitiivisessa lokatiivisessa on painaa selkensä mahdollisimman tiiviisti todellisuuden peräseinää vasten, jolloin syntyy illuusio siitä että koko todellisuus avautuu havainnoille.

Tämä asemointi on todellakin totaalisesti vastakohtainen verrattuna keskiaikaiseen maailmankuvaan, jossa minuuden rajat olivat epäselviä ja ympärillä olevan maailman koettiin muodostuvan "Jumalan tahdosta".

Tietenkään minkään aikakauden mitkään uudet totuudet, nykyisetkään, eivät ole absoluuttisessa mielessä "tosia". Ne eivät välttämättä ole edes missään mielessä "tosia", muuten kuin suhteessa niitä edeltävään "epätotuuteen". Siksi kaikki se historia joka ei koostu pelkästään merkityksettömistä faktoista on kirjoitettava jokaisena aikana uudelleen. Historiatiede parhaimmillaan voi kuitenkin kehittää perspektiivejä, jotka ovat ikään kuin tietoisempia aikalaisajatteluun aina kuuluvista rajoituksista. Historiaa voidaan kirjoittaa myös ikuisemmista yleisinhimillisistä näkökulmista. Niin sanottu "psykohistoria" on yritys tehdä näin.

Mitään historiallista kautta ei tulisi tulkita kuin siinä esiintyneet ilmiöt voitaisiin nimetä jollain vain nykyistä näkemystä edustavalla mutta ylihistorialliseksi laajennetulla nimellä. Jokainen aika on tulkittava sen omilla ehdoilla. On tavoitettava ajalle ominainen ajattelukoherenssi, ja tulkittava tapahtuminen ja motiivit sen puitteissa.

Omaehtoisten ajattelun aikakausien hahmottaminen on historiatieteen mittavin haaste. Siihen on pyrittävä ihan siitä riippumatta miten "tosiksi" koemme jotkut omassa ajassamme vaikuttavat aatteet. – Eikä ajatushistorian kirjoittajan tietenkään pidä uskoa siihen, että juuri nyt tunnustuksellisia elävillä opillisilla tai tiedollisilla virtauksilla olisi ollut jokin yli kaikkien aikojen vaikuttanut "oikea", kiinteä sisältö.

Olen joskus sanonut, että niin nykyhetkeä kuin historiaa olisi tulkittava risteyttämällä mahdollisimman monia tiedonaloja. Esimerkiksi uskontoilmiötä voidaan tarkastella syvyyspsykologian käsitetyökaluilla, mutta psykologiaa puolestaan voidaan pitää individualistisen ihmiskuvan harhana. Ihmisestä ylipäänsä ei pitäisi puhua erittelemättä puhutaanko ihmisestä durkheimilaisen sosiologian mukaisena yhteisöolentona vai psykologisoituna yksilöolentona. "Talous" taas voidaan jokseenkin jäännöksettömästi kuvata uskontona, sehän on maailman uusi valtauskonto. Mutta kun taloudesta puhutaan, pitäisi aina eritellä puhutaanko rahataloudesta vai reaalitaloudesta. Jne.

Vain tällaisten historiavisioiden pohjalta voidaan ymmärtää esimerkiksi, miksi "talouden" nykyisiin vaikeuksiin on olemassa vain pitkään ajatushistorialliseen perspektiiviin asettuva vastaus. On lähdettävä liikkeelle sieltä missä lokatiiviset siemenet vielä itivät, siis sieltä missä eurooppalaisen uuden ajan ihmisen herännyt itsetietoisuus ja lisääntyvä individualismi aikanaan vasta heijastivat ruumiintuntoja talousopillisiksi projektioiksi. Siellä keskiaikaista raamatullista Suurta Tilikirjaa ylläpitäneestä merkantilismista siirryttiin fysiokratiaan, jossa raha alkoi hahmottua talousruumiin tuntoina ja verenkiertona, ja kun eriytyvä yksilö projisoi individualistiset ja vapaudennälkäiset ideansa yhteisöön, syntyi kansallisvaltio ja opillinen liberalismi. Valistusajan yliromanttisen ihanteellisen illusorisen ihmiskuvan vallassa ja sen laajentumana hahmotettiin "vapaiden toimijoiden" sopimusyhteiskunta, jossa talousruumiin "näkömätön käsi" järjesteli hinnanmuodostukset kohdalleen.

Mutta talousajattelun paradigmojen edistys oli kovin näennäistä. Kaikkien uudella ajalla objektivaation varaan rakentuneiden uusien rationaalisuuden muotojen joukossa talousajattelu oli ainoa, joka jo lähtökuopissaan jäi keskiaikaisen "ptolemaiolaisen" lokatiiviisen ajatusjäsennyksen varaan. Talousajattelussa "realiteetit" asetetaan talousmaailman keskipisteestä, niin sanotusta "taloudellisesta toimijasta" käsin, ja toimijan tilinpidon nollapiste on se talousavaruuden keskiö, johon nähden plussat ja miinukset, vaikutukset ja vastavaikutukset asettuvat paikoilleen.

Tällainen lokatiivinen jäsenitys ei mahdollista tieteille yleensä ominaista objektivaatiota. "Taloudelliset realiteetit" ovat vain toimijan silmissä, ikään kuin myrskyn silmässä nähtyjä syitä ja seurauksia. Mutta silti talousajattelu luo harhaisen "tieteellisyyden" vaikutelman. Se johtuu siitä, että alusta alkaen talousrationaali tehtiin apinoi kehittyvien luonnontieteiden muotorakenteita, siis niiden suureita ja mittayksiköitä, ja esimerkiksi "rahaa" ajateltiin jonkinlaisena "yleisen arvon" mittayksikkönä. Raha-ajattelu operoi numeroilla, ja numerot kaikessa näennäiseksaktiudessaan pystyvät noitumaan ymmärryksemme täydellisesti.

Emme tänäkään päivänä ymmärrä että "taloudellisten faktojen" faktaominaisuus on numeroiden, ei numeroilla mitattavien sisältöjen saati koko todellisuuden ominaisuus. Talouden pyhän ehtoollisen pohjimmiltaan uskonnollis-maagisessa transsubstantiossa reaalisällöt vain totisesti totisesti muuttuvat numeroiksi. Emme ymmärrä, että kun pannaan kuntoon "talouden kylmiä numeroita", ymmärrys sisältöjen suhteen on pudonnut nolnaan.

Vain pitkään ajatushistorialliseen perspektiiviin asettuva vastaus voi selittää, miksi talousajattelussa raha yrittää yhtä aikaa olla sekä suure että mittayksikkö. Vain uuden ajan kartesiolaisen rationaalisuuden karikatyyrina, luonnontieteille ominaisen objektivaation irvikuvana, formalismien kohtuuttomana soveltamisena selittyy, miten on mahdollista, että näennäistä objektivaatiota ja eksaktiutta tarjoava numeerinen raha-ajattelu aikojen myötä muuttui "todellisemmaksi" ja "uskottavammaksi" kuin itse todellisuus.

Näinä päivinä talusteokratiassamme elävä ihminen omaa samat lokatiiviset perusasemoinnit suhteessa ympäröivään todellisuuteen kuin keskiajan ihminen, joka koki maailman ympärillään muodostuvan "Jumalan tahdosta". Samoin kokee nykyihminen että maailma hänen ympärillään muodostuu "Taloudellisista realiteeteista".

Sillä juuri näinä päivinä todistamme lopputulemaa hyvin pitkästä ajatushistoriallisten lokatiivisten ajatushahmojen metamorfoosista. Siinä raha-ajattelu jatkuvasti latautui yhä jännitteisimmin voimavarauxsin numeeristen noteerausten koordinaatistoon, nosti näennäiseksaktit "talousfaktat" käsitteellisten operaatioiden keskiöön, kaiken ajatuksellisen hallintapyrkimyksen lokatiiviseen keskiöön, raha-ajattelun jatkuvasti autonomisoituessa ja lopulta irrotessa ratkaisevasti reaalitaloudelliselta pohjalta.

Vain ajatushistorian visiossa paljastuu, miksi rahataloudellisten "realiteettien" mukaan toimiminen on johtanut talouden täydelliseen kaaokseen ja hallitsemattomuuden tilaan. Nyt sitten imaginaarisiin sfääreihin irronneilla numeerisilla noteerauksilla yritetään hallita reaalimaailman taloustodellisuutta. Ja kun sellainen ei tietenkään ole mahdollista, sitä pahempi sitten reaalitodellisuudelle.

Tilannetta voi tuskin korjata. Rahan harha on noin neljänsadan vuoden historiallisen vahvistumisen sinetöimä. Se on globalisoitunut, kasvanut maailmanlaajuiseksi, ja sen varassa talousajattelu tulee puhaltamaan yhä tähtitieteellisempiä numeerisia arvonoteerauksia, joilla ei lopulta ole kenellekään eikä missään mitään legitiimia katetta. Nyt elämme jo maailmassa, jossa "velkana" noteerattuja rahasummia on ehkä viisituhatta kertaa enemmän kuin minkään reaalisen systeemin mitkään toimintaedellytykset pystyisivät koskaan takaisin maksamaan.

Talous on täten muuttunut numeromagiaksi, taloususkonnoksi, ja maailma elää talousteokratiassa. Rahalla, varsinkin "velkasummilla", on lähinnä vain demokraattiset kansallisvaltiot alasajava ja poliittista, erittäinkin yhteiskuntapoliittista päätöksentekoa tyhjäksi tekevä rooli. Voidaan sanoa, että valtionvelka on uusi, demokratian jälkeinen hallitusmuoto.

Lokatiivi: patria, patriarkaatti, matriarkaatti

Ihmisen alkulaumojen patriarkaattisuutta tai matriarkaattisuutta koskeva kysymys voi olla samantapainen näköharha ja käsitesekaannus kuin nykyiset mielikuvamme yksilöllisestä vapaasta "tahdosta".

Alkulaumassa "valta" ja "tahto" olivat yksi ja sama asia, ja yksilöllisen eriytymisen mukana tullut "vapaa" tahto voidaan vieläkin erityistä regressoivaa menetelmää, hypnoosia, käyttäen palauttaa alkuperäisen kollektiivisen tahtotoiminnon tilaan. Aivan vastaavalla tavalla saattaa olla, etteivät nykyiset mielikuvamme patriarkaattista ja matriarkaattista nekään ehkä kestä palauttamista alkuperäisten joukkovoimien huomaan.

Alkulaumassa vain kollektiivisilla voimilla oli merkitystä. Vielä siinäkin kehitysvaiheessa, jossa niin lajikehityksessä kuin yksilökehityksessäkin alkusymbioosi aukeaa ja itsetietoisuuden kynnyksensä ylitetään, orastavaa kokemusmaailmaa määräävät vähintäänkin yhtä lailla ruumiintunnot kuin aistihavainnot. Koska sukupuolet ovat fyysisesti erilaisia, on tietysti mahdollista, että myös syntyvät alkukuvat ja "lokatiiviset" perusjäsenyykset ovat eri sukupuolilla lähtökohtaisesti erilaisia.

Tällaisten lähtökohtaisten sukupuolierojen toteamiseksi meillä ei ole oikeastaan mitään keinoja, koska kaikki "tiedolliset" käsitteemme merkitsevät jotain vain tietoisuuden kynnyksen ylittäneessä tietoisessa ajattelussa. Käsitteet eivät palaa tajunnalliseen alkuhämärään.

Kulttuurievoluutio tuo kollektiivin ajattelulaadut mukaan. Eurooppalaisen kulttuurin alkukuvat ovat dualistisia, kumpikin sukupuoli on esimerkiksi antiikin myyteissä aikalailta tasavahvoina läsnä, vaikkei kreikkalaisten arkielämä ehkä kovin tasa-arvoista ollutkaan. Pitkään vaikuttaneet myytit, nuo kaiken totuudellisuuden varhakantaisimmat muodot, ja niistä myös ne, jotka kristinuskon tarinaperinne on syntymätotuuksina satojen sukupolvien lokatiivisiin miellemaailmoihin ja metaforisiin mielikuvamaailmoihin istuttanut, sisälsivät niin isä- kuin äitihahmoja.

Tuhattuotinen eurooppalainen keskiaika toisti ikonista madonnan ja jeesuslapsen ideaa. Spengler puhuu ikoneista kauniisti. "Huoli on äidillisyyden perustunne", hän sanoo. Jokainen paljon ikoneita katsellut voi todeta että katse jumaläidin silmissä kantaa todellakin huolta.

Äiti-lapsi-suhteen psykologiassa äidillisen huolenpidon vastavaikutuksena kehittyy lapsen aito luottamus hoivaajaansa. Yhteisötasolle projisoituna – ja pitää muistaa, että kansallisvaltio ja edustuksellinen demokratia ovat uuden ajan individualismin projektioita yhteisötasolla – tämä laajennettu luottamus näyttäytyy sitten yhteiskunnallisena eheytenä ja ennustettavuutena. Luottamussuhteet ovat uudella ajalla kehittyneiden kansallisvaltioiden ja niille ominaisen edustuksellisen demokratian lokatiivisia perusasemointeja. Edustuksellisuuden idea on olennaisesti luottamuksen idea. Ja jos poliittiset valtataistelijat, nuo puolueparlamentarismissaan porskuttavat puoluepukarit, ymmärtäisivät yhtään mitään demokratiasta, he eivät koskaan pettäisi keskeisiä vaalilupauksiaan.

Ehkä todellakin jokin lokatiivi noista jumaläidin ja sylissä hoivattavan Kaikkivaltiaan Korkeimman Kuninkaan asemista siirtyi keskiajalta ensin uuden ajan monarkiaan ja siitä edelleen uuden ajan ajatteluun. Siinä saattoi tapahtua ilmiö jota kutsutaan transformaatioksi. Kulttuuriset pohjavirrat saattavat jatkaa syvissä vesissä virtaamistaan, mutta etsivät elämänmuodon pinnalla uudet ilmiöt. Keskiajan syvä teologinen perinne ehkä siirsi eräitä keskeisiä elementtejään monarkkien ja aatelissukujen elämään. Kuninkaiden itsevaltaisuudesta puhutaan historiankirjoissa paljon, mutta sen rinnalla eli kuningataräidin huoli perillisen menestyksestä.

Tämä äidillinen huoli todella oli täysin eurooppalainen ominaisuus. Se oli täysin erilaatuinen lokatiivinen alkujäsennys kuin eräille ei-eurooppalaisille kulttuureille ominainen hyvin yksipuolinen, patriarkaattisesti jumalalliselle auktoriteetille alistuva, ja valtaan samaistumisen myötä vahvat miesihanteet puhtaaksiviljellyt identiteetti.

Oman eurooppalaisen kulttuurimme ajatuslokatiivisten perusasetusten parempi tunteminen kuuluisi yleissivistykseen. Luemme toki historiankirjoistamme, että Aurinkokuninkaan hovi yritti imitoida aurinkokuntaa, jossa hoviherrat pyörivät Ludwigin ympärillä, mutta ymmärrämmekö mitään siitä miten merkilliset metaforiset siirtovoimat noissa historian vaiheissa toteutuivat? Valitettavasti meillä eurooppalaisilla on kaikesta erityislaatuistamme huolimatta tai ehkä nimenomaan juuri Objektivoivaan erityislaatuistamme kuuluvan individualistisen sokeuden seurauksena aika huonot henkiset eväät hahmottaa Subjektin muodonmuutoksia aikakausien varrella.

Ikonisen ikuisen madonnan, äidillisen huolenpidon, matka syvältä keskiajalta monarkian kautta demokraattisessa kansallisvaltiossa ilmeneväksi tasa-arvon ja sosiaaliturvan eetokseksi on eurooppalaisen kulttuurin menestystarina. Siinä mielessä Eurooppa on kristinuskon perinteen Eurooppa, ja siinä mielessä Eurooppa on nimenomaan kansallisvaltioiden ja demokratian Eurooppa.

Ja siinä mielessä EU on tosiasiassa kansallisvaltioiden Euroopan hajoamisprosessi, jota runnaavat aivan todellisuudentajuttomat, historiaa täysin ymmärtämättömät niljakkaat nilviäiset, liikemiespoliitikot.

Yritykset laajentaa "demokratian" sisältö ylikansalliselle tasolle ikään kuin siinä olisi kysymys vain käsitteellisestä määrittelystä äänestysmenettelystä vailla sisällöllisiä lokatiivisia kognitioita on samanlainen valtava ajatusharha kuin se, että eurooppalaiseen individualismiin perustuvaa "ihmisoikeusajattelua" voitaisiin laajentaa ja soveltaa eurooppalaisen ajatteluperinteen ulkopuolella eläviin kulttuureihin.

Me eurooppalaiset olemme erinomaisen eteviä kaikessa mikä koskee niin sanotusti "ihmisestä riippumattoman todellisuuden" tutkimista, mutta olemme aikalailla sokeita oman tajuntamme ajatushistoriallisten asetusten suhteen. Emme ylimalkaan ymmärrä miten valtavat joukkovoimat ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat ja määräävät kokonaisten kulttuurien ja kulttuurikausien muodostumista ja niille ominaisia ajattelulaatuja.

Emme me myöskään pysty mitenkään täsmällisemmin määrittelemään erilaisten syvästi inhimillisten peruselementtien, kuten patriarkaatin ja matriarkaatin, sukupuoliroolien tai perheyhteyksien, joukkovoimien ja yksilöllisen eriytymisen dynaamisia rooleja tietyn historiallisen aikakauden ajattelulaadussa.

Historiantajuttomuus tekee meistä todellisuudentajuttomia. Emme ymmärrä, etteivät kielimuodot synny tyhjästä eikä sattumalta. Meiltä jää näkemättä miten synnyistä syntyy historia. – Aikajanelle paikallistuvat ajanhetket, aikakausiksi vakiintuvat ajattelumuodot. Historian ymmärtäminen on historiassa vaikuttaneiden ajattelukoherenssien ymmärtämistä.

Eurooppalaisen uuden ajan rationaalisuus on johtanut "opilliseen" ajattelulaatuun, ja suhtaudumme esimerkiksi uskontoihin kuin ne olisivat vain opillisia ismejä ismien joukossa. Jos ymmärtäisimme miten "opillinen" ajattelulaatu on omassa historiassamme syntynyt, emme olisi niin sokeita ylimalkaan "uskontojen" arvioinnissa. Emme tekisi sitä totaalisen toivotonta ajatusvirhettä, että yritämme väkisin soveltaa eurooppalaista ajatushistoriaa ei-eurooppalaisiin ajatusperinteisiin

Näkisimme ehkä myös nykyiset vaikeutemme paremmin. Mitkä ovat omat, ikiomat, ongelmamme juuri nyt? Emme nyt edes tiedä, minne oma kulttuurimme on menossa.

On akuuttejakin vaikeuksia, ei vain pitkään ajatushistorian perspektiiviin kuuluvia. Esimerkiksi: elämme kaikkea läpäisevän tiedonvälityksen maailmassa, mutta on mahdollista, että joukkoviestinnän käyttämät tekniset välineet, äännekirjoituksesta painokoneen kautta sähköisiin viestintävälineisiin, vaikuttavat tajuntaamme enemmän kuin mikään millään välineellä välitetyn viestin sisältö. Tätä hyvinkin todellista problematiikkaa ovat pohdiskelleet esimerkiksi Marshall McLuhan, Neil Postman ja viimeisimpänä Nicholas Carr.

Sen toki tiedämme, että eurooppalais-länsimainen kulttuuriperintömme on aivan ratkaisevasti rakennettu visuaalisen "lokatiivin" varaan. Euklidinen geometria, syvyysperspektiivin ja ajan, hierarkioiden, perättäisyyden ja päällekkäisyyden, lineaaristen ketjujen ja syysuhteen, jne, ajatushahmot, eli kaikki se tajunnallinen muotorakenne, joka tarvitaan metaforan ja "edustuksellisuuden" ymmärtämiseksi – mitään sellaista ei ole koskaan syntynyt missään muualla eikä muulloin kuin eurooppalaisella uudella ajalla.

Esimerkiksi käsitys "yleisestä ihmisarvosta" on pelkästään länsimaisen ajattelun tuottama idea. Ei ole mitään tapaa, jolla kuvakiellon kulttuuriseksi perusratkaisukseen omaksuneet kansat voisivat ymmärtää oikein yhtäläiseen ihmisarvoon ja tasa-arvoon kuuluvat asiat.

Mitä enemmän ja mitä syvemmin kulttuureille ominaista "metafysiikkaa" pystyisimme hahmottamaan, sitä paremmat itseymmärryksen eväät saisimme käyttööme. Ja vasta kun meillä sellaisia olisi, voisimme käyttää niitä niiden erojen määrittelyyn, jotka armottomina vallitsevat eurooppalaisen ajatteluperinteen, siis sen historiallisen erityislaatuisuuden, ja ei-eurooppalaisten perinteiden välillä.

Paremmän itseymmärryksen pohjalta emme enää pystyisi toistelemaan näitä nykyisin niin mieluusti toistelemiamme, täydelliseen ymmärtämättömyyteen, tietämättömyyteen ja typeryyteen, etnohedonismiin ja pintavaikutelmien ihasteluun perustuvia mutta sublimatiivisilla "ihmisoikeusideologioilla" perusteltuja ja ylevöitettyjä kliseitä, kuten: "Kaikki ihmiset ovat pohjimmiltaan samanlaisia."

Vain samaa historiallista kulttuuriperintöä ja samoja aikalaisajattelun paradigmaattisia "lokatiivisia" ajatusjäsennyksiä edustavat ihmiset voivat olla keskenään pohjimmiltaan samanlaisia. Siten samaa kieltä puhuvat ovat "lokatiivisilta" ajatteluominaisuuksiltaan keskenään hyvinkin samanlaisia, koska jokaiseen kieleen sisältyy oma metafysiikkansa. Kieli on kansallisvaltion vahvin sidosaines.

Juuri pohjimmiltaan eri kulttuurien ihmiset ovat perusteellisesti erilaisia. Samanlaisia he ovat ainoastaan hedonistiselta pinnaltaan.

Rasistijahdin todelliset motiivit

1.

Äskettäisen uutisen mukaan muuan ruotsalaisäiti Strängnäsissa oli eräänä iltana vuoden 2015 elokuussa joutunut kahdesti peräkkäin raiskatuksi. Raiskaajat olivat "turvapaikanhakijoita" paikallisesta vastaanottokeskuksesta.

Nainen oli, tyypillistä kyllä, palaamassa ravintolasta myöhäiseen aikaan, kun hänen päälleen ensin hyökkäsi 39-vuotias algerialaismies. Väkivallanteon jälkeen nainen yritti kotiinsa, mutta joutui vähän matkan päässä toisen kerran raiskatuksi. Tällä kertaa tekijöitä oli kaksi, vuorotellen, toisen pidellessä vuorollaan naista kiinni. Näistä jälkimmäisistä raiskauksista saatiin pidätetyksi toinen tekijä, 31-vuotias syyrialainen mies. Toinen jäi tuntemattomaksi.

Molemmat kiinnisaadut raiskaajat asuivat samassa vastaanottokeskuksessa Strängnäsissä ja tunsivat toisensa, mutta oikeuden mukaan teot olivat erillisiä tekoja, jotka sattuivat tapahtumaan peräkkäin.

Kiinnitin uutisessa huomiota siihen, että naisen mukaan toinen kaksikosta oli huutanut naiselle ennen päällekkäymistä: *"I'm gonna fuck you little Swedish girl!"* Raiskauksen aikana oli syyrialainen sylkenyt naista kasvoille.

Tällainen näissä etnis-kulttuuriselta pohjalta nousevissa seksuaalisessa väkivallanteossa ilmenevä äärimmäinen ambivalenttisuus kertoo jotain siitä miten taantuneessa tilassa tällaisen raiskaajan psyyke tekoa tehdessä on. Regression asteen kannalta "joukkoraiskaajan" sieluntila on sama kuin esimerkiksi joukkosurmaaja Anders Breivikilla, joka ampuessaan sosialidemokraattinuoria Utöyan saarella silminnäkijäkuvauksen mukaan "nauroi, itki ja huusi iskulauseita".

Breivik on tältä kannalta "raiskaajapersoona". Ei suinkaan ole ihme, että hän "manifestissaan" myös fantasioi "neitsyistä", eli siis omaan kulttuuriinsa kuuluvista paratiisineitsytversioista, "huorista". Samalla tavalla hän teksteissään fantasioi joukoistaan, tukijoistaan, seuraajistaan ja järjestöyhteyksistään.

Joukkoraiskaajien etnis-kulttuurisella taustalla vaikuttaa vahva äärimmäisen jyrkkä kulttuurinen sukupuoliseparaatio, joka muuttaa ja kierouttaa suhteen vastakkaiseen sukupuoleen. Sosiaalisesti sitova normatiivisuus tukahduttaa mahdollisuudet sukupuolten luonnolliseen vuorovaikutukseen, ja sortuminen aggressioon ja alistamiseen on romahdus myös raiskaajan tajunnassa.

Psykyenvääristymä ei nimittäin vaikuta ainoastaan niin että se ajaa ylikiihottumisen seurauksena väkivaltaisuteen. Laukeamisen jälkeen seuraa psykologinen itseinho ja kulttuurinen itsehäpeä, jonka torjuntaprojektio yhteisötasolla on raiskatun tuomitseminen syylliseksi raiskaukseen.

Tämä on se raiskaamisen psykologia jonka pohjalta kulttuurisia arvioita voidaan ja on tehtävä. Eikä vain niitä kulttuureita koskien, joista joukkoraiskaajat tulevat, vaan myös arvioitaessa esimerkiksi sitä, missä määrin omassa keskuudessamme esiintyvä monikulttuurisuuden ideologinen ihastelu tarkoittaa de facto joukkoraiskausten epäsuoraa puolustelua.

Nainen on sukupuoliseparaatioon perustuvassa kulttuurissa kaksinkertainen uhri: väkivallanteon uhri ja kulttuurisen syyllisyyden leimattu uhri. Meidän pitäisi pystyä ajattelemaan joukkoraiskausilmiön psykologia läpi ennen kuin esitämme esimerkiksi sellaisia typeriä yleistäviä kulttuuriarvioita kuin: "Raiskaus on lakiin kirjattu rikos kaikissa kulttuureissa." Se, mitä lakiin on kirjattu, ei kerro mitään siitä, millaisen yhteisöpsykologian pohjalta normit muodostuvat.

Varsinkin niin sanotussa "joukkoraiskaamisessa" on kyseessä aina mitä suurimmassa määrin kulttuuripohjainen ilmiö. Joukoissa kaikki ihmiset tekevät helpommin tekoja joita he ehkä yksilöinä eivät tekisi. Ryhmäkäyttäytymistä määrää kulttuuri, ja joukkoraiskauksissa näyttäytyy juuri kulttuurinen lähtökohta. Vahva sukupuoliseparaatio altistaa myös näistä kulttuureista tulevia yksilöitä. Heitä koskeva psykologia selittyy ainoastaan kulttuurisesta näkökulmasta käsin.

Kysymykseen tulevia psyykkisiä ambivalensseja emme pysty yksilöilmiöinä ymmärtämään muuten kuin pohjimmiltaan freudilaisen ihmiskuvan varassa. Vain freudilainen näkemys kaiken psyykkisen rakenteemme perimmäisestä kaksijakoisuudesta voi selittää myös sen, miksi raiskauksen uhri tuntee syyllisyyttä ja häpeää. Ne ovat psyyken pohjia myöten rikkirevityn uhrin ylipääsemättömiä tunteita, usein koko uhrin loppuelämää määrääviä. Vaikka niihin ei siis olisi mitään "syytä", eikä niissä ole mitään "järkeä".

Freudilainen ihmiskuva on ainoa joka toimii selittävänä tekijänä ja auttaa ymmärtämään mistä on kyse, kun raiskauksen kuvaan tuodaan kollektiivinen valta ja tahto, jotka regressiossa ottavat vallan. Vain sosiaalisesti hyvin sitovissa kulttuureissa vaikuttavien yhteisövoimien kannalta voidaan ymmärtää, miten raiskaaminen voi olla myös "kollektiivinen" teko. Tällaisten kollektiivisten voimien vaikutuksesta tehdyt teot ovat aina kulttuuritaustaisia tekoja, vaikka ne tehtäisiin yhteiskunnassa, jonka lainsäädäntö on rakennettu länsimaiden ihmisille ominaisen yksilöindividualismin ja sen pohjalta nousevien yksilöoikeuksien varaan.

Erilaatuiselta etnis-kulttuuriselta pohjalta tapahtuvia raiskauksia ei tosiasiasa koskaan tulisi arvioida samassa selityskategoriassa kuin saman kulttuurin yksilöiden keskinäisiä yksilöllisiä tekoja.

Mitkä sitten ovat näitä ei-yleisinhimillisiä, kulttuuripohjaisia eroja, jotka tosiasiasa, toistan: tosiasiasa tekevät niin psykologisesti kuin juridisestikin ottaen mahdottomaksi puhumisen yhtäältä etniseltä pohjalta tehdyistä raiskauksista ja toisaalta kantasuomalaisesta raiskaajasta kirjattuina yhden ja saman rikosnimikkeen "raiskaus" alle? –

Siinä päädytään sen tosiasian ääreen, että kaikki moraalit on pohjimmiltaan yhteisöllistä. Jokaisella ihmisyhteisöllä on oma moraalipohjansa. Vahvaan sukupuoliseparaatioon perustuvissa yhteisöissä kaikki moraalitunnnot, siis koko moraalit, toistan: koko moraalit on toisenlaatuista kuin yhteisöissä, joissa sukupuolisuus on sallitumpaa eikä normatiivinen ylijännittyneisyys määrää käyttäytymistä.

Moraalit on nimenomaan yhteisöominaisuus. Kaikkien ihmisyhteisöjen perustava pohjimmainen sidosaite on laadultaan moraalit.

Eikä normimoraaliin perustuvien yhteisöjen ja omantunnonetiikkaan kypsyneiden yhteisöjen laatuero ole suinkaan tässä ainoa huomioon otettava seikka. Kysymys yhteisöjä sisäisesti sitovista moraalikoodeista ja -signaaleista kattaa koko "yhteisöllisyyden". Se kattaa siis kaikki yhteistunnnot ja koko sen historiallisen kohtalonyhteyden, joka sukupolvien yli on sitonut yhteisöä kokonaisuudeksi. –

Kun yhteisöä sisäisesti ylläpitävä moraalit hajoaa, kuten se nyt meilläkin toiskulttuuristen maahantunkeutujien vaikutuksesta tulee hajoamaan, koko yhteisöllisyyden pohja hajoaa. Yhteiskunta yksinkertaisesti lakkaa olemasta. Toki taloudellisen edun tavoittelu ja liike-elämä jäävät jäljelle. Yritykset ja asiakkaat jatkavat siitä mihin ihmisyyt loppuu.

Juuri tällaisista yhteisöomoraaliin liittyvistä syistä ylikansallinen talous on niin tuhoava voima. Samoista syistä eivät myöskään ryöstötalouden vastustajien, esimerkiksi Greenpeacen kansainväliset kansalaistottelemattomuuteen perustuvat protestikampanjat oikein onnistu. Emme voi vedota moraalisiin tuntoihin yli kansallisuusrajojen. Voimme vedota vain yleiskäsittellisellä "tiedolla", emme moraalilla. – Moraalit on olemuksellisesti jotain vain yhden, "oman", yhteisön sisällä ilmenevää. Todellisten moraalikriisien kohdatessa, kuten nyt "joukkoraiskausten" yleistyessä tapahtuu, kansalaiset jopa ottavat helposti oikeuden omiin käsiinsä, jos omat poliittiset johtajat heittäytyvät päättämättömiksi ja pakenevat heitä enemmän miellyttäville kansainvälisen moraalirappion planeetoille.

Moraalitunnot ovat olemuksellisesti tietyn yhteisön sisäisiä tunteja. Ne ulottuvat täsmälleen yhtä pitkälle kuin sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kokemus ulottuu. Yritys laajentaa moraalialia esimerkiksi käsitteellisten sääntöjen avulla yli niiden rajojen joissa moraaliset tunnot luonnostaan viriävät on tuomittu epäonnistumaan.

Ylikansallista talouttakin välittömämpi vaikutus yhteiskuntamoraalin hajoamiseen on yhteiskunnan keskuuteen tunkeutuneilla vieraskulttuurisilla maahantulijoilla. Siksi etniseltä pohjalta tapahtuvat "puskaraiskaukset", jotka ovat kokonaan erilaiseen moraaliseen piiriin sulkeutuvia tekoja kuin mikään mitä suomalaisessa yhteiskunnassa ilmenee, herättävät kansalaisten keskuudessa niin vahvan vaistomaisen vastustusreaktion.

Toki lehtiutiset näistä asioista järkyttävät tietenkin näinä päivinä yli kansallisten rajojen. "Turvapaikanhakijoiden" kulttuurinen vastakohtaisuus kaikkeen eurooppalaiseen yksilöoikeusajatteluun ja yksilölliseen omantunnonetiikkaan nähden on ilmiselvää.

Emme tietenkään tule onnistumaan missään yrityksissä peitellä yhä sietämättömämmiksi käyviä konflikteja nykyisten kasvavien kansainvaellusjoukkoiden ja vanhojen eurooppalaisten kansallisvaltioiden kantaväestön välillä. Niin paljon kuin pelästyneet poliitikot ja omaa tietämättömyyttään peittelevät tiedonvälityksen edustajat kaikenlaista mussuhumanismia, älyttömiä käsitteellisiä väistöliikkeitä ja yleistä sensuuria yrittävätkin varjella.

Olemme kyvyttömiä käsittelemään "joukkoraiskauksia" erityisinä etnis-kulttuurisina tekoina. Niiden sovittaminen oman länsimaisen ajatteluperinteemme mukaisesti juridisiin lokeroihin on vain väkisinväännettyä väärinymmärrystä. Tämä kyvyttömyytemme ei ratkea yrityksillä käsitellä aihetta nykyisellä "hyvätapaisella" journalismilla.

Pinnan alle painettuja asioita ei suinkaan nosta käsittelyyn se että olemme oman perinteemme mukaisesti oppineet puhumaan niistä korkeintaan kiertoilmauksin. Päinvastoin: nykyinen hyvätapainen kiertely on yhtä lapsenasteista, vaikkakin tietysti toisella etumerkillä varustettua kehittymättömyyttä kuin mitä joukkoraiskaajan psyyke kaikessa primitiivisyydessään edustaa.

Journalismin ongelmat ovat valtavia. Ei ihme, että journalistit pakenevat niitä. Pakopaikaksi näille julkisuuspinnaalla mielellään porskutteleville toimittelijoille tarjoutuu näköjään luontevimmin heidän luontainen taipumuksensa narsismiin. Journalisti on varmasti narsistin unelma-ammatti.

Asiantuntevat asiatekstit ovat aikapäiviä lehdistössä korvautuneet suurikokoisilla kuvilla. Ne ovat valtaosin potretteja, julkkisgalleriaa, johon yhä useammin kuuluvat juuri toimittajat itse.

Psykoanalyttikko Erich Fromm puhui valokuvista nekrofilian muotona. Samoin voitaisiin puhua rikkaiden sukujen journalistisista harrastuksista eräänlaisena pedofiliana. Suomessahan valtalehdistön omistus on ollut poikkeuksellisen keskitettyä, mistä on seurannut mm. se kansallista onnettomuutta tarkoittanut tosiseikka ettei meillä koskaan ole päässyt kehittymään laadukasta, tai edes jollakin lailla kunnollista, saati sitten moraalisessa mielessä kunniallista journalismia.

Julkinen sana on meillä aina omannut opettavan, rahvasta ruotsinkielisen yläluokan lintuperspektiivistä valistavan sävyn. Rahan antama auktoriteetti ei kuitenkaan koskaan ole taannut ajattelamisen taitoa, pikemminkin päinvastoin. Sängen itseoikeutetun isällisen asenteen se toki on taannut. Ja tuo pedofiilinen kulma pilkistää esiin aina kun palstan kolumnistina poseeraa mamsellinoloinen kujerteleva isän kiltti kymppin tyttö päivällispöytäkeskusteluissa omaksuttuine konformistisine mielipiteineen.

2.

Varhaislapsuuden vielä symbioottisessa kehitysvaiheessa äidillisen huolenpidon vastavaikutuksena kehittyvä perusluottamus muodostaa sen pohjan, jolle perustuu myöhemmässä elämässä kaikki niin ihmissuhteissa kuin suhteessa yhteiskunnan auktorisoituun valtaan koettu luottamus. Varhaisessa vaiheessa rakentunut perusluottamus on tavallaan paradoksaalista: mitä ehjemmiksi elämän perustukset saadaan, sitä ehjempää "minuuden" rakenteista tulee, ja sitä pidemmälle menevän yksilöllisen eriytymisen ja vahvemman aikuisen autonomian traumatonta lapsuus mahdollistaa.

Varhaislapsuuden symbioottisen riippuvaisuuden varjelemisesta seuraa siis kyky kasvaa itsenäiseksi, itseohjautuvaksi ja omaehtoiseksi aikuiseksi, jonka käyttäytymistä ei tarvitse yhteisön suunnasta säädellä normipaineilla ja kunnian ja häpeän tunnoilla, vaan yksilöllinen moraalitietoisuus rakentuu empatian, eläytymiskyvyn varaan sisäsyntyisesti niin sanottuna omantunnonetiikkana.

On olennaisen tärkeää ymmärtää, miten kaikki perustavanlaatuinen yhteiskunnallisen vallan auktorisoituminen ja yhteiskunnan instituutioiden nauttima laillisuus perustuvat pohjimmiltaan perusluottamuksen kuvioihin. Yhteiskunta on psykologisesti ottaen peruserheen laajentuma. Legitiimi yhteiskunnallinen valta on symbioottinen konstituutio.

Siellä missä ihmiset syntyvänsä jälkeisinä ensimmäisinä elinvuosinaan eivät saa sitä hoivaa ja tukea jota ihmisen lajityypillinen kehitys ja kasvu tarvitsevat, siellä yhteiskunnallinen valtakaan ei ole autonomiseen aikuisuuteen kasvaneiden yksilöiden käsissä. Ja vain tavallaan paradoksaalista on, että auktorisoitumattomimman vallan kuviot tarvitsevat juuri vahvoja johtajia, auktoriteetteja, jotka tarvitsevat vahvoja ja usein julmia vallankäytön otteita, joilla tuskin koskaan taataan sellaisia yhteiskunnallisia oloja joissa lasten kasvutarpeet toteutuisivat.

Sosiaalisesti sitovissa, ryhmä- ja normipaineisiin perustuvissa kuriyhteiskunnissa kaikki rakenteet ovat käskyvaltaisia ja hierarkkisia, käyttäytyminen on ulkoaohjautuvaa, ja kaikki moraali – muistakaa että moraali on siis jokaisen yhteisön pohjimmainen sosiaalinen sidosaine – on aivan erilaatuista kuin yhteiskunnissa, joissa yksilöt ovat saattaneet kasvaa omaehtoisiksi ja omantunnoneettiset tunnot omaaviksi kansalaisiksi.

Yhteiskuntaa konstituivia voimia voidaan ajatella itseään ruokkivina kierteinä. Jokainen yhteisö elää oman dynamiikkansa varassa. Siellä missä yhteiskunta suojelee varhaislapsuuden ja suosii aikuisiässä pitkälle menevää yksilöllistä eriytymistä, siellä jokaisen sukupolven on mahdollista olla edellistä itseohjautuvampi. Kun taas siellä missä jo vastasyntyneille tuotetaan tuskallisia kokemuksia ja harrastetaan mieletöntä institutionalisoitua eriarvoisuutta ja rankaisemista, siellä jokainen sukupolvi on omissa otteissaan edellistä ulkoaohjautuvampi ja julmempi. –

Jos joku niin haluaa, näistä psykologisista perustotuksista voi vetää kulttuurisia johtopäätöksiä myös sen suhteen, mitä edellytyksiä kokonaan eri suuntiin suunnistavilla yhteisödynamiikoilla on tehdä keskinäisiä kompromisseja. Niitä ei ole.

Tällaista kartoitusta, jossa auktorisoitunut yhteiskunnallinen valta saa legitimizeettinsä toteuttaessaan symbioottisen perusturvallisuuden laajentuman, voi käyttää selityksenä silloin kun kysytään miksi nimenomaan yksilöllisyyteen dynaamisesti pyrkivä ja yksilöarvoja kunnioittava yhteiskunta jakautuu kahtia ja hajoaa, kun sen keskuuteen tunkeutuu ryhmäpaineiden määräämiä "kulttuureita". Se johtuu siitä että kriisiytyessään jokainen yhteiskunta astuu inhimillisen kehityksen portailta pari askelta taaksepäin, ja kurinpalautuksen kohteena ovat luonnollisesti tietenkin ensin "lähimmät", eli oman yhteiskunnan käskyttävä kansankerros.

Tilanteen kokokuva on aika mieletön: normimoralismin heittäytynyt eliitti alentuneen arvostelukyvyn vallassa kurittaa oman yhteiskunnan "natseja", "rasisteja" ja "ihmisoikeusloukkaajia", vaikka todellisuudessa oikeastaan ainoat "ihmisoikeuksista" mitään ymmärtämättömät ja niistä täysin piittaamattomat moraaliomentamisen kohteet olisivat juuri ei-eurooppalaisista ryhmäsitovista "kulttuureista" tänne tunkeutuneet kansainvaeltajat.

Siinä nimittäin käy niin, että hyvinvointiyhteiskunnan auktorisoituun valtaan samaistuva osa ihmisistä muuttuu individualistisesti sokeiksi ja laajentaa sokeutensa koskemaan myös kulttuurisesti täysin päinvastaista dynamiikkaa edustavia maahantulijoita. Sokeilla ei ole edellytyksiä nähdä ettei mikään yksilölähtöisyys mitä he omien korviensa välissä varjelevat koskaan oikeasti kosketa mitään niissä yhteisöissä joissa yksilöllisyyttä samassa mielessä ei ilmene ja joissa oikeastaan yksikään ei pysty nostamaan päätään itseohjautuvan autonomisen aikuisuuden vedenpinnan yläpuolelle. –

Kun taas se osa kansalaisista, joka edelleen tarvitsisi perusturvallisuudelleen laajennettua tukea yhteiskunnan instituutioista, kokee tulleen hylätyksi, jääneensä vaille kaikkea perustavanlaatuisia laillisuutta ja olemassaolon oikeutta omassa maassaan.

Niinpä meillä nyt käy niin, että huonot historialliset kansalliset lähtökohdat omanneet suomensuomalaiset, nuo seitsemänsadan vuoden ruotsalaishallinnon repressoimat alamaisasenteiset ihmiset, eivät tule selviytymään siitä ei-eurooppalaisten kulttuurien kansainvaelluksesta, joka tulevalta vuosisadalla mahdollisesti miljardiluokkaan paisuvana tulee hajottamaan vanhat eurooppalaiset kansallisvaltiot sisältäkäsän ja tulee tunkeutumaan lopulta joka paikkaan, myös tänne pohjoiseen.

Eurooppalaisen individualismin psyykinen kehittyneisyys ei suinkaan tee meistä vahvempia, vaan pikemminkin aina vain herkempiä reagoimaan hajottaviin tekijöihin. Koska eurooppalaisen uuden ajan jatkuvasti vahvistunut individualismi ja ei-eurooppalaisille kulttuureille niiden kriisiytyessä aina vain tiukempaan tunnustuksellisuuteen käpertyvä sisäänlämpeävyys ovat ryhmadynamiikoiltaan täysin päinvastaisia, väkivaltaiset konfliktit tulevat väistämättä eskaloitumaan.

Ensimmäisiä yhteiskunnallisen valtalegitimaation hajoamisen merkkejä meilläkin on, että katujen turvallisuustilanteesta huolestuneet kansalaisryhmät alkavat perustaa omia katupartioitaan. Niiden on kai tarkoitus päivystää siellä mihin virallinen poliisitoimi ei enää ehdi juurikin muun maahantulijoihin liittyvän lisääntyneen työmäärän takia.

Näihin katupartioihin reagoidaan kansalaiskeskustelussa täsmälleen sen saman kaavan mukaan, joka jakaa kansakuntaa yhä selvemmin niihin jotka samaistuvat valtaan ja niihin, joille valta ei tarjoa sitä turvallisuudentunnetta joka legitiimin vallan – ollakseen legitiimia – tulisi tarjota. Valtaan samaistuvat ihmiset sortuvat moralisoimaan katupartiointia, ja tämän moralisoinnin vähämielisistä lähtökohdista kertonee se, että jo partioiden kokoaminen ja olemassaolo koetaan tuomittavana, vaikka on enemmän kuin mahdollista, että jo partioiden kokoaminen ja olemassaolo saattaisi estää joitakin "turvapaikanhakijoiden" tekemiä raiskauksia tapahtumasta.

Voi toki olla mahdollista myös, että katupartiot jouduttavat ja kiihdyttävät joka tapauksessa ennen pitkää ryöstäytyvää väkivallan eskalaatiota. Siinä vaiheessa meidän on vielä vaikeampi nähdä niitä yhteiskuntamoraalisia tausta-asetuksia jotka oikein ymmärrettyinä auttaisivat näkemään mistä yhteiskuntatilanteesta kokonaisuutena on kysymys.

Meidänhän pitäisi ehkä olla ennemminkin tyytyväisiä siihen että yhteiskunnassamme pinnan alla vielä yleensä elää odotuksia legitiimin yhteiskunnallisen vallan toteutumisesta. Ettei repressio, historiasta juontuva ja hallintovaltaan samaistuvien vahvistama, olekaan vielä tuhonnut kaikkea.

Ehkä kaikki toivo ei olekaan mennyttä. Sillä niin sanottu "oikeuden ottaminen omiin käsiin", sikäli mikäli se vieläpä pysyttelee laillisuuden puitteissa, tässä yhteydessä merkitsee myös sitä, että jossakin syvällä syvissä kansan riveissä vielä elää käsitys ja odotus siitä mitä oikeus tarvitsee ollakseen oikeutta. Se ei voi olla pelkästään paha asia.

3.

Juristerian mytologiassa Oikeuden Jumalatar esiintyy silmät sidottuina ja riiputtaa käsissään Laillisuuden Vaakaa, jolla punnitaan Tekoja katsomatta siihen, onko ne tehnyt joku rikas ja vaikutusvaltainen mahtimies vai vähempiarvoinen kansalainen. Oikeuden katsotaan toteutuvan, kun kaikkia punnitaan samalla mittarilla ja noudatetaan puolueettomasti Lain Kirjainta, jossa tekojen tunnusmerkistöt on seikkaperäisesti määritelty.

Muistutan, että myyttinen totuudellisuus on kaiken totuudellisuuden vanhakantaisin muoto. Ihmissuvun primitiivisessä alkuhistoriassa tarinankerronnallinen toisto loi sankari- ja jumaltarustot, ja tarinankerrontaperinteessä vaikuttava samaistuminen elätti parhaita tarinoita pitkään ja kehitti niihin ikuisiksi kiinteytyntä sisältöä.

Myyttinen totuudellisuus on samaistavaa, se perustuu eläytymiseen, eikä esimerkiksi antiikin kreikkalaisten myyteissä esiinny syysuhdeajattelua tai sattuman käsitettä. Myytti on ikuista totuutta, totuutena annettu elämänmalli, muotti, johon arkitodellisuus asettuu. Myyteistä on hyvin lyhyt tiedonfilosofinen matka antiikin ideamaailmaan, eidoksiin, mielen pysäytyskuviin, joilla kreikkalaiset selittivät maailmaa ja näkivät kaiken muuttuvaisen ja ennustamattoman taustalla jotain samana pysyvää, ikuista, totuudellista ja "tosiolevaa".

Olen taipuvainen ajattelemaan, ettei myyttisen, samaistavan totuudellisuuden maailmassa voida vielä tehdä kaikessa oikeusajattelussa olennaista, perustavanlaatuisista eroa normimoraalin ja omantunnonetiikan välille. Nämä kaiken oikeusajattelumme vedenjakajaksi asettuvat moraalilaadut eivät vielä myyttisessä maailmassa erotu toisistaan. Tai paremmin sanoen: meille olennainen ero ei ole palautettavissa vaan katoaa kuvasta, kun totuudellisuuden laadussa laskeudutaan inhimillisen kehityksen portaita taaksepäin.

Kuten käy nykyisille käsitteillemme "*valta*" ja "*tahto*", joiden koemme yksilöajattelumme miellemaailmassa olevan "eri asioita", mutta jotka ihmisen alkulaumoissa olivat vielä yksi ja sama kollektiivinen ilmiö, ja kuten on laita nykyisten käsitteidemme "*patriarkaatin*" ja "*matriarkaatin*", jotka niin ikään häviävät palautettaessa niitä varhaiseen lajihistoriaan, samoin on – ainakin jollain lailla – laita myös "*normimoraalin*" varaan rakentuvan yhteiskuntajärjestyksen ja "*omantunnonetiikkaan*" kypsyneen järjestelmän suhteen.

Nykyiseltä käsitteelliseltä maaperältä on vaikea sanoa, oliko Sokrates, kun hän pakenematta otti kuolemantuomionsa vastaan ja perusteli alistumistaan Lain auktoriteetilla, tyyppinen normimoralisti, vai ymmärsikö hän ehkä hyvinkin syvästi kaiken lainkäytön perimmäisen perinheimillisen, vailla kaikkea jumalallista siunausta toteutuvan laadun. Hänhän laskeskeli vähän sarkastiseen sävyyn miten vain muutaman kymmenen ihmisen erilainen mielipide olisi kääntänyt tuomion toiseen suuntaan.

Myyteissä toteutuivat Kohtalon voimat. Oidipus sai teostaan rangaistuksen, vaikka hän ei tekoa tehdessään voinut mitenkään tietää mitä oli tekemässä. Tuon näytelmän kirjoitti uudella ajalla uusiksi Franz Grillparzer, mutta hän korvasi myyttisen totuudellisuuden tietoisuudella, syysuhteilla ja selityksillä.

Meillä on nyt käsitteellisuudessamme erikseen "*valta*" ja "*tahto*", erikseen "*patriarkaatti*" ja "*matriarkaatti*", ja erikseen, jopa toisensa pois sulkevana, "*normimoraaliin*" perustuva yhteiskuntajärjestys ja "*omantunnonetiikkaan*" kypsynyt moniarvoinen järjestelmä. Näiden perustavanlaatuisia eroja pystymme nyt erittelemään, ja meille näyttäytyy hyvin selittävänä se tapa, jolla nämä erilaatuiset moraalisisidokset tyyppillisesti läpivärjäävät koko yhteiskunnan. Siis kaikki sen rakenteet ja koko sen yhteisöhenget, joka siinä määrää ja vallitsee.

Hannah Arendt, joka erinäisistä syistä johtuen joutui pohdiskelemaan varsin perusteellisesti väkivallan ja vallan suhteita, voi toimia yhtenä oppaana ja silmien aukaisijana sen suhteen, miten nimenomaan yhteiskunnassa kulkevien "*vallan voimaviivojen*" suunta ratkaisee millä etumerkillä yhteiskuntajärjestys yleisinhimillisellä kehityssasteikolla on varustettava.

Normimoraalin läpäisemässä auktoritäärisessä järjestelmässä "valta" tulee ylhäältä alaspäin, militaarijärjestys ja käskyvaltasuhteet koetaan hyveinä, ja alamaisten rooliksi jää alistuminen ja ohjeiden kunniallinen noudattaminen. Sen sijaan omantunnonetiikkaan perustuvan järjestelmän käyttövoimana on kansalaisten alhaalta ylöspäin tuntema aito luottamus, eivätkä teot saa sisältöään siitä että ne nimitetään jollakin juridisen tunnusmerkistön nimikkeellä, vaan siitä rikkovatko vai rakentavatko ne luottamusta.

Huomautan, että koska kaikki yhteisöllinen valta olemuksellisesti palaa symbioottisen eriytymättömyyden piiriin, meidän ei ole ollenkaan helppoa nähdä millaiset järjestelmäominaisuudet missäkin moraalikysymyksessä vaikuttavat. Esimerkiksi kuolemantuomio voi olla mahdollisempi, siis helpommin toimeenpantavissa, ankaran normimoraalin kuriyhteiskunnassa. Maat, joissa kuolemanrangaistus on edelleenkin normioikeusjärjestelmän käytäntönä, eivät noin yleensä ottaen tunnistaudu kovin korkealle muissakaan niin sanotuissa ihmisoikeuskysymyksissä. Muistutan, että juuri tällaisista maista Eurooppaan tulevalle vuosisadalla suuntautuu satojen miljoonien suuruusluokkaan kasvava kansainvaellusten paine.

Eurooppalaisissa kansallisvaltioissa uudella ajalla kehittynyt niille ominainen edustuksellinen demokratia mahdollistaa omantunnonetiikan ja "moniarvoisuuden", joka tarkoittaa siis eräänlaista arvojen arvoa, joka kaikkien määräysten ja pykälien yläpuolelle asettaa pelkän ihmisen ja elämän kunnioittamisen. Mikään juristeria ei millään käsitteellisillä tunnusmerkistöillään pysty määrittelemään mitään niin inhimillisesti pyhää kuin mitä omantunnonetiikan ääni yksilöllisesti eriytyneen ja omaehtoiseen, oman vastuunsa tunnistavaan ja aikuiseen autonomiaan kasvaneen ihmisen sisällä kertoo.

Esimerkiksi kuolemantuomion kannattaminen omantunnoneettisessä järjestelmässä käy mahdottomaksi sen vuoksi, että siinä tosiasiallisesti tuomittaisiin joku toimeenpanemaan tämä tuomio. Omantunnoneettisessä järjestelmässä käskyjä ei enää pystytä piilottamaan yhteiskunnallisen vallan alkusymbioottiseen persoonattomaan ja passiivissa olevilla verbimuodoilla ilmaistuun hämärään, eikä pyöveli virkanimikkeenä edusta eheyttäviä pyrkimyksiä.

Ei vain juristeristien kyvyttömyys muuhun kuin käsiterealistiseen rikosnimikkeiden kyhäilyyn, vaan myös varsinaista potentiaalista yhteiskunnallista valtaa ja kehitysastetta heijastavien kansalaiskeskustelujen aivan toivoton taso – siellähän inkvisiittorit, nykyajan nimilappuleimaajat, noitaoikeudenkävijät eli rasistijahtaajat, heiluttelevat sapeleitaan sokeina kuin ainakin Oikeuden Jumala – kertoo yhteiskuntamme kriisiytymisestä, josta tuskin enää selviydytään kehityksen tielle.

Tarvitsisimme todellakin jonkinlaista *kansallista psykoanalyysia*. Mutta kansaa ei kohta ole.

4.

On olemassa joitakin asioita, joista ei juuri kannattaisi puhua ilman omakohtaista kokemusta. Esimerkiksi koko elämää määräävä täydellinen köyhyys, yhteiskuntasuhteet surkastuttanut, toivoton ja lohduton, koskaan poistumaton, alaspainava ja apatisoiva, lopulta syvään masennukseen ja itsetuhoon johtava köyhyys – niin mielellään ja paljon kuin ihmiset siitä puhuvatkin, puheet tупpaavat jäämään lähinnä käsitteelliseksi etäisyydenotoksi tähän liian ahdistavaan aiheeseen.

Helsingin Sanomat, tuo rikkaiden sukujen journalististen harrastusten lippulaiva, on joulun 2015 alla suorittanut laajan kartoituksen köyhyyttä koskevista mielipiteistä. Kyselytutkimuksessa on jotain jo lähtökohtaisesti irvokasta: tutkijan roolissa on todellinen rahan ja vallan keskittymä, suomalais-kakaniaialainen Omaisuuden ja Sivistyksen Liitto, jolla tuskin on tavoitteenaan muita kuin muodollisesti moitteettomia tulkintoja mahtavan materiaalimäärän – likimain kymmenen tuhatta vastauskirjettä – käsittelemiseksi. Kuin pisteenä irvokkuuden päällä voi tässä yhteydessä näyttäytyä tutkimusta johtavan akateemisen auktoriteetin titteli, "hyvinvointisosiologian professori".

Kyselytutkimuksiin tietysti vastaavat ne joilla on taipumusta kyselyihin vastata. Vastausten suuri määrä ei lisää niiden todistusvoimaa vaan kertoo lähinnä siitä että sanomisen tarve on suuri. Se jo itsessään vääristää vastauksia johonkin suuntaan. – Yleensäkin ottaen kaikkien kyselytutkimusten perustavanlaatuinen heikkous on, että vastauksissa ilmitulevia käsityksiä ja "mielikuvia" muotoilee määräävimmin yhteiskunnallisessa keskustelussa käytetty kieli, joka kaiken inhimillisen kielen tavoin on omaehtoista intersubjektiiivista pilveä joka leijailee yksilöiden päiden yläpuolella ja muodostaa sen ajatusilmaston jossa "todellisuus" koetaan.

Koen aika mielenkiinnottomina ne vastauksissa toistuvat mielikuvat jotka koskevat "rikkaiden" ja "köyhien" habitusta. Liioin ei mitään uutta ilmene siinä että rikkaat näyttävät pitävän köyhyyttä köyhien omana syynä, kun taas köyhät eivät pidä rikkautta rikkaiden omana ansiona. Myöskään se tutkimustulos, jota lehtiartikkelissa kovasti hehkutetaan, että vallitsee suuri yksimielisyys siitä miten köyhyys on suhteellinen käsite, ei hämmästytä mitenkään. Toki saattaisi hämmästyttääkin, jos kielikliseisten "mielipiteiden" alta kaivettaisiin maaperää niin että tulisi näkyviin miten tyhjän päällä ihmisten käsitykset "suhteellisuuden" merkityksestä yleisesti ottaen ovat.

Sillä kaikesta huolimattahan ihmiset eivät ymmärrä juuri mitään siitä miten sosiaalinen laji ihminen pohjimmiltaan on. Ettei näkemys köyhyyden suhteellisuudesta ole siis mikään ratkaisu köyhyyden ongelmaan. Että on lajityypillinen tosiasia, toistan: lajityypillinen *tosiasia*, että vain suhteelliset erot ovat merkitseviä. Elettiinpä vauraassa tai rutiköyhässä yhteiskunnassa, suhteelliset erot voivat olla yhtä tuhoavia köyhän yksilön kannalta. Ulkopuolelle luokittuminen, poissulkemisen kokemus, sosiaalisignaaleilla ylläpidetyn vedenjakajan väärälle puolelle päätyminen on se mekanismi joka syö ei vain menestymisen vaan yleensä elämän eväät "köyhän" ihmisen resursseista.

Sen sijaan että suhteellisesta köyhyydestä nyt yhä joissakin yhteyksissä puhutaan kuin köyhien rikkaissa maissa pitäisi hävetä omaa köyhyyttään myös suhteessa köyhempien maiden vielä köyhempiin köyhiin, kannattaisi miettiä sitä yleistä yhteiskuntatodellisuuden tosiasiaa, että sosiaalierot nimenomaan vauraissa valtioissa saattavat olla vielä paljon tuhoavampia kuin siellä missä massamittainen köyhyys vallitsee. Se voi olla vaikeasti tajuttavissa oleva asia, koska meille on mahdollista ja jopa nykyisen individualistisen sokeuden vallitessa ominaista irrottaa yksilöt taustoistaan ja vertailla yksilöitä keskenään vaikka yli maanpiirin. Sosiologiakaan, jonka tehtävä olisi jäljittää juurikin ja vain yhteisöllisiä vakioita, ei ole tästä sokeudesta vapaa.

Toki kaikkialla maailmassa totaalinen köyhyys apatisoi. Toki taudinkuva on erilainen köyhissä maissa kuin mitä se on hyvinvointivaltion huono-osaisten kohdalla. Mutta perustavanlaatuinen oivallus koskee ihmisen lajityypillistä olemusta sosiaalisena olentona, joka selviytyy, jos yleensä selviytyy, olemassaolon taistelusta ja haasteista vain yhteisöinä, ei yksilöinä. Köyhyyden ongelma on yhteisön ongelma, ei köyhien ihmisten ongelma. Siinä suhteessa koko HS-kyselytutkimuksen lähtökohta kertoo vain jotain siitä, miten kauas olemme ajautuneet perusasioiden tajuamisesta ja miten legitimiina koemme yksilöitä koskevien mielikuviemme pyörittelyn.

Siinä missä nyt vieläpä hyvinkin yksimielisesti kaikkein vastenmielisimpinä köyhän ihmisen stereotyyppinä inhotaan alkoholisoitunutta pitkäaikaistyötöntä – hänessähän nähdään molemmat "itseaiheutetun" köyhyyden perimmäiset syyt: viinanhimo ja laiskuus – siinä kannattaisi itse kunkin tutkia esimerkiksi sitä miten moni alkoholinkäyttökierre alkaa masennuksen itsehoitoyrityksenä. Ja siinä missä kuvitellaan työn puuttumisen olevan olennaisesti jotain muuta kuin yleistä väistämätöntä ihmistyön tarpeellisuuden vähentymistä teollistuvassa ja automatisoituvassa maailmassa, siinä päättäjien kannattaisi alkaa tosissaan miettimään miten resurssit työnjälkeisessä maailmassa järkevimmällä tavalla jaetaan ja tasataan.

Sillä vain luonnollisten ihmisyhteisöjen perusehtojen ja sisäisen eheyden ylläpitäminen voi pelastaa maailman. Se on jokaisen yhteiskunnan sisällä tyyli ja väistämättömästi edessä oleva valinta: joko "omien" kesken tapahtuva tasoitus ja jakaminen tai hajoaminen ja kuolema. Maailmaa eivät pelasta innovaatiot, työllisyys tai rahatalouden imaginaaristen kuplien hallittu alasajo. Rikkaat eivät pelasta maailmaa. Kun "taloutta pannaan kuntoon", ihmisten kunto tulee lopulta romahtamaan. Poliittiset päättäjät eivät tule pelastamaan suomalaista yhteiskuntaa. Poliitikko, jonka tulisi olla yhteisten asioiden hoitoa, ei ole pitkään aikaan ymmärtänyt ihmisten yhteisyydestä mitään.

Joulut tulevat ja menevät. Kaikkein köyhimmille, niille, joita Helsingin Sanomat ei kosketa, joulun yli selviytyminen merkitsee yritystä sietää ylimääräisiä ahdistuksen päiväannoksia. Ehkä se ei enää monelle merkitse sitäkään. Köyhien elämästä saattavat kaikki sävyt olla kadonneet, ei siinä ole enää jäljellä iloa, ei suruakaan. Kaiken toivon menettäneelle ei totuuttakaan ole olemassa. Rikkaiden tiedollinen kiinnostus köyhien ongelmista ei koskaan tavoita todellista kohdettaan. Journalistinen todellisuus on korviketodellisuutta, jossa hyvin toimeentulevat ihmiset elävät läpi elämänsä. Läpiä päässä, läpi elämänsä.

5.

Aniharvat aikamme ihmisistä, edes niistä jotka pitävät itseään hiemankaan intellektuelleina, ymmärtävät että kyvyttömyys erottaa toisistaan *rahatalous* ja *reaalitalous* on hahmon- ja käsitteenmuodostuksen kannalta – eli siis älyllisesti – täsmälleen samaa kyvyttömyyttä kuin käsitteiden *monikulttuurisuus* ja *moniarvoisuus* sekoittaminen toisiinsa.

Kumpikin näistä yleisessä aikalaisajattelussa laajasti vaikuttavista harhoista omaa saman historian. Kumpikin ovat eurooppalaisella uudella ajalla aivan tietyistä paradigmaattisista lähtökohdista kehittyneen niin sanotun "kartesiolaisen rationaalisuuden" erityisiä vääristymiä. Kumpikin harha on pohjimmiltaan ihmiskuvan harha. Kumpikin edustaa omalla tavallaan sokeuden asteelle kasvanutta individualismia.

Nykyiset käsityksemme "rahasta" syntyivät valistusvuosisadalla, ja niissä "raha" kuvitellaan – tuolloin kehittyneitä erityistieteitä ja niille ominaisia ajatusmuotoja, suureita ja mittayksiköitä apinoiden – jonkinlaiseksi "yleisen arvon" mittayksiköksi. Kaikista uudella ajalla kehittyneistä uusista rationaalisuuden muodoista talousajattelu oli kuitenkin ainoa, joka jäi keskiaikaiselle "ptolemaiolaisen" maailmankuvan kannalle. Taloudessa kaikki "realiteetit" asetetaan talousmaailman keskipisteestä, "taloudellisesta toimijasta" käsin, mikä lopulta tekee mahdottomaksi tieteille ominaisen objektivaation.

Tieteitä jäljittelevän talousjärjen vuosisatainen täydellistyminen, jossa ideologiat, liberalismi ja sosialismi, ovat toimineet järjen kulisseinä ja näytelleet tiedollisella käsitteepinnalla näennäisen tärkeää roolia, on nyt päätymässä siihen, että raha-ajattelu on autonomisoitunut ja raha-arvonmuodostus on ratkaisevasti irronnut reaalityaloudelliselta pohjalta. Rahasta on tullut omaa kasvuaan omalla autonomisella rahaoperaatioiden alueella tavoitteleva Toimijasubjekti.

Ptolemaiolaisten "realiteettien" peilikuvana talousajattelussa kaikki kuvauksen ja selityksen kausaalilangat johdetaan taloustoimintaa harjoittavaan yksilöön, vaikka vaikuttavin toimijasubjekti "taloudessa" on "raha" ja sen "lainalaisuudet".

Kuten raha-ajattelu on todellisuudesta irronnutta formalismia, joka myöskään ei mahdollista minkäänlaista sisällöllistä asiahallintaa, samoin kaikki "kulttuureja" koskeva ajattelumme siirtää kuvauksen ja selityksen langat yleiseltä yhteisölliseltä tasolta yksilöihin. Emme enää ymmärrä että ihminen on olemuksellisesti sosiaalinen laji, ja juuri "kulttuurit" ja yhteisövoimat synnyttävät tietynlaisia yksilöitä, ei päinvastoin.

Sekin harha juontuu valistusajattelusta ja on täydellistynyt individualistiseksi sokeudeksi vuosisatojen mittaan. Nykyinen "monikulttuurisuusideologiamme" on todellisuudentajutonta moraaliutopiaunelmaa, jossa jää ymmärtämättä, että kaikki inhimillinen kehitys kohti moniarvoista yhteiskuntaa edellyttää lähtökohtaisesti yksilölliseen eriytymiseen pyrkivää yhteisöllisyyttä ja voi tapahtua vain tällaisen yhteisödynamiikan historiallisesti omaksuneen kulttuurin sisällä.

Talousajattelussa kuvitellaan harhaisesti "talous" jonkinlaiseksi kokonaisuudeksi. Toimiessaan tämä kokonaisuus muka toimisi kokonaisuutta palvellen. Se siis palvelisi kaikkien talouden piirissä elävien "etuja" ja voisi järjestää kaikkien elämän. Se on suunnatonta harhaa, sillä "talous" on vain harhainen kokonaisuus, illuusio, jossa mikään ei palvele kaikkien etuja. – Aivan vastaavalla tavalla monikulttuurisuusideologiassa kuvitellaan että "ihmisyys" olisi jokin kokonaishahmo, jonka olennaisena sisältönä olisi jokin "yleinen ihmisarvo", joka voisi toteutua kun erilaista ihmisyyttä edustavat ryhmät järjestetään elämään samassa yhteiskunnassa.

Talousajattelussa "raha" on maaginen hahmo ja ymmärryksen täysin noituva yleiskäsite. Se on itse asiassa pelkkää yleistämistä, laskennallista muotoa vailla mitään mihinkään inhimilliseen välttämättömyyteen tai edes yleensä tiettyyn sisältöön sidottua pysyvää kytkentää. Kuvitellaan tosin, että "raha" on esimerkiksi tavaran tai palveluksen hinta, mutta tosiasiallisesti raha syntyy jo ennen tavaraa ja jää elämään palvelun tultua tehdyksi. Ja milloin ikinä tarve vaatii, "raha" voi paeta kaikista reaalimaailman palveluista ja kasvaa tai hävitä pelkkien odotusten ja kuvitelmiensa maailmassa.

Tämä rahaliikkeiden autonomia on ihan viime vuosikymmeninä täydellistynyt niin, että enää ehkä vain yksi prosentti maailman rahaliikkeistä omaa suoran kytken reaalitalouteen. "Talous" on lähes täydellisesti pelkkää keinottelua abstrakteilla raha-arvoilla.

Tyhjän päälle on luotu tähtitieteelliset määrät metafysiikkaa – tilanne on todella analoginen niiden monimutkaisten kiertoratojen ja konstruktioiden kanssa, joita ptolemaiolaiset tähtitieteilijät näkivät taivaalla. Autonominen rahatalous on juuri sitä – käytännössä kukaan ei koskaan pysty "maksamaan takaisin" edes viidettäuhannetta osaa kaikesta mikä on "velkana" noteerattu. Se kaikki on vain taloususkonnon anekauppaa, magian vallassa kuvitelmiin kanssa tehtyjä sopimuksia.

Aivan vastaavasti kuin "taloudessa" vain prosentti kaikesta on todellista, yhtä lailla tekisi mieli väittää, että kaikista ei-eurooppalaisia "kulttuureja" koskevista mussuhumanistisista unelmista vain prosentilla on katetta reaalimaailmassa. Enkä nyt nimeä pankkiireja, enkä minkään tietyn kulttuurin tiettyjä ihmisiä. Puhun siitä miten vääristynyt käsitys meillä on yleensä yhteisötodellisuudesta ja sen ensisijaisuudesta.

Talousajattelu on tunnustuksellista magiaa, mutta juuri tunnustuksellisuutta talousjärki ei pysty kyseenalaistamaan. Järki pysyttelee yksittäistapausten tasolla, pitää jokaista kauppaa ja velkasopimusta lähtökohtaisesti legitimiinä. Päätely saa jäädä yksilötasolle, kokonaisuuden laatua ei saa paljastaa. – Aivan vastaavalla tavalla "kulttuureja" koskeva ajattelu tosiasiallisesti kieltää kulttuureja erottavien laatutekijöiden esiintuomisen, ja kaiken keskustelun on keskityttävä vain yksittäistapauksiin. Kulttuureista ei saa päätellä yksilöihin päin.

"Rahaan" kuuluvaa pohjimmiltaan uskonnollislaatuista, arvoa ikuistavaa magiaa tarvitaan nimenomaan muodostamaan kaikesta "taloudesta" yhtenäinen kokonaisuus. Tälle hahmonmuodostusharhalle on matkan varrella perustunut talousteoreettinen käsitteenmuodostus, jolla on todellisuudenhallinnallista ominaisuutta saman verran kuin mitä uskonnollinen tunnustuksellisuus voi ihmisiä ohjata. Eli siis aika paljon, jos kansa on tarpeeksi harrasta. –

Mutta aivan "rahan" arvoa vastaavalla tavalla "yleinen ihmisarvo" ja "ihmisoikeudet" ovat maagisia yleiskäsitteitä, joilla on tunnustuksellinen laajennettu merkitys siinä kokonaisajattelun hahmossa jolla "ihmisyyttä" on valistusajalta alkaneen matkan varrella käsitteellistetty. Myös "ihmisoikeusideologiat" voivat elää omissa reaalitodellisuudesta irronneissa imaginaarisissa utopiamaailmassaan. Tarpeen vaatiessa kaikki ihmiskuvaa koskeva tosiasiallinen reaalinen rasite, tyypillisesti yksilön kulttuuri- ja yhteisösidokset, saadaan häivyttettyä näkyviltä.

Vaikka niin sanotut "taloudelliset realiteetit" ovat tosiasiallisesti vain sama asia kuin rikkaiden ihmisten edut, kuvitelma kaiken talouden samuudesta laajenee koskemaan koko kansantaloutta, myös valtiontaloutta. Kun "talous" kuvitellaan kokonaisuudeksi, kaikkea taloutta ajatellaan samalla tavalla. Valtiontalous muuttuu näin jonkinlaiseksi valtion yksityistaloudeksi. Sen tehtäväksi jää tosiasiallisesti vain rikkaiden rikastumisen parempi mahdollistaminen.

"Talous" on pelkästään sitä että rikkaiden on saatava rikastua. Valtiontalous, jonka pitäisi muodostaa tälle vastavoima, muuttuu rahatalousajattelun vaikutuksesta koneistoksi, joka kokonaisuuden edun nimissä tuhoaa "talouden" rasitteina olevat yhteiskunnan köyhät. Tämä tietenkin jää julkilausumatta. Talousajattelun uskonnollislaatuinen maagisuus luo sakean, puhumattomista tabuista muodostuvan sumun, jossa sosiaaliturvien leikkaamisen tosiasiallisia seurauksia ei haluta nähdä eikä ainakaan sanota ääneen.

Aivan vastaavalla tavalla "ihmisoikeusideologioiden" nimissä vieraskulttuurisille maahantunkeutujille avatut rajat tosiasiaassa moninkertaistavat leikkaustarpeen sosiaaliturvia tarvitsevilta oman maan kansalaisilta. Alexander Stubb on oikeassa, monikulttuurisuudella on todella rikkaita rikastuttava vaikutus.

Kaikki yhteiskunnallinen valta on pohjimmaltaan laadultaan maagista, symbioottista, usein puhtaasti uskonnollista. Myös taloususkonnollinen valta on yhtä syvästi maagista kuin uskonnollista. Ja kun pohjimmiltaan uskonnollislaatuinen valta pyhittää itsensä, siinä tarvitaan ylenmäärin yliylevöitettyjä yleiskäsitteitä. Numerot ovat niistä kaikkein yleispätevimpiä, ajattomia ja reaali maailmaan paikallistumattomia. Ne paikallistuvat vain tilinpidolliseen kustannuspaikkaansa. Ne ovat näennäiseksaktiudessaan ymmärryksen hyvin noituvia yleiskäsitteitä, joille maagisuudessa vertoja vetävät vain kaikkinaiset niin ikään ylevoitetyt ja reaali maailmasta irronneet pyhät "ihmisyyden" ylistykset. "Ihmisoikeusideologiset" julistukset, "monikulttuurismin" harhat.

Kun oikeistoliberaalinen talouspappi saarnaa, tunnustuksellinen julistus on yhtä uskottavaa kuin agitaattorinainen sairaan sydäntäsärkevällä väräjäväällä taistolaislauluäänellä laulama "YK:n Ihmisoikeuksien Yleismaailmallinen Julistus". Joka siis on eurooppalaisen valistuksen tuote, jota ei ole hyväksytty esimerkiksi arabimaissa.

Vuoden 2015 älyttömin innovaatio Suomessa oli Sipilän, Stubbin ja Soinin hallituksen suunnitelma leikata yhteiskunnan alimpaan sosiaaliseen kymmenesosaan kuuluvilta ihmisiltä miltei kaikki sosiaaliturvet. Hanke ei kertonut vain siitä miten tunnustuksellisesti poliittiset valtataistelijamme ovat reagoineet taloususkonnon numeromaagisiin vaatimuksiin. Se kertoo myös siitä miten harhoissa valistuneen kansankin keskuuteen talousmagia on jo otteensa laajentanut. Hallituspuolueiden herrat ovat haravoineet kannatuksensa äänestäjiltä yhteiskunnan laidasta laitaan, ja se ei voi kertoa mistään muusta kuin siitä miten ajattelukyvyttöntä kansa laidasta laitaan on.

Ja se kertoo myös siitä miten taloususkonnon magia luontevasti laajenee koskemaan monikulttuurismi-ideologista hapatusta. Hahmonmuodostuksen *samat* kuviot resonoivat.

Ei suinkaan ole sattumaa, että miltei samaan hengenvetoon kuin pääministeri Sipilä on ilmoittanut köyhiin suuntautuvista kurjistamistoimista, hän sokean mussuhumanismin suunnattomassa puuskassa kertoo antavansa ylimääräisen omakotitalonsa "turvapaikanhakijoiden" käyttöön. Ei suinkaan ole sattumaa, että valtiovarainministerin pallilla kukkoileva Stubb lähettelee typeriä monikulttuurisuutta ihastelevia twiittejään. Ei suinkaan ole sattumaa, ettei yhtäältä vähäväkisiltä ja toisaalta maahanmuuttokriittisiltä äänensä saanut perussuomalaispuolueen johtaja, ulkoministerin postin valinnut Soini ymmärrä mitään siitä yhteydestä joka näillä näennäisesti "eri asioilla" on syvätasolla toisiinsa, vaan pettää perusteellisesti kaikki vaalilupauksensa ja kääntää raa'an lihansa päälle vedetyn valtaisan takkinsa oitis hallituspaikoille päästyään.

Niinpä käsittääkseni tällä kansalla ei enää ole juuri toivoa. Ei missään suunnassa, ei missään suhteessa. Rajat pitäisi panna kiinni niin menosuuntaan, siis rahamanipulaattoreilta ja maasta ulos vuotavilta rahojen veroparatiisivirroilta, kuin myös tulosuuntaan, siis tänne tunkeutuvilta vieraskulttuurisilta "turvapaikanhakijoilta". Nämä ilmiöthän ovat saman ajattelukyvyttömyytemme kaksi eri puolta.

Vain tunnustamalla eurooppalaisella uudella ajalla individualismin yhteisöprojektion kehittyneen kielellis-kulttuurisen kansallisvaltion korvaamaton rooli aidon demokratian ja tasa-arvon alustana voitaisiin tajuta sokean individualismin historiallisen hedelmän, uskonnon pohjalle transformoituneen magian muodon, liberalistisen "talousteokratian", harhaisuus. Samoin vain kielellis-kulttuurisen kansallisvaltion sisäisen eheyden, historiallisen kohtalonyhteyden ja sosiaalisen tasa-arvoisuuden elintärkeän merkityksen ymmärtämällä voisimme estää hajottavan "monikulttuurismin" sublimatiiviset mussuhumanistiset ihmiskuvaharhat.

Individualistisesti sokean humanismin juhlat ovat loppu. Loppiaisen loppusanat. Tarvitsisimme oman rahan ja oman yhteiskuntamme. Rahat kiinni ja rajat kiinni. Mikään tuskin onnistuu ilman maan omaa rahaa ja syvempää ymmärrystä oman yhteiskunnan ensisijaisuudesta. Sellaista ymmärrystä on täällä päättäjillä aivan liian vähän. Käytännössä ei missään.

6.

Eurooppa tulee kaatumaan rasismin pelkoon. Rasismia pelätään ihan sietämättömästi. Niin noitia on aina pelätty. Noitajahti saa syvän motivaationsa magiasta, nimenomaan maagisista peloista. Rasismin pelko ei ole viisauden alku vaan pelon jatkumo. Se on taantuneen vallan, tunnustuksellisen magian syöveri.

Magia kelpaa taas kaiken selityksen päätepisteeksi. "Ihmisarvo on jakamaton." Siinä tämän päivän maaginen mahtilause, *selityksen päätepiste*. Kukaan ei kysy, miten siitä että kaikilla on ihmisarvo seuraa, että kaikki kulttuurit sopeutuvat keskenään ja rikastuttavat toisiaan. Niinhän ei tietenkään ole. On aivan päinvastoin. Kaikki kulttuurit eivät koskaan sopeudu toisiinsa, ja ryhmädynamiikaltaan eri suuntiin pyrkivät kulttuurit voivat vain repiä toisensa kappaleiksi.

Käsiterealismin ja maaginen rasismien pelko on lyömätön yhdistelmä. Edellinen muuttaa todellisuuden nimileimoiksi, jälkimmäinen antaa motiivin ja oikeutuksen noitajhdille.

Oikeasti ihmisarvohokemien pitäisi olla *ongelmanasettelun alkupiste*. Siitä kaiken kulttuureja koskevan arvioinnin tulisi alkaa. Pelolle on pantava nollatoleranssi. Rasismissa on *jotain totta*, ja sen totuuden paljastaminen ja valistaminen olisi kulttuurien selviytymisen ehto.

Nykyinen tabunomainen rasismi-käsite syntyi maailmansodan jälkeen natsien harjoittaman joukkotuhonnan paljastuttua. Keskitysleirit olivat käsittämättömiä, niin hirvittäviä, että syylliset piti yksilöidä ja demonisoida. Samalla menetettiin mahdollisuus ymmärtää sitä joukkopsykologiaa, joka oli nostanut natsit valtaan ja mahdollisti vainot. Kollektiivinen syyllisyys piti torjua ja häivyttää tietoisuudesta, ja Hitlerin ja natsien epäinhimillistäminen palveli pääasiassa vain tätä tarkoitusta.

Torjuttu syyllisyys ei kuitenkaan kuole koskaan. Käsittelemättömänä se vaikuttaa aina ja vääristää tietoisuudessa kaiken. Merkillinen todistus siitä miten moraalit on kaikkien yhteisöjen perimmäinen sidosaine on tapa jolla kollektiivinen syyllisyys edelleen määrää käsityksiämme. Nykyajan noitaoikeudenkäynti, rasistijahti, on nimenomaan kollektiivisen syyllisyyden projektioivinen vääristelmä.

Emme osaa ottaa kollektiivista syyttömyyttä lähtökohdaksemme. Emme myöskään pysty syyllistämään vieraskulttuurisia yhteisöjä mistään. Emme pysty esittämään edes "tiedollisesti" että ne edustavat kehittymättömyyttä. Saati sitten sanomaan, että ihmisoikeuksia hyväksymättömät vieraskulttuurit joukkokäyttäytymisessään edustavat tavattoman raakaa kehittymättömyyttä.

Individualisaation historiallinen virhe pelkistyy siinä, että se päättyy kaikkien yksilöiden lähtökohtaisen syyttömyyden manifestoimiseen. Yksilön on oltava "vapaa". Koska moraalit on yhteisöjen pohjimmainen liima-aine, tämä tarkoittaa, että yksilöiden on saatava olla lähtökohtaisesti syyttömiä kaikkeen. Paradoksaalisesti ajattelunsa vapautta julistava kollektiivi tarvitsee kipeästi viholliskuvansa, kaikkea pahuutta edustavan maagisen paholaisolentonsa, noitansa, rasistinsa.